FERHAN ŞENSOY

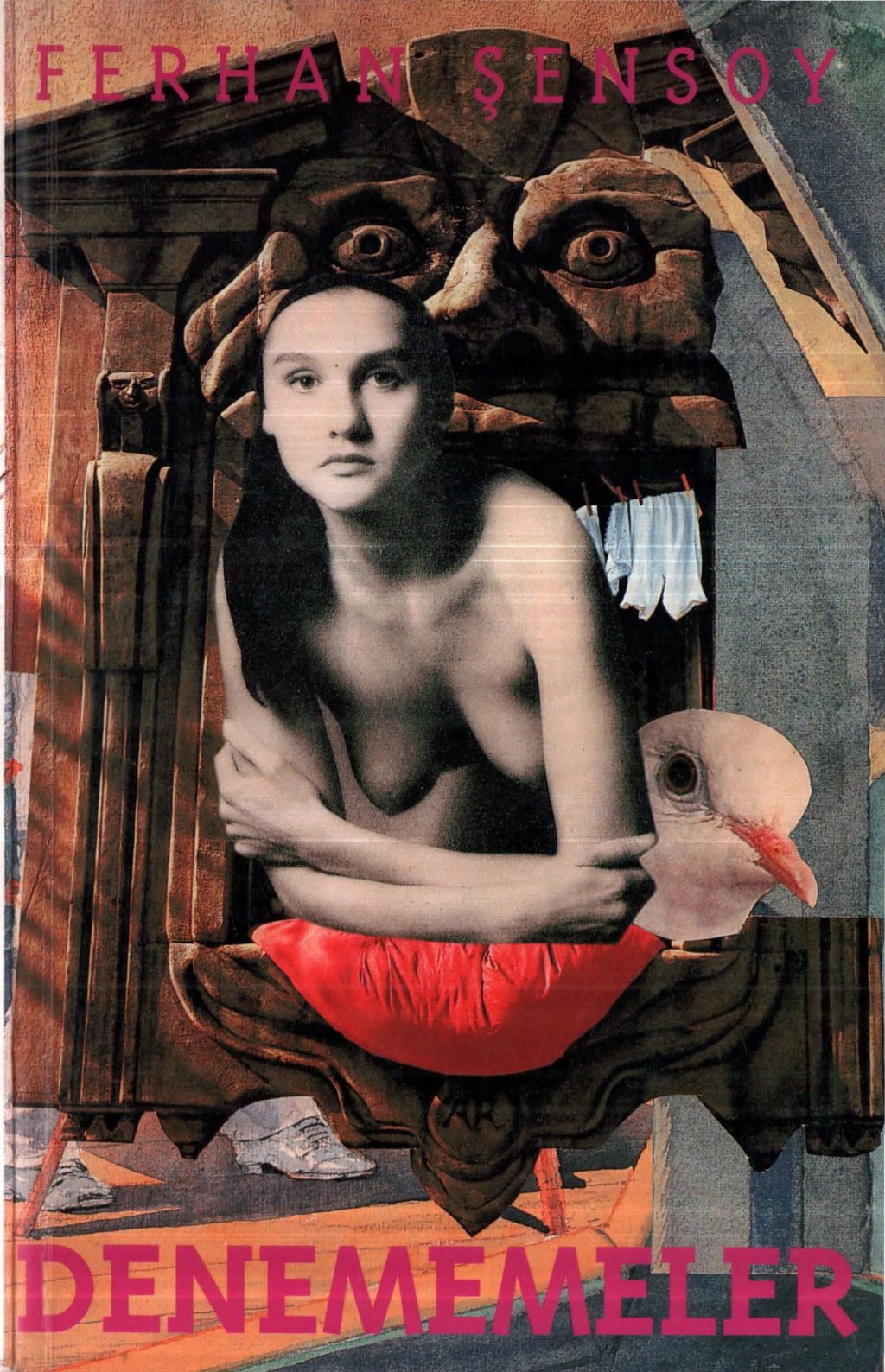

DENEMEMELER

DENEMEMELER FERHAN ŞENSOY

F E R H A N Ş E N S O Y

D E N E
M E M E
L E R

ORTAOYUNCULAR YAYINLARI / 9

1. Basım K a s ı m 1993
2. Basım N i s a n 1994
3. Basım Ağustos 1994
4. Basım Temmuz 1996

Kapak / Ferhan Şensoy
Dizgi ve Baskı / Aksoy Matbaacılık A.Ş.
Arka Kapak-Fotoğraf / Bülent Vardar

ISBN 975 -7904-00-7

© Ferhan Şensoy

(Her hakkı yazarına aittir. Yayıncı izni olmadan hiç bir biçimde, hiç bir bölümü kullanılamaz.)

ORTAOYUNCULAR
SANAT GÖSTERİLERİ VE YAYINCILIK A.Ş.
İstiklal Cad. No: 140 Beyoğlu-İSTANBUL
Tel / (0212) 2511865 Fax / (0212) 2444327

SU ÜSTÜNE BİR YAZI

Ne üstüne bir yazı? Ne üstüne istersen! Al başına püsküllü şapkayı! Su üstüne değil ya bu yazı!

Aslında kentimizin susuzluktan kavrulduğu , yıkanmanın yerini kuru temizlemenin aldığı , Balo sokağına zimmetli bir sarhoşun , kuru temizlemeci Siderakis'e temizlenmek üzere teslim olduğu , kimi soylu hanımların , jimnastik ayağına Vakkorama'ya yazılıp , bir iki bacak salladıktan sonra , Vitali Hakko şelalelerinde kırklandıkları , Galatasaray hamamının susuzluktan ikinci bir yağmura dek kapandığı , bu kurak günlerde , su üstüne bir yazı , iyi olur. Bir özelliği daha var su üstüne yazıların , kalıcı değillerdir. Yazının ortasında önemli bir ayraç açıp , Su Yücel'den , Strazburg'da bir odaya kilim gibi yayarak bana gösterdiği , bir içim su resimlerinden de söz edilebilir , ancak bu yazıyı saptırmak olur , sanki yazının belirli bir yönü varmış gibi...

Dergi matbaaya yetiştirileceğinden , ısrarlı telefonlarla not bırakılıyor , orama burama. Dergi tamamen hazırmış , reklamlar dahi alınmış , bir benim bu yazıyı yazmam bekleniyormuş... Peki ama ne üstüne lan bu

yazı? Beyaz üstüne siyah! Beşiktaş üstüne mi yani? Gordon Milne ve Ömer Seyfettin'in benzer , benzemez yanları mı ele alınmalı? Ne ilgisi var , diyeceksiniz. Ne ilgisi yok? Gordon Milne , Efruz Bey gibi çıkmıyor mu her maça?

İnsan yazmayı öğrendikçe güçleşiyor yazmak. Ve fakat madem bu denli özgürüm ben bu yazıda , öyleyse konumuz VAN DEN VONDEL!

Kimdir Van den Vondel? Bilen yok. Güzel. O zaman bildiriyorum; çok önemli , hiç bilinmeyen bir hüzünlü ozandır Van den Vondel! Şiştiniz mi? Şişmediniz mi? Peki. İlerleyen satırlarda bir genleşme görülecek demek ki sizde....

Köln kenti 1587'de türk işçileri tarafından işgal edilmemişti , hollandalılar egemendi kente... Ya da bana öyle geliyor... Bir italyan fırlaması olan Giovanni Maria Farina , henüz doğmamış , bu kente gelmemiş ve burada , bildiğimiz sudan , bizim kolonya ya da kolon-yağı diye adlandırdığımız , dünyanın frenkçe ismiyle "eau de Cologne" diye bildiği Köln-suyunu icad etmemişti. O sıralar Köln'ün suyla ilgisi Ren nehrinden ibaret. İkinci dünya savaşının iddialı bombardımanına bana mısın dememiş bu görkemli katedralin dibinden akıyordu o zaman da Ren nehri. Romalılar tarafından bir koloni olarak kurulan bu kentin

ortasından çok sakin akarken ırmak , hüzünlü bir çocuk olarak dünyaya geldi Van den Vondel... Ona "doğru" anlamına gelen "Juste" küçük ismini taktı babası. Demek ki babası onu doğru dürüst buluyordu. Ya da " Vondel'e , Van Den'i düzgün görünür " hollanda atasözünün etkisindeydi hollandalı aile. Küçük Van den Vondel'in 92 yıl yaşayacağını o zaman kimse düşünmemişti. Ren kıyısında çelik-çomak oynayarak , Ren nehrine taş atıp, su üstüne bitmez tükenmez çember şiirler yazarak atıldı sanat hayatına... Ne yazık ki bu dönem çocukluk şiirlerinden hiç biri günümüze kalmamıştır.

Çok hüzünlü şiirlerin ozanıdır Van den Vondel. Kartal burunlu , Gogol saçlı , kaytan bıyıklı , dudak altında , çenesine sanki yapıştırılmış gibi duran , bir tutam sakalı vardır. O zamanki tıraş güçlükleri göz önüne alınırsa , sakal tıraşına hergün ne kadar önemli bir zaman dilimi ayırdığını ve bu yüzden pek az şiir yazabildiğini düşünebiliriz , aşırı uzun ömrü boyunca... Gerektiğinden fazla düğmeli mintanlar giyişi de sanat yaşamını olumsuz etkileyen şeylerden biriydi. Sabah kalkıyor , düğmelerini iliklemeye başlıyor , iliklenmeler tamamlandığında , yani öğlen suları çıkıyor , sevgilisine gidiyor, ikindiye dek , birlikte düğmeleri çözüyorlar , sevişiyorlar bir acele , başlıyorlar düğ-

meleri iliklemeye... Ren kıyısından yürüyerek akşamüstü evine dönüyor Van den Vondel , başlıyor düğmelerini çözmeye... E ne zaman şiir yazsın bu adam?

Buna rağmen 1679'da , 92 yaşında ölmeden önce , ardında "Gilbert d'Amstel ya da Amsterdam Heybesi" isimli eserini bırakmıştır.

Şimdi diyeceksiniz ki , gerçekten böyle bir ozan var mı , yoksa sen su üstünde bisikletle gezerek bizimle dalga mı geçiyorsun? Valla o sizin sorununuz... Bizde bugün de sular kesik... Kafamın içi acayip van den vondel!

DUVARDAN ODAYA İNEN KADIN

Haziranın son yarısı. Yapış sıcak , beyaz şarap bir İzmir. Duşa , kalka geçiyor gün. En yakın arkadaşım duvardaki Toulouse-Lautrec. Bir başka tablo var öbür duvarda , hiç tanışıklığımız yok bu sayın ressamla. İsmi Johannes Vermeer , 1632'de doğmuş , 1675'te 43 yaşında , dan diye ölmüş , kimbilir neden? 28 yaşındayken yapmış bu tabloyu. Uyuyan kız , resmin ismi. Kırmızı yanaklı , kırmızı giysili bir kız uyuyor , kırmızı örtülü bir masanın başında , önünde meyvalar ve bir bardakta bir parmak pembe şarap. Toulouse-Lautrec'inkiyse pembe saçlı mavi-beyaz kadın , bir küskün ciddiyettir , sanki kadın değil gibi.

Pasaportsuz martılar uçuşuyor , Pasaport'la Karşıyaka arasında. Faytoncular bezgin , atlar hiç oralı değiller! Nereliler , bilinmiyor. İzmirli olmaları daha olası. Atların bokuna üşüşüyor güvercinler. Yıllardır tanıyorum bu güvercinleri , onlar buralılar.

Pembe saçlı mavi-beyaz kadının yanında , kırmızı bıyıklı , kırmızı suratlı , kırmızı boyunbağlı , kıpkırmızı bir şişman adam var. Aynalı ve mor bir bardalar. Bir boş bardak , bir içki şişesi önlerinde , adamın eli

bardağa gitmeye teşne , kadın başka bir tarafa dönmüş , önüne bakıyor , herife küs besbelli. Saat beşi yirmi geçiyor. Uzman bir yalnızlıktır başkentten İzmir'e getirdiğimiz , otel odasında Karşıyaka'ya karşı gerinen.

Büyük güneş küçülür , kırmızı bir top gibi batar Karşıyaka ardında , İzmir'in en fena saatleri... Sonra gizemli , suskun çöker sıcak yapış gece.

Bir bardan çöpşişçiye , çöpşişçiden otel odasına getirdim sıcak yapış yalnızlığımı , gün ağarmak üzere , güvercinler çalışkan , dünün fuhuşunu bugüne bırakmıyorlar. Bir dişi güvercin var , sanki bir yerden tanıyorum , ismi N'yle başlıyor sanki... Bir güvercinin altından kalkıyorken , bir başka güvercinin altına yatıyor , İzmirli olmadığı kesin , hatta türk değil besbelli , Balkanlar'dan kaptırıp gelmiş , uçun kuşlar uçun İzmir'e doğru şarkısına kanat çırparak. Ya bulgar , ya yugoslav , belki de romen bir güvercin. İsmi madem N'yle başlıyor , olsa olsa Nadya! Bütün güvercinlerle sevişiyor Atatürk heykelinin dibinde , kimizaman Atatürk'ün omzunda... Konak'ta işini bitiriyor , vın uçuyor Alsancak'a , kimi günler pat Karşıyaka , geceleri çöpşişçinin çöplüğünde , Santana Pavyon'a karşı... Çok terbiyesiz bir güvercin... Birden anlamsız kanat çırpmalarıyla gelip balkonuma tünüyor Nadya! Dozvidenya yavrucuğum ,

ben de bir Karadeniz kuşuyum , kanadı kesik, balkonumun demirine hoşgeldin. Ben seni bir yerden tanır gibiyim. Hiç yanıt vermiyor, sırıtıyor Nadya. Nasıl yanıt versin , türkçe bilmiyor ki güvercin. Okşuyorum güvercini , keyifleniyor anlıyor okşamadan. Niçin anlamasın , okşamanın yabancı dili yok ki! Giderek mıncıklamaya dönüşüyor okşamalarım. Balkonun demirinden alıp kucağıma oturtuyorum Nadya'yı , birden kucağıma sıçıyor aptal güvercin. Salıyorum onu gökyüzüne , ne hali varsa görsün. Odaya giriyorum gerisin geri. O da nesi? Pembe saçlı mavibeyaz kadın tablodaki yerinde yok. Nasıl olur , bana mı öyle geliyor? Hayır , resmen çekip gitmiş tablodan kadın , yeri bir boşluk... Nereye gidebilir? Hiç tablodaki bir kadının tabloyu terkederek bir başka yere gittiği görülmüş mü? Sıcak başıma mı vurdu? Banyoda bir su sesi! Biri duş alıyor , benim uzman yalnızlık odamın banyosunda... Olamaz. Hızla banyoya gidiyorum , bir çığlık atıyor pembe saçlı çıplak kadın , korkuyla çıkıyorum banyodan dışarı. Kadın hala bağırıyor:

-Au secours! Au secours!

Frenkçe imdat istiyor salak kadın. Ne imdatı lan? Burası benim uzman yalnızlık odam. Sen utanmadan Toulouse-Lautrec'in tablosundan odaya in , mavi giysilerini benim robdöşambrımın üstüne as , benim şampua-

nımla , benim banyomda yıkan , biz ne olup bitiyor diye bakmaya geldiğimizde de bas yaygarayı , sanki ben onun odasını basmışım gibi. Hemen otelin danışmasını arıyorum. Saat sabahın beşi. Danışma bir süre yanıt vermiyor. Sonunda mahmurca açılıyor telefon. Buyurmamı öneriyor.

-Kardeşim odamda bir kadın var!

-Nasıl yani?

-Tanımadığım biri , benim banyomda duş alıyor. Fransız , türkçe bilmiyor!

-Nerden girmiş odanıza?

-Duvardaki Toulouse-Lautrec tablosundan inmiş... Tabloda onun yanında oturan kırmızı yanaklı adam da çok şaşkın. Hemen polisi arayabilir miyiz?

Bir süre suskun kalıyor danışmadaki ses. Sonra tane tane konuşuyor:

-Beyfendi bu gece hava çok sıcak... Siz de biraz alkollüsünüz galiba... İsterseniz sabahleyin , gündüz gözüyle bakalım bu konuya!

-Dalga mı geçiyorsun lan sen benimle , odamda yabancı bir kadın var , diyorum.

-Ne mutlu size!

-Kardeşim ciddiyim , 1864'te doğup 1901 yılında ölen fransız ressam

Henri Toulouse-Lautrec'in "Bar" isimli tablosu asılı odamın duvarında. O tablodaki kadın , tablodan odaya inmiş , banyomda duş alıyor!

Kısa bir suskunluk daha geçiriyor danışma , sonra konuşuyor:

-Tabii , anladım. Hemen ilgileniriz efendim! İyi sabahlar!

diyerek kapatıyor telefonu. Bu sırada da pembe saçları ıslak kadın , mavi giysisini giymiş olarak sinirle çıkıyor banyodan:

-Non mais , qu'est-ce que c'est cette histoire? Que faites-vous dans ma chambre à coucher?

diye çıkışıyor bana. Anladığım kadarıyla , yatak odamda ne arıyorsunuz gibisinden bir şeyler soruyor. Kendime çimdik atıyorum çok fena acıyor. Düşte değiliz yani. Nerdeyiz peki? İzmir'deyiz. Frenkçe , dilim döndüğünce , kadına buranın benim odam olduğunu , buraya bok gibi para ödediğimi , burasının kendi yatak odası olmadığını anlatmaya uğraşıyorum. Kadın özgün küstah , yirmibir yıldır bu odada yaşadığını , zaman zaman , benim gibi ipsiz sapsız tiplerin yatak odasında görüldüğünü , bu durumdan şikayetçi olduğunu belirtiyor. Belirli bir isterik tavrı var kadının. Birdenbire frenkçe de en iyi bildiğim cümleyi patlatıyorum kadının beyaz suratına:

-Voulez-vous coucher avec moi?

Benimle yatmak ister misiniz , demek frenkçe. Birden ince dudaklarında o ana dek belirmeyen bir gülümseme oluşuyor , ilk kez bembeyaz dişlerini görüyorum , beyaz yanakları al al oluyor , önüne bakıyor ve soluğunu içine çekerek:

-Oui!

diyor. Benimle yatmak istediğini belirtiyor mahcupça. Hemen saldırıyorum kadına renkli türkçe. Kadın birden o beklenmedik cümleyi patlatıyor:

-Attention , je suis vièrge!

Dikkatli olun , bakireyim , diyor. Yapma yahu! Ne bakiresi lan? Elin yaşlı başlı frenk karısı bakire olur mu? Acayip sinirleniyorum birden. Tamam , siktirin girin tablonuza , beni rahat bırakın , yoksa polis çağıracağım , gibi şeyler söylüyorum frenkçe. Kadın düz duvara tırmanarak giriyor tabloya , eski yerini alıyor , kırmızı yanaklı şişman adamın yanında , şişman adam da huzura eriyor. Bir rahat nefes alıyorum... Yeniden içki koyuyorum kendime...

Gün doğuyor. Güvercinler bir zulalara çekiliyorlar. Nadya , Karşıyaka'ya doğru uçuyor. Keşke öyle demeseydim kadına , diye düşünüyorum. Kadın görünümlü kıza.... Bakireyim , dikkatli olun , dedi. Sevişmeyelim demedi ki! Ondokuzuncu yüzyıldan beri koruduğu , Toulouse - Lautrec'e koklatmadığı

bekaretini bana teslim etmek istiyordu , kötü bir şey demedi aslında. Bir güzel fırsatı kaçırdığımı düşünüyorum . Tabloya yanaşıyorum , kadına , kırmızı yanaklı şişman adama duyurmak istemezcesine alçak sesle:

-J'vais l'faire avec mille et une attentions!

diyorum. Türkçesi , bu işi binbir dikkatle yapacağım , demek. Kadın hiç oralı olmuyor. Sanki az önce banyomda duş alan kadın değil. Canlı değil sanki. Hiç yanıt yok. İsmini bile bilmiyorum.

-Mademoiselle!

diye sesleniyorum bir iki kez , kadının kılı kıpırdamıyor. Niye kıpırdasın zaten Toulouse-Lautrec'in tablosundaki pembe saçlı mavibeyaz kadın?

Gerektiğinden fazla yorgunum , kimi kabuslar görüyorum herhalde , en iyisi yatıp uyumak. İzmir'de sabah oluyor. İmbat çıktı. Yapış sıcak , püfür bir yele bıraktı yerini... Fakat nasıl kaçırdık bakire frenk karısını , türklüğümüze doymıyalım. Geçtim tablonun karşısına:

-Matmazel , siz beni yanlış anladınız!

gibi salak sözler ediyorum pembe saçlı mavibeyaz kadına. Kadın sanki canlı değilmiş , tablo yapıldığından beri hiç yerinden kımıldamamışcasına , öyle duruyor tablodaki konumunda. Yahu matmazel , çıldırtma insanı ,

demin burda duş alıyordun ya. Kadın ne nuh diyor ne peygamber , canlı değilmiş numarası yapıyor bana. Peki lan adi frenk karısı , alacağın olsun , herşeyin tanığı pipo tütünü , sonra telefon gördü durumu , masa lambası gördü , duş olaya tamamen vakıf , sen sanki az önce şurda duş almamış gibi yapmayı sürdür bakalım orospu! Görürsün sen! Johannes Vermeer'in Uyuyan Kız'ı olayın tanığı. Birden ona yöneliyorum. Lautrec'inki ordan inip duş alıyorsa , Vermeer'inki neden hemen uykusundan uyanıp bize vermesin kadınlığını ya da kızlığını... Bakire mi acaba bu uykudaki kız?

-Hişşşt!

diyorum kırmızı yanaklı , kırmızı giysili uyuyan kıza. Hiç oralı olmuyor. Sanki ölü. Hişşt , diyoruz kızım... Bu da bakiredir kesin... Öyle bir hali var yani... Hoş , pek belli olmaz bu işler. Ressamın ismi acayip: Vermeer!

Sabah trafiği başladı İzmir'de. Bir otomobil hırıltısına boğuldu , bize arkasını dönmüş Atatürk heykeli. Önce kırmızı oluyor bok kokan körfez , sonra laci , derken mavi , birdenbire beyaz ve boz. Çok aydınlık çok fena beyaz İzmir.

Johannes Vermeer de acayip adam. İnsan bu kadar da takmaz ki kırmızıya! Ne yani , kırmızı renk mi bedava? Hoş , Lautrec'in

de mora çalan kırmızı merakı az acayip değil. Hiç bir şey bu kadar da kızıl değil ki yaşamda.

Odamdaki çiçekler soldular , güneş doğdu bok kokan körfezin üstüne. Denizdeki gemilerin rengi çıktı ortaya , soyunan bir kadın gibi. Pasları , yükleri , her şey apaçık çıktı ortaya. Poğaçacılar yerlerini aldılar. Pasaport'ta bir önemli görüşme var güvercinlerle martılar arasında. Bir tür uzlaşma , güne ve insanoğluna karşı. Gündelik önlemler toplantısı. Hele güneş bir batsın , gece çöksün , gene onlara kalacak İzmir.

Kimi şeyleri kaydetmiyorum beynime. Örneğin bir yerde tanışmalar , bunlardan biri. Telefonda tanışmalar , tanışırken sildiklerimden.

-Hani bir kez telefonda konuşmuştuk , anımsadınız mı beni?

denildiğinde , anımsayıp anımsamamanız arasında ayırım yoktur. Her iki durumda da:

-Ha , evet!

denilerek , gülümsemek yeterli ve zorunludur. Çünkü;

-Hayır , hiç anımsamıyorum!

demenizin , karşınızdakinin üzülmesinden başka yararı yoktur. Niye üzeceksiniz , zaten tanımadığınız bir insanı? Tanıdıklarımı üzdüğüm , yeterince doyuruyor benim birilerini üzerek mutlu olma yanımı.

Epeyce boş alan bırakıyor beyinde , herşeyi oraya kaydetmemek. Ve beynin bu kurtarılmış bölgesinde yaratıcı düşüncenizi çözüyorsunuz ipinden , düşünce takla atabiliyor. Yoksa , her naneyi bilgisayar gibi kaydederseniz beyninize , düşünce bir datapaktın dibinde çömelir kalır , gün gelir dolar anabellek ,

"HİÇ YERİMİZ YOKTUR EFEN-

DİM , FULL DOLUYUZ!"
dijital yazısıyla karşı karşıya gelirsiniz. Siz siz olun , uçak saatlerini , gemi tarifelerini , telefon numaralarını banka hesap numaranızı , adresinizi ezberlemeyin , hiç bir yararı yoktur.

Size verilen kartvizitleri saklamayın , bir süre sonra kim olduklarını anımsamazsınız. Kartvizitte , ad , soyad , sosyal konum ve telefon ve faks ve adres bulunmakla birlikte , "Resim sergisinde pipo içen kel herif" gibi asal bilgiler yoktur.

-Kimdi lan bu?

sorusu daha korkunç olan:

-N'olacak lan bu kartvizit?

sorusunu doğurur. Hayatınız kayar. Size sunulduktan kısa bir süre sonra en yakın çöp kutusuna atın kartviziti. Oraya buraya çöp kutuları bunun için koyulmuştur.

İlerde bir gün:

-Size kartımı vermiştim!

biçiminde karşınıza çıkarsa kartvizitin sahibi;

-Evet ama , ben onu nereye koyduğumu bilemiyorum!

epik üzgün tavrı durumu kurtarır. O hemen çıkarıp , çok daha şık ve havalı olan yeni kartını verir size.

-En iyisi iki tane verin , sağlam olsun!

diye bir sululukla havayı yumuşatabilirsiniz. Eğer , rakip durumu ciddiye alır da size iki kartvizit sunarsa , her ikisini ayrı ayrı çöp kutularına atınız , sağlam olsun.

Hergün bir şeyler öğrenip , bunları ister istemez kaydediyorsunuz beyninize , zaten hergün biraz daha küçülmekte anabellek. Eğer ömrünüz olur , uzun yaşarsanız , bir gün beynin tilt olması ve size bunak denilmesi kimsenin terbiyesizliği değil , sizin yıllarca ve terbiyesizce beyninize; su sayacı numarası , yirmi yıl önceki derby maçların sonuçları , eşinizin bir gün size çok kızarak ne dediği ve sizin ona ne yanıtta bulunduğunuz , araba plakaları , telefon numaraları , onun bunun doğum günü , nelerin fiyatlarının hangi yıl ne denli arttığını yükleyip , sonra da ömür boyu:

-Hiç unutmam ,

diye başlayan tümcelerle , bunları orda burda sayıp dökerek , bu bilgilerle anabelleğinizin anasını bellediğiniz içindir.

-Niye hiç unutmuyorsunuz? Biraz da unutun , anabellek dinç kalsın!

SOLUK SARI ZARF

Akşam işten eve geldim , yorgun olduğumdan fazla argınım. Kapının altından bir mektup atılmış. Soluk sarı zarf! Belli ki resmi bir durum... En sinirlendiğim zarf tipi , ya icradır , ya karakolumuza beş dakika nezaket ziyaretinde bulunun durumu , ya da mahkeme... Salı sabahı dokuz , 7. Asliye Hukuk! Salı sabahı uygun musunuz? Pazartesi akşamı kaçta yatıyorsunuz? Salı günü kentimizde misiniz? Bir işiniz var mı? Bunları sormaz soluk sarı zarf , gayet buyurgandır. Filan gün filan saatte falan yerde bulunma zorunluluğu getirir birdenbire insanın pastel yaşantısına... Bu ve benzeri zarflardan hiç hayırlı haber çıkmaz... Siz hiç resmi bir daireden , doğum gününüzü kutlayan şirin bir mektup aldınız mı?

Zarfı açmadan önce , kendime içki koydum , bir sigara yaktım , usul usul açtım zarfı. Özlü bir mektup... Seferberlik görev kağıdı! Beni savaşa rica ediyorlar... Ben gitmesem savaş olamayacak gibi bir ifade kullanılmış... E ben zaten savaştan yana değilim , belki gitmeyerek savaşa da engel olabilirim... Evirip çeviriyorum elimde kısa mektubu... Ne yapmalı? Hiç savaşa gidesim yok!

Borisvianvari sıkı bir yanıt mı yazsam bu özlü mektuba? Oyarlar adamı vallahi , Fransa'da mıyız? Kürtçe şarkı söyleme özgürlüğü kesinlik kazanmış değil daha... Bu yılki Eurovision'a da katılamıyor kürtler...

En akla teğet olanı , bana bu zarfı gönderen Askerlik Şubesini arayarak komutanla görüşmek... Derhal arıyorum askerlik şubesini... Komutan çıkmış , yarın sabah orada olacakmış. Güzel , sabah ararım ben de... Benim bir an önce diye bir gayretkeşliğim yok , komutanı ne kadar bulamasam o kadar iyi!

Sabah erkenden arıyorum Askerlik Şubesini , komutan orda! Birden komutanın kararlı sesi karşısında elim ayağım dolaşıyor , sanki komutan karşımdaymış gibi salakça esas duruşa geçiyorum telefonda:

-İyi günler sayın komutanım , rahatsız ettim... Hayır , bana seferberlik görev kağıdı gelmiş de... Büyük şeref elbette... Onur duydum... Elbette komutanım , ben de yola çıkmak üzereydim... Yanıma ne almam gerek , onu tam şey yapamadım?... Bir şey almam gerekmez elbette... Yani ne biliiim , daha önce hiç savaşa gitmedim de... Normal olarak birliğime katılacağım , değil mi?...

Anlıyorum.... Fakat orada pek bir

yararım olacağını sanmıyorum sayın komutanım.... Televizyondan izliyorum ben savaşı naklen CNN... Gördüğüm kadarıyla hiç de , bana gereksinim duyulacak bir savaş değil... Uçak geliyor , hedefi şavulluyor , pilot basıyor düğmeye , hedef havaya uçuyor... Bu gayet uzmanlık isteyen bir iş... Benim motosiklet ehliyetim bile yok. Gidip orada bombardıman uçağı kullanacak değilim herhalde!... Estağfurullah komutanım , bir asker komutanıyla dalga geçemez... Bir işe yaramam orada , ayak bağı olurum , demek istiyorum... O kadar ciddi işin arasında , orada bir de ben , düşünsenize ne kadar gereksizim... Benim orada yapabileceğim pek bir iş yok yani... Bu yüzden hiç rahatsız etmiyeyim , diyorum , sayın komutanım ... Size iyi savaşlar!... Efendim?... Hayır, estağfurullah , emredin komutanım!... Gayet tabii komutanım!... Başüstüne komutanım!... Sağolun komutanım!... Emredersiniz komutanım!

Önce komutan kapattı telefonu , sonra usulca ben kapattım... Bir an önce birliğime katılmam gerekiyormuş , patates soyma ve kenef temizleme konusunda benim gibi uzman arkadaşlara şiddetle gereksinim varmış! Fakat saçı kestirmeden gideyim diyorum ,

belki cephede berber yoktur...

DİZGİYE YETİŞEN MİZAH

Bir garip yolculuktur tiyatro. Bir kez demir aldınızmı , artık dur durak olmaz. Provaya girdinizmi , bir rol ile cebelleşmeye başladınızmı , ne söyleseler duymazsınız. Dinlemezsiniz , görmezsiniz. Bunun bilincine ermiş hunhar tiyatro müdürleri , provanın çay molalarına küçük notlarla , yumuşak iniş yaparlar. Genellikle bir telefon numarası , bir isimden oluşur not. Siz onu arayacaksınız.

Bir garip not geldi geçen hafta provanın ortasına:

"ACELE ARA. F. ŞENSOY"

- Kimi arayacağım?
- F. Şensoy'u.
- F. Şensoy benim.
- Notu veren de F. Şensoy.

Niye gidip bir yerden kendime telefon etmeye çabalayacağım? Franz Kafka mıyım ben? Nerde o düdük sesi bolluğu? Yırttım , attım notu.

Ancak F. Şensoy imzalı küçük kaatların ardı arkası kesilmiyor. Her gün bir ya da iki not alıyorum , onu acele aramam gerektiğine dair. O benim. Ne yapmalı? Giderek soyutlaşıyor yaşam. Tamamen japonların yüzünden. Bir elektronik hata işte. Ben beni

arıyorum. Bu beni ürkütüyor.

Çok garip lodosmatik bir sonbahar.

Josef K. Tarık Dursun K'yı arıyor mu?

İnsan ister istemez düşünüyor intiharı... Derken olay türkfilimce çözülüyor; arayan Faruk Şensoy , F benzerliği. Olay nedir? Bir yazı.

- Olur olur , yazamam.

F. Şensoy , F. Şensoy'dan inatçı. Küçük notlar , küçük fıkralara dönüşüyor. Senin daktilon benim daktilomu döver. Cuma'ya kadar mutlaka. Dizgi bekliyor.

Yazı yazmadan cuma gününü atlatarak , sevinçle giriyorum hafta sonuna. Dizgi baskıya dönüştü , benim bir şey yazmama gerek kalmadı sanıyorum. Çarşamba günü provanın ortasına dinamit gibi düşüyor not:

"ACELE ARA. F. ŞENSOY"

Korkarım yazısını yazmayan yalnız ben değilim ki dizgiye girilemiyor.

-Bu gece mutlaka , yazamam.

-Yarın öğleden sonra , Milliyet Yayınları'na gönder lütfen.

Provadan eve geliyorum. Eskiden yazdığım bir yazı var , onu verip kurtulacağım. Harıl harıl arıyorum o dört soluk teksir kaadını. Haydi tozlu dosyalar arasında başlıyor mu yolculuk...Yarım kalmış oyunlar , çeviriler , roman taslakları , şiirler , öyküler... Bir

tek o aranan yazı bulunamıyor... Dosyalar yarıldı , içine girdi sanki... Yarın çoktan oldu. Saat sıfır beş , gün doğdu doğacak , oturuyorum daktiloya.

Konumuz , mizah ve sorunları.

Ülkemizde mizahın bugünkü düzeyi konusunda düşündüklerimi soruyor F. Şensoy. Bu konuda mizahlı bir şeyler yazmam isteniyor.

Sanırım ülkemizde mizah yapmaya zorlanma var.

Sanki birileri birilerini;

-Hadi mizah , hadi mizah!

diye dürtüklüyor.

YELKOVANLA YARIŞIYOR SALAK AKREP

Yıldırım hızıyla uçup geçiyor zaman. Her adım attığında bastığın yer di'li geçmiş , basmadan mı geçmeliyiz yani?

Bugün hastaneye tahlile gidildi. Kan verildi. Fiş alındı. Uzun süre beklenildi... Neyine bakılıyorsa kanımızın? Al yuvarını , ak yuvarını bir bir sayıyorlar herhalde. Neyse sonuç alındı. Artık doktor beklendi! En beklenmedik anda doktor geldi. Muayene olundu. Eve dönüldü. Akşam olundu.

Bugün yapılamayan işler , yarına tayin oldu , yarınki işler ayrı bir liste olarak bizi bekliyorken... Yarının 48 saat olmaması büyük adilik , öbürgüne 40 saatlik iş devredilecek... E , öbürgün ne bok yesin? Hafta başına geçen haftadan sarkmış işler var...Bok gibi başlayacak hafta... Haftanın ilk gününden gardım düşecek... Alkolle barıştıracağım pazartesi ikindisini , "siktiret!" duygusuyla donanmış olarak... Hayır , hiç bir işime yetişemiyorum....

-E , sen de bu kadar iş yapma kardeşim!

diyeceksin , dedirtmiyoruz. Bir iş yaptığım yok , işsiz sayılırım.

Sabah aç karnına , yani sıfır sigara , without çay , yıldırım hızıyla , niyetiyle ve fakat nerdeyse ulaşmak amacında değil gibi görünen bir ulaşımın içinden , geze geze , yaşadığından beze beze hastaneye ulaşıp , kan ve idrar vermek , nerden benim işim oluyor ve yaşantımın bir tam gününü işgal ediyor? Bu benim yan işim bile sayılmaz! Gel dikiz ki , gidilmek zorunluluğu var , hıyar gibi gidiyorsun;

"OLMAYA DEVLET CİHANDA
BİR NEFES EGZOS GİBİ"

Al sana bir gün daha gitti , saatli maarif takviminden. Tomorrow , manitu kerim! Tomorrow dediğin , hemencecik zuhur ediyor , karanlıktan gün ışığına kaydırakla geçiyor zaman. Hiç kalkasın yok yataktan , hastane bezginisin ve fakat bugüne verilmiş "RENDEZ-VOUS" lar var!

Hiç sevmem bu randevu sözünü , gavur icadı bir söz , türkçede buluşma anlamında kullananlar var , oysa bu sözün türkçeye çevrilişi; orada ol emir kipi! Buyurgan bir durum. Belirli bir yerde olmanızı buyuruyor , belirlenen saatte. Buyrun bakalım!

Sabah sabah , benim dünden bugüne artakalan işlerimi hiç mandallamayan , gayet buyurgan bir "orada ol!" emir kipim var. Saat 9.30'da , Beyoğlu kimbilir kaçıncı Sulh mahkemesinde , "ifade" etmem gereken şeyler var.

Mahkeme traş olmamış adam sevmez , mahkeme boyunbağı sever , mahkeme çok ciddi bir iştir.... Saat 07 suları , kargalar dışkılarıyla kahvaltı halindeyken , buyrun sinek kaydı tıraşa! Rica ederim , siz önden buyrun , tıraş sizin tıraşınız!

Hızlı geçer mahkeme , uzun sürmez ve fakat hemen gelecek ayın 12'sine bir adet orada ol emir kipi , nakşeder...

-Ayın onikisinde burda mısınız?

-O tarihte bir işiniz var mı?

-Saat dokuz size uygun mudur?

gibi gereksiz sorular sormaz mahkeme... Hayır , belki bir yerde gece bekçisiyiz... Geceden sabaha dek geceyi bekledikten sonra , devrisi gün tam devrilip yatmamız gereken saat sıfır-dokuzda mahkememiz olursa , mahkemede pek başarılı olamayabiliriz. Ancak mahkemede belirli bir başarı göstermeniz beklenmemektedir , orada olmanız yeterlidir.

Mahkemeden çıkar çıkmaz başlar koşturma! Bankaya yetişilecek , para adı altında ortalıkta dolaşan menkul değer kaatlar edinilecek , dürülecek , bükülecek , başka birine toka edilecek. O başka biri koşarak bankaya yetişip , bambaşka birisine havale edicek... Gene bankadaki sıcak yuvasına ulaşacak menkul değer kaatlar... Para denilen bu kaatlar bankaların bize , sadece günde kısa bir süre onları gezdirme , bir yerden bir yere

götürme , öğle paydoslarında başlarında nöbet bekleme , istersek üstüne yazı yazma , resim çizme ve imza atma özgürlüğünü tanıdığı emanetleri... Bankanın parasını bir yerden bir yere nakletmek niye benim işim oluyor? Avukat değilim , yargıç değilim , mübaşir değilim , mahkeme nasıl ve nerden benim sabah mesaim oluyor?

Yaz aidatlarının daha yaz başlarken peşin ödenmesinin saçmalığı üstüne yöneticiyle tartışmalar , el şakalaşmaları , ev sahibinin zam talebini püskürtmeler , telefon , su , elektrik faturalarına itirazlar , başkalarının size ödemesi gereken ve fakat ödememekte direndikleri paraları tahsil etmeye uğraşmalar , edemeyerek , edememenin sinirini akşam rakıya çevirip , sabah zonk kafa yeniden tahsilata çıkarak , gelip geçiyor günler... Tahsildar mıyım ben kardeşim?

Gazetede garip bir haber var:

"TEK'İN DELİLERİ ÇOĞALDI

Türkiye Elektrik Kurumu'nda çalışan 250 kişi "Deli" denilerek , emekliye sevkedildi. Bunların yerine ise 750 akıllı alındı."

Bir deli üç akıllının işini yapıyormuş demek ki! Ondan delirmiş elbette adamlar. Aynı anda üç kişisin , senin günün 72 saat değil ki , elbet çıldırır insan.

"BRUANT
kendi yerinde
HER AKŞAM
MİRLİTON'da
Rochechouart Bulvarı , 84
-Sabah 2'ye kadar açık-
BOK
65 kuruş"

Bok'tan kasıt insan dışkısı değil elbet. Afişi yapan Toulouse-Lautrec. Frenkçede bok (bock) bir efendi içkidir , aç ayraç almanca "bockbier" sözünden gelip , çok kuvvetli biranın , çeyrek litrelik bardağına denir , kapa ayraç , 1885 yıllarında su gibi içilmektedir Paris' te.

Adamın adı Aristide Bruant , dükkanın adı Mirliton. 1885'ten 1895'e dek on yıl kadar minibüs gibi dolduruyor orayı , arkayı beşleyerek. Adam kabarenin babası.

Keman kaşlı , yaşlı başlı , geniş kenar siyah fötr şapka , illaki kırmızı kaşkol , bir de

siyah pelerin , programa ilaveten körüklü siyah çizme , elde asa zorunlu , sanki amcam bir yerlerin imparatoru , ya da öyle duyumsamak istiyor kendini...

Mayısın altısı , 1851 yılı , Fransa'nın Courtenay kasabasında , alkol sevgisiyle donanmış bir toprak ağasının oğlu olarak geldi dünyaya. Babası , kafası iyiyken , çünkü babasının kafasının kötü olduğu an yoktu , bunun adı "Aristide" olsun , dedi. Oldu. Soyisim için özel bir araştırma gerekmiyordu , zaten ailenin dededen kalma bir ismi vardı: Bruant!

Kentin mıymıntı papazından , latince , solfej ve şan dersleri alması uygun görüldü. Müzikle böylesine haşır neşir olunca , dalga geçmek için şarkılar besteleyip , kendi kendine söylemeye başladı.

Her nedense , 1863 yılında , Bruant ailesi , çifti çubuğu satıp Paris' te aldı soluğu. Paris'te içmelere para mı dayanır? Geçim sıkıntılı günler gündeme geldi. Aristide bir kuyumcunun yanına çırak girdi , babası efendi gibi içmeye koyuldu.

1875'te Aristide , demir yollarında memurdur , şarkılar bestelemekte ve eş dost toplantılarında söylemektedir. Bir akşam gene böyle bir dost muhabbetinde şarkılarıyla

dikkat çeker.

"BUGÜNLERDE KARI ARARSAN PARİS'TE
BASTIRSAN DA PARAYI
BULAMAZSIN PAÇOZ OLMAYANI
ELİ AYAĞI DÜZGÜNÜNÜ ARARSAN
GİDECEĞİN TEK YER VAR
UZAK DEĞİL , PARİS BİTMEDEN BAŞLAR
BOULOGNE ORMANI..."

diyen adam , çevrenin dürtüklemesiyle ilk olarak , Amandiers Şarkılı Kahvesi'nde sahneye çıkar. Kimsenin beklemediği bir başarı elde eder , ben bir özel fotoğrafım , çekin beni diye doğmuş adam. Oturmuş çizmiş o zamanlar fotoğraf makinesinin çok fena rakibi Toulouse-Lautrec. Ordan tanıyoruz biz Aristide Amca'yı.

1885'de bin frank borçlanarak , Mirliton isimli kendi kabaresini açar. Toulouse-Lautrec'in afişine rağmen , ilk gece yalnızca üç müşteri gelir. Üstelik bu uyuzlar , ilk içkilerinde direnmekte , ikinci bir içki içmeye yanaşmamaktadırlar. Çok fena sinirlenir Aristide. Üç bock , 65 kuruştan , bir frank 95 kuruş eder , bir bok etmez yani. Aristide'in o geceki borcu bin frank...

Yaşamasını bilmeyen bu üç müşteriyi bir güzel azarlar Aristide. Hakaret eder , on-

larla dalga geçer. Bu durum üç müşterinin pek hoşuna gider , çok eğlenirler , gene geleceklerini söylerler. Hiç de sanıldığınca karmaşık değildir kentsoylular. Biraz fırçalamak , aptal olduklarını suratlarına söylemek , onları mutlu etmeye yeter. Bundan bu dersi çıkarır Aristide Bruant ve işte böylece kabaresinin biçimi belirmiş olur.

Tehlikeli , saldırgan , herkesin "aman bize bulaşmasın" dediği , acayip başarılı bir kabareci olur. Şarkılarında edebiyat yapmaz , betimlemeleri kuru ve kestirmedir. İzleyicilerinin duygusallığına , acıma duygularına yönelmez , kısa , öz , gıllıgışsız söyler sözünü , ama bayağılıktan çok uzaktır. Sözcük garip de olsa aşşağılayıcı değildir , onun ağzında. Kentsoylularla alay eder , köpeklere , atlara , sokak serserilerine , orospulara ve yoksullara acır. Kafka'nınkine çok yakın bir pencereden bakar dünyaya.

Onu Paris'te izleyen Kafka , şöyle der:

-Bu şarkılar insanın gırtlağına sarılıyor sanki!

ÇEVRECİ SİNEK

En çok "Yeşiller" e bozuluyor çevreci sinek. Madem doğa korunacak , neden bizim gözümüze filit sıkılıyor? Niçin belediye , anlamsızca ve hunharca , ilaçlama çalışmalarını sürdürüyor? Sinekler de doğanın bir parçası değil mi? Sinek hakları diye bir şey yok mu? Başka bir gezegenden mi geldiler bu sinekler geze geze?

Biz kendi çöplerimizi pencereden sokağa boca ediyoruz , bizim atıklarımızda da bu sayın sinekler ürüyorlar. Yani ki üremelerine yardımcı oluyoruz. Onlar da bu konuya meraklı olmalılar ki , sabah demiyor , akşam demiyor , ürüyorlar! Üremeyi kim sevmez? Sonra da gördüğümüz yerde , komünizm gibi ezi eziveriyoruz zavallıları....

Çevreci sinek bu konuda çok haklı. Ne dışkı yiyeceğimize bir karar verelim. Doğa korunurken , sivri ve eşşolu sinekler için , ve pireler ve bitler ve keneler ve fareler için belirli bir koruma düşünülüyor mu? Eğer düşünülmüyorsa , bir gün dazlakaynaklar gibi sineklerin ve yakın akraba haşaratın , PKK biçim kökü kazındığında , sineklik , fare ka-

panı , esem-mat ve anti-bit satıcıları ne satacaklar? Doğanın anasını mı? Bakalım Doğan bunu nasıl karşılayacak?

Yeşiliz , maviyiz , türkuazız demekle bitmiyor iş , sineklerin durumu n'olacak? Doğa Brijit Bardo'yu yaratmakla yetinmedi , haşaratı da yarattı!

"Sinek ufaktır , mide bulandırır" türünden deyimlere de sinirleniyor çevreci sinek. Bir kere sanıldığınca ufak değiller , aralarında çok iddialı boyut at sinekleri var. Ufaklık , büyüklük görecedir. Sinekler , tahtakurularından , bitlerden , pirelerden büyüktürler. Mide bulandırıcı ve pis bilinmelerinin nedeniyse , ottan kalkıp boka konmaları , boktan kalkıp peynire konmaları , ancak bok sineğin boku değil ki... İnsanoğlunun ürettiği pisliklere konup konup kalkıyorlar....

Dünyayı bok götürüyorsa , bunda sineğin ne suçu var ?

DALYANAKLIK

"Dalyanak" sözcüğü dilimize özgü ve çok fena betimleyici , ne demek istediğimizi şıp diye anlatan bir terimdir. Uzun sözün telgırafı bir tanımlamadır. Bu sözcüğün hiç bir yabancı dilde tam karşılığını bulmak olasılığı yoktur. Dal ve yanak sözcüklerinin bileşiminden oluşmuştur. Başka dillerde biri ağacın dalı , öteki insanın yanağı anlamına gelen sözcükleri birleştirirseniz ortaya o dilde anlamı olan bir sözcük çıkmaz. Örneğin frenkçede dal anlamına gelen "BRANCHE" sözcüğü ile yanak anlamlı "JOUE" sözcüklerini birleştirerek ortaya çıkaracağınız "BRANCHE-JOUE" sözcüğü olsa olsa bir fransızca yanlışı olabilir... Aynı biçimde ingilizcede de BRANCHCHEEK diye bir şey yoktur. Bir almana ASTWANGE , dediğinizde size boş boş bakar , eğer meraklı bir almansa:

-Was?

gibi bir yanıt da verebilir. Ancak sizin ona vereceğiniz bir yanıt yoktur. Ya da , yanlış numara diye düşünerek kapatabilirsiniz , sanki size "Was" diyen alman , telefondaymış gibi , ortada telefon melefon yokken sizin

kapatırmış gibi yapmanıza salak salak bakan almanı da gereğinden fazla önemsemek gerekmez...

Yalnızca bu örnek serimlemesinden de anlaşılacağı gibi , bizim dilimiz tüm öbür dillere beş çekmekte ve fakat bizim dili konuşanların yoğun çoğunluğunun dalyanak olması nedeniyle , bizim dilimiz pek mandallanmamaktadır.

Dalyanak , belirli bir tipe verilen isimdir , ya da kimi tiplerin sıfatıdır. Şimdi , birdenbire , yoksa bende bir dalyanaklık mı var , diye düşüneniniz olacaktır. Belki olmayacaktır... Ya olmazsa endişesiyle , anımsatıyorum... Daha açıkça söylemeliyim aslında; birinin dalyanak olduğu nerden anlaşılır?

Eğer arkası horozlu , yuvarlak bir cep aynanız varsa , ki aynanın arkası horozsuz olabileceği gibi , aynanın arkası da olmayabilir , üstelik herkesin cebinde sürekli ayna ve tarak bulunmaz... Her neyse , siz çıkarın aynanızı cebinizden ve dikkatlice bakın aynaya... Hayır , yanılmıyorsunuz , bir dalyanakla karşı karşıyasınız işte!

Ayrıca bir dalyanak giyim kuşamıyla da kendini ele verir. Onun giyim konusundaki en büyük endişesi , herkes gibi giyinebilmektir. Şöyle bir deney yapabilirsiniz. Bir

bankaya gidin ve orada , memurenin ya da bilgisayarın keyfini beklemeye başlayın. Sizinle birlikte bu keyfi keyifsizce bekleyen on kişiyi inceleyin. Bu on kişinin içinden biri , diğer dokuzu gibi giyinmiştir , işte o dalyanağın biridir. Bu bilimseldir. Eğer kırk kişi dalyanakça bir örnek giymişse , bu uçakla deplasmana giden bir ayaktopu takımı olabileceği gibi , Avrupa şampiyonasına giden boks ya da güreş takımı ve takımdan kalabalık yönetici grubu da olabilir. Eğer beşyüz kişi dalyanakça giyinmişse , millet meclisinde olma olasılığınız yüksektir.

Ve fakat , altı çizilmesi gereken en canhıraş nokta , dalyanak aptal değildir. Onu aptaldan ayıran belirgin özellikler vardır. Örneğin , dalyanak kitap alır , okumaz , aptal kitap almaz ve okumaz. Dalyanak , birisinin gömleğinin öbürüsünün gömleğinden daha beyaz olmasına deterjan markasının neden olduğuna sıkı sıkı inanır. Oysa bir aptal , birisinin karısının daha hamarat olup , daha kütür kütür çamaşır yıkadığını sanır.

MEMURENGİZ TİYATRO

Cumhuriyet dönemi tiyatro yazarlarımızı birer ağaca benzetmek zorunda kalsaydık , Turan Oflazoğlu budaksız bir çınar ağacıdır , Topkapı Sarayı'nın bahçesinde görülen , kökü yüzyıllarca toprağın içinde... Güngör Dilmen , budakları kanaviçe bir ceviz ağacı , Sermet Çağan yaprakları sanki kuş bir kavak ağacı , Necati Cumalı , gövdesi delik deşik , deliğinden yer yer Ege denizi görünen bir zeytin ağacı , Cahit Atay , bir güzel fındık ağacı , Oktay Arayıcı kan kırmızı gül ağacı , Vasıf Öngören , taş toprakta kendiliğinden büyümüş deli bir nar ağacı , Recep Bilginer muhalif bir dut ağacı , Cevat Fehmi Başkut yaşlı başlı , efendi bir incir ağacı , Sadık Şendil , mahallelinin dalına ip gererek çamaşır astığı mütevekkil meşe ağacı , Melih Cevdet bir dağ başında yapayalnız selvi ağacı , Suavi Süalp , yaprak altından gülen elma ağacı , kimileri bencileyin gazoz ağacıyken , Haldun Taner bir ormandır.

"KEŞANLI ALİ DESTANI" sahneye koyulacak , belediyenin kent tiyatrosunda. Haldun Taner ölmüş. Haldun Taner ölmez , olan bize olur.

Başımız sıkışırsa ona danışırız güvencesi son bulur.

Belediyenin kent tiyatrosu kumpanyası , Çarlık Rusya' sında bir taşra kasabasının memurlarından oluşmuş. Stanislavski'yle takışarak oraya sürgün gelenler de var , Çar'ın torpillisi hiç yetenek Çernobilski de var olayların içinde. Doktor Çehov'dan rapor alanlar var , izinliler var , ateşi nükseden var , ilkokuldayız sanki. Hiç bir provada tüm kadro bir araya gelemiyor , bu yüzden birbirini tanımayan aktörler var. Prömiyer gecesi kuliste tanışacaklar:

-İyi oyunlar! Ben Yukarı Mahalle Korosu'ndan , İvan İlyiç Raporski!

-İyi oyunlar , ben Sineklidağ'dan Luka Lukiç Dublajovski!

-Şu bey kim?

-O oyuncu değil , çocuk rolündeki Filyoşa'nın enişteси Kirin Kuzma Silivri!

İşte böyle bir durumda , başladık provaya , Bizans belediyesi kent tiyatrosunda , dava böyle bir dava , avukatlığı ben üstlendim , her ne kadar baroya kaydım yoksa da... İsmet Ay kıdemli mübaşir... Kendiliğinden kazanılmış davalar vardır , avukatın talihi...

Recaizade Ekrem'in önünden geçiyo-

ruz. Çıkış kapısına doğru yürüyoruz , Tevfik Fikret'le gözüşerek.

-Nereye lan?

diyemiyor okul kapıcısı Bekir , Haldun Taner'le yürüyoruz kapıya doğru , boru değil. Bir kuş gibi çıkıyoruz Beyoğlu'na , çıkılması yasak kapısından mekteb-i sultani'nin.

Galatasaray'dan başlıyoruz Haldun Taner'le yürümeye. Taksim öyle uzak ki , yıl dokuzyüzaltmışsekiz.

Nancy'deyiz , bir tiyatro festivali. Kestane ağaçları dibinden yürüyoruz Haldun Taner'le. Çok sigara içiyorum , heyecandan. Adımım yalnız değil ki , Haldun Taner'le yürümekteyiz , yıl dokuzyüzyetmişüç. Cebinden ciklet çıkarıp bana uzatıyor:

-Ciklet çiğner misin?

Madem hocam çiğniyor , çiğniyorum bir keyif. Uzun bir süre sigara içmeden yürüyoruz.

Ankara'da Meşrutiyet caddesindeyiz Haldun Taner'le. Galip'lere gidiyoruz. Çünkü henüz Galip Balkar vurulmamış Belgrad'da. Bir tiyatroya oyun yazmışım , gel sen de oyna , diyorlar. Babam sahneye çıkmamı istemiyor. Haldun Taner çıkıyor mu sahneye? Ustama soruyorum sahneye çıkıp çıkmamayı. Haldun Taner duruyor bir an , Bayındır sokağın kö-

şesinde , dört başı bayındır bir gülücük gözlerinde;

-Oyna! diyor. Oyununda oynarsan, sahip çıkarsın oyuna. Çok tanınmaz hale gelmez!

Sigara içmeden , konuşmadan yürüyoruz. Bayındır sokağı , bindokuzyüzyetmişbeş sonbaharı.

Sıraselviler'den Elmadağ'a yürüyoruz Haldun Taner'le , dokuzyüzyetmişdokuz yazı , koltuğumun altında "ŞAHLARI DA VURURLAR" dosyası. Ben ustamdan öğrendim söze dosya açmayı , tiyatro kurasım kursağımı zorluyor.

-Kur o zaman!

diyor Haldun Taner. Divan Pastanesinde açılıyor çok gezmenin bronzu soluk dosya... Deli gibi okuyorum. Manitu , ne güzel dinliyor! Birinci perde sonunda Şah Rıza , Ömer Hayyam'ı astırıyor.

-Astırmasın! diyor ustam , son arzusunu sorsun. Ömer Hayyam , İran'ın veliahtını görmek istediğini söylesin. Şah , Süreyya'dan ayrılmış , daha kimle evleneceği belli değil. Ömer Hayyam desin ki: "Menim acelem yok , men meklerem!"

Bir güzel perde finali hediye ediyor

bana , sanki borcum yetmiyormuş gibi ona. Hesabı hiç ödetmiyor , bu konuda çok kararlı.

Dokuzyüzseksenyedi kasımının henüz üçüncü gecesi , "KEŞANLI ALİ DESTANI" genel provasından çıktım , bir sigara yaktım , yürüyorum Harbiye'den Harbiye'ye...Bir baktım ki birlikte yürüyoruz , Haldun Taner omuz başımda. Hemen attım sigarayı , ustam ciklet mi çiğnesek? Ustamda yanıt yok , adım yeknesak , gözünün feri dalga geçmeye teşne , gece saat onikiye bir var. Harbiye Orduevi'nin önünden geçiyoruz. Nezlesiyle arkadaş bir asker , onbirsıfırbir nöbetçisi. Haldun Taner , birden bir paket sigara çıkarıyor cebinden , uzatıyor askere:

-Bir sigara içer misin?

Esas duruş bir mutlulukta asker , önce siz yakın ağbi , telaşında. Haldun Taner , yakıyor askerin sigarasını:

-Ben sigara içmem , bulundururum cebimde onbirsıfırbir nöbetçileri için!

Gece birden kadife bir anlam kazanıyor , belki Şişhane'ye yağmur yağıyor.

-Bu bey kim?

diye soruyor asker.

-Beyefendi Haldun Taner'dir , kendisi benim babamdır.

Annem , babam , işte bunu bilmezler!

NİSANIN YİRMİÜÇÜ

Yangın bulutlar İstanbul üzre , itfaiyeciler geçtiler , general elbiseleriyle , bordolacivert ve yangından kaçarcasına , dört başı memur.

-Çocukların kısmetine bak sen , yağmur boşandı boşanacak...

söylentisinde bir yaşlı kadın , belli ki anneanne. Sözü kime söylediği belli değil , ortalığa konuşuyor , ortalık tüzel kişi olmadığı için yanıt yok.

Önde flama , "GALAKSİ-11 İLKOKULU" izcileri geçiyor önümüzden , pir ü pak. Ellerinde pankartlar:

"ANNECİĞİM

AŞKLA KANLA TERLE ŞEVKLE

DOĞURDUĞUNUZ MURAT

CUMHURİYET BEKÇİSİ"

Murat'a bekçi elbisesi giydirmişler. Pala bıyıklar takmışlar. Murat'ın ciddiyeti , kendinden büyük.

-İlkokullar da denejere oldu!

dedi yanımda ökse otu gibi duran , fötr şapkalı ufak tefek adam.

-Ne buyurdunuz?

-İlkokullar da denejere oldu!

-Denejere diye bir söz yoktur , keşke olsaydı , çünkü kulağı hoş tırmalıyor , ve fakat yok böyle bir sözcük , siz dejenere , demek istiyor olabilirsiniz... İlkokullar soysuzlaştı mı diyorsunuz?

-Bozuldu , çok bozuldu ilkokullar.

-Öyle söylesenize , niçin frenk diline yeni sözcükler ekleme gereksiz gayretkeşliği içindesiniz?

-Şu çocuğun haline bakın!

-Murat halinden hoşnut , size ne?

Pis pis baktı fötr şapkalı ufak tefek adam. Kendi kendine bir şeyler mırıldandı. "RAHMETLİ LACİVERT SULTAN İLKOKULU" nun pankartı förtr şapkalıya inat , koskocaman ve kırmızı:

"EY BABALAR BABALAR
MADEM YÜZME BİLMEZSİNİZ
NE İŞİNİZ VAR ÇOK YAPRAKLI
AĞAÇLARDA?"

Yangın bulutlar geçtiler , dört bir

yanlarından yıldızlar döktüler gibi. Ve çocuklar alıp bütün yıldızları , deniz kestaneleriyle karşılaştırmalara gittiler sanki kumun üstüne. Mehter takımı geçer gibi oldu , üç gidip de beş ardına bakarak , tam geçmiş sayılmazlar , önümüzde oyalanıyorlar. Onların peşi sıra SINIRLI SORUMLU LAHMACUNCULAR DERNEĞİ , kedilerin çektiği bir kamyonun üstünde , akıntıya kürek. Sonra gene ilkokullar , sonokullar , yanokullar , önokullar...

Deniz kıyısına doğru yürümeye başladım , ellerim ceplerimde nemli ıslıklar gibi.

-Çocuklar aziiiiiz...

Ayaklarımı midyeler kesiyor , iniyorum Cumhuriyet yokuşundan kan revan.

-Hangi çocuklar? Cumartesi öğleden sonraları boyunlarına kırmızı kelebekler takılıp , sinemalara , luna parklara götürülen üç evin bir oğlu çocuklar mı? Yoksa cumartesi , pazar , pazartesi , salı , çarşamba, perşembe ve cuma sokaklarda simit satıp akşamları üşüyen çocuklar mı?

-Şevki! Şevki! Bırak o pis hamsileri , gel buraya çocuğum!

diye bağırdı , bir denizanası.

Babamın arkadaşı , çok bıyıklı , hep pipo içen Rıfat Amca , durdursa beni büyük

armut ağacının dibinde , elini beline koyup , yeniden sorsa o yıllar öncesinin sorusunu:

-Sen büyüyünce ne olucaksın bakiim?

Birden çocuklar çevrelediler beni , başladılar saymaya birbirleriyle yarışırcasına:

-Kıral olucam!

-Doktor-mühendis olucam!

-Futbolcu!

-Şoför!

-Astronot!

-Asker olucam!

-Artist !

-Ben terörist olucam !

-Meyhaneci !

-Şekerci !

-Almanya'ya gidicem !

-Babam ölünce ben adam olucam !

-Pilot!

-Başbakan !

-Öğretmen !

-Ben Rıfat Amca olucam , pipo içicem!

Çocuklar denizi taşıyorlardı , avuç kaşık yangın kumların üstüne. Oturdum yanlarına , sigara yaktım. Zayıf , mavi gözlü bir çocuk yanaştı:

-Ağbi , bir sigara versene !

-Bak aslanım , iyi bir şey değildir bu sigara...

gibisinden bir yeşilay söylevine girişecektim ki , birden çocuk:

-Peki öyleyse , Atatürk niye sigara içiyordu !

-Kurtuluş Savaşı'nın stresinden herhalde !

diyerek bir sigara uzattım fırlama çocuğa.

-Adın ne senin ?

-Necdet !

-Sen büyüyünce ne olucaksın Necdet?

Fırlama Necdet'ten her türlü yanıtı beklediğim anda , Necdet sustu. Hiç bir şey demeden ve gülümsemeden denize doğru koştu.

Dudaklarımızda küflü izci marşları , çocuk yüreklerimiz dağlara çıkmalara , çiçek toplamalara gebe , çelik-çomaklara , birdirbirlere vurgun , Cumhuriyet meydanlarında arş ileri !

BEYOĞLU'NUN GİDEREK DAHA DA GÜZELLEŞMESİ

Bugün hava mutedil güneşli , yer yer ve zaman zaman parçalı sitiresli. Beyoğlu'nun geçilebilme katsayısı , mevsim normallerinde sokaklarından birinden yatay geçiş halindeyim. Saç-sakal birbirine mütecaviz bir adam , Beyoğlu Güzelleştirme Derneği'nin , kaldırımlara konuşlandırdığı çiçekliği ters çevirmiş , bank haline dönüştürmüş , üstüne kıçını yaymış , hafif zurna , az biraz klarnet , elindeki boş şarap şişesini , kaldırıma vurarak kırma çalışmalarındayken , göğüs farkıyla benim önümde giden esmer bir adam , bir ona , bir bana baktı ve şöyle dedi:

-Beyogli çok bozuldi!

GADDAR DAVUT'UN BABASI

Tiyatroda ne zaman provada olsam , aynı zamanda , telefonla arayanca çok önemli , beni hiç ilgilendirmeyen telefonlara yanıt vermek zorunda kalsam , fuayede birileri benimle görüşmek için bekliyor olsalar ve bir saat sonra oyun başlamak zorundayken , hatta ben sakal tıraşı bile olamamış , kimi giysilerim temizleyiciden henüz alınmamış , kimi hergün yerine koyulması gereken aksesuarlar henüz yerleştirilmemişken , yani ne zaman zamansızlıktan delirmek üzre olsam , çok düşünüp az konuşan mülayimliği içinde , omuzunda çocuğu , sakalını sıvazlayarak Nuri Kurtcebe çıkagelir.

Ya dekor yetişmediği için sabahlamak zorunda kaldığımız bir gece , ya da genel provanın tam ortasında , ya da sahnede oyun oynarken , bir rolden çıkıp öbür role soyunurken , bir dönersiniz arkanızı , karşınızda sırıtıyor.

Türkiye Elektrik Kurumu'nun beklenmedik bir şakası sonucu , oyun sırasında ceryan kesilmiş , bir saat kadar beklenmiş ,

giderilmesi gereken arıza giderilememiş , tiyatronun içinde değişik el fenerleri ordan oraya koştururken , gişeye mumlar dikilmiş , izleyiciye parası iade edilirken;

-Yeşilköy'den geldim , yol paramı da isterim!

diyen teyze , gişeciyle cebelleşirken , ben mumu bulmuş , kibriti el yordamıyla arıyorken , salonun kapısından bir mum girer , usul usul yanaşır , yoksa o olmasın , demeye kalmadan mumun arkasında bir İsa freski gibi belirir Nuri , bela gelmeden önce telgıraf çekmez.

Nuri'nin derdi bir dergi. Yıllardır dolaştırıyor bu dosyayı kolunun altında , dosya paramparça oldu , ne kışlar , ne nisan yağmurları gördü , dosya soldu , solmadı Nuri'nin güzel hevesi... Bu heves , bir güzel çizgiroman dergisi. Benden de bir sayfa yazı istiyor dergisinin ilk sayısına , sonra her sayısına. Nuri , benim Akademi'den sınıf arkadaşım. O günden bugüne getirdiği güzel kavgasını seviyorum , Gaddar Davut'u seviyorum , Nuri'yi seviyorum , ona omuzdaş olmak istiyorum , ancak zamanım yok.

"Zamanım yok!"u anlamamak konusunda babam ve Nuri hemfikirler:

-Ne demek zamanım yok?

Tabii , ikisinin de keyfi yerinde , biri koskoca babam olmuş , öbürü koskoca bir karikatürist olmuş , benim durumum aynı değil ki , ben yıllarca çalışıp çabalayıp , yazar olacağım. Yıllarca prova edip , belki oyuncu olacağım , belki olamayacağım. Daha ben hiç bir şey olamamışım , Nuri sırıtıyor....

-Nuri , kardeşim ,ayda bir mi çıkacak bu dergi?

-Haftada bir.

-Niye günde iki tane çıkarmıyorsun?

-Aklına geleni yaz! İçinden geldiği gibi yaz!

diye gülüyor Nuri.

-Zaten içimden geleni yazıyorum , kökü dışarda şeyler yazmıyorum.

-Tamam o zaman , sen bu gece iki yazı attır!

Nuri'yle bu konuşmalar , benim devrisi güne , gece hiç uyumayarak , bilmem kaç sayfa daktilo yazmam gerektiği akşamüstleri oluyor , genellikle.

-Nuri'ciğim , benim başımı kaşımaya vaktim yok , kaşıtmak için dolgun maaşla sarışın başkaşıyıcı arıyorum.

-Ben de! Ama olsun , sen bu gece bir yazı attırsan yeter... Yazmaktan canın

sıkılınca falan yaz!

Hayır , öldürücem bu Nuri'yi , ne o dergi olacak , ne de bende o dergi derdi... Hala karşımda pişmiş kelle gibi sırıtıyor:

-Sen bir oturuşta , bir iki yazı attırırsın!

diyor... Aklıma şey geliyor , hani matbaalarda , tomar tomar kağıtları kesen , "giyotin" isimli canavar makina vardır , kaç matbaa emekçisinin , parmağını , elini , kolunu götürmüştür , osuruk bir aşk romanı uğruna! İşte o makina geliyor aklıma. Bu Nuri'yi , bir güzel yatıracaksın giyotinin altına , Nuri sinir sinir sırıtırken birden çalıştıracaksın makineyi , al sana tepsi dolusu , dilim dilim Nuri , ondan sonra bir şiş alıcaksın , bir Nuri , bir domates , bir Nuri , bir domates , araya bir biber , sonra gene bir Nuri , bir domates , bak o dergi kalıyor mu?

Fakat , kıyamıyorum bu Nuri'ye! Seviyorum onu. İyi çocuk. Zaten benim başıma , tüm belalar , bu iyi çocuklardan geldi. Kime , iyi çocuk , deyip bağrımıza bastıksa , bana bir güzel kamış attı. Nuri'nin kamışı en büyüğü.

-Bir sayfa yazsan yeter... Ben sana iki kare çizgi-roman , oturiim , hemen burda çiziiim!

-İki kare çizgi-roman gereksinim yok

Nuri!

-İyi tamam , o zaman sen bu gece bir yazı yazıver.

-Yazmıyorum ulan!

Nuri gene sırıtıyor , cebinden pilli bir teyp çıkarıyor , konuştuklarımızı hunharca kaydetmiş:

-Birinci yazı kasette keklik , sen bu gece ikincisini yaz ağbi!

dedi ve çıktı gitti Küçük Sahne'den , martın yirmidokuzu , yıl dokuzyüzsekseniki.

Huzurum iki buçuk yıl kadar sürdü.O korkunç , yirmidört ekim , dokuzyüzsendört sabahı , Nuri çok gaddarca telefon etti. Dergi nihayet çıkıyormuş. Kaseti yitirmiş , bir kasete bir iki sululuk doldurmamı istiyor , TRT'ye iki bölüm "KÖŞEDÖNÜCÜ" , bir yılbaşı skeci yazmam , tiyatroya provaya yetişmem , doktora sedimentasyon sonucu götürmem ve gereksiz ellibin bürokrasi çökertmem gereken o korkunç günün sabahı , tam Nuri' siz yaşantıma alışırken...

Derginin ne boyutlarda , nasıl bir kağıda basılacağını , nasıl bir dergi olacağını uzun uzun anlatıyor telefonda. Çıt çıkarmadan dinliyorum , sonunda da suratına kapatıyorum telefonu:

-Yanlış numara!

MEDDAH DEDİĞİN

Meddah dediğin , söz ebesi. Gelgörelim söz dediğin sezeryanla doğmamalı. Sözden söze köprüleri sağlam kurup , dinleyenle birlikte bir öyküden demir alıp , en muhalif rüzgarlarla , beklenmedik denizlere çok yelkenler açılması; çünkü bilinmemektedir hangi akşam nerden eser , dinleyenin eşref rüzgarı!

Biri kalkar çişe gider , öykünün en can almaya domuzlanan yerinde. Kesilir öykü teşaşür testeresiyle , bir şakayla lehimlemek gerekli. Artık kahramanları arasındadır öykümüzün , çişe giden beyağbi , binbir türlü anlatılabilir çünkü aynı öykü.

Kimisi meddaha sataşma sever , meddah zaten buna teşne , her an tetikte , yapıştırır , beklenmedik , şaşırtıcı , hem alkışlık cevabı. Ve fakat sözü söze lehimlerken meddah kalender olmalı , gönül kırmamalı.

Peki niye anlatır bu meddah , dere tepe düz giderek? Nedir zoru? Kim zorluyor onu buna? Çağının sıkıntısını ruhunda fırtınayla yaşayan yalnız yalnız adamlardır , meddah dediğin.

Anlatarak bir kıssa'yı , hissesiyle çağını değişime zorlayandır , insandan , insanlıktan yana , eğriyi doğruyu gösterendir. Franko

döneminin ispanyol meddahları , döner döner Franko'yu anlatır. Karl Valentin bir uyumsuz meddahtır , onun işi Adolf Hitler! Sen De Gaulle'ü Coluche'e sor! Denetimden geçen meddahın işi elbet daha zor!

Feylesoftur meddah , al gözüm seyreyle , al kulağım kabakulak , al beyincik ben yoruldum , sen yorumla!

Meddah , çok tehlikeli bir tip! Aristofanes'in başı hergün belada , Nefi canını verir , dili uğruna , çünkü meddah bir söylüyor , pir söylüyor , ondan sonra ne söylesen "söz" olmuyor.

Çağdaş toplum meddahını hoşgörmeli , ona kulak vermeli , meddahına sahip çıkmayı bilmeli , çünkü meddah toplumun sesi.

GÖZE GELEN AŞK

Genç kız , kötü şeyler yaşadıktan sonra , kör bir gence rastlar. Aralarındaki aşk giderek büyür. Kız olanaklarını zorlayarak , büyük güçlüklerle , sevdiği adamın gözlerini açtırır.

Gözü açılan esas çocuk , dünyadaki bütün kadınların birbirine benzemediğini şıp diye farkeder. Önce kızı aldatmaya başlar , sonra aldatmayı alışkanlık haline getirir , sonunda da kızı terkeder.

Genç kız , çok doğal olarak , gelir ve esas çocuğu vurur.

SOKAK TİYATROSU

Cumartesi öğleden sonra , Strazburg'da nisanın ilk haftasonu , güneşli bir hava. Konservatuar birinci sınıfın fırlamaları , ellerinde kimi çantalar , bezlerle hızla çıktılar okuldan. Irmağın kıyısından , ara sokaklardan Kleber Meydanı'na ulaştılar. Cumartesi öğleden sonra , Kleber Meydanı'nın en civcivli zamanı. Meydanın ortasına hızla yayıldılar , çantalardan , şapkalar , zincir , sopa , ip , kova gibi gereçler çıktı. Birden içlerinden biri , yükseltti sesini:

-İyi günler , baylar bayanlar , parasız bir gösteri sunacağız size , hem çok eğlenceli ! Koşun ! Gelin ! İtişin ve kakışın ! Başladı başlıyor !

Yanaşanlar olur , yoldan geçerken duranlar olur , uzaktan bakmayı yeğleyenler çoğunluktadır. Fransa'da karışık günler. Belirli bir ilgiyi uyandırmıştır bizim fırlamalar. "İŞÇİ AİLESİ" ve "KENTSOYLU AİLE" gibi sınıfsal nitelikli yazılar çıkar ortaya , her iki yazının dibinde , birer ana ile oğul oluşur. Bir yarışa girecekler belli ki , gariban çocukla , iyi aile çocuğu. İşçi çocuğu Jorj gülümsemekte , annesi zincirli bir işte çalışmaktayken iyi aile

çocuğu Janpol , başında silindir şapkası , bir yanında annesi , öbür yanında antrenörü , Janpol'ün yarış öncesi heyecanını geçiştirmeye çalışıyorlar. Ortada maskeli , sandviç-pankartlı bir adam var , önünde ve arkasında "EĞİTİM" yazıyor. Eğitim yere çömelmiş , elinde bir uzun sırık. Yarış başlar. Jorj ve Janpol , Eğitim'in elindeki sırığa doğru koşarlar. Janpol , antrenörü ve Eğitim'in de yardımıyla , annesinin zafer çığlıkları arasında , sırığın üstünden atlar. Meydancı gelir , Janpol'ü kutlar:

-Bravo lan Janpol , o ne atlayıştı öyle!

Sonra , sırığın üstünden atlamakta bir o kadar başarılı olan Jorj'a yanaşır Meydancı , bir şamar atar:

-Fena değil Jorj!

-Oğlum büyüyecek , doktor olacak , mühendis olacak !

diye söylenerek it gibi çalışmayı sürdürür , Jorj'un annesi. İkinci yarış başlar , iki çocuk arasında. Ayni oyun yinelenir. Janpol'e aferin , Jorj'a bir tokat. Bu yarışı da başarıyla atlatan Jorj , gider anasını öper:

-Eğitim yarışını kazandım anneciğim!

-Oğlum benim !

diyerek sarılır Jorj'a anası. Janpol ise yarışı kazanmanın semeresi olarak kendisine alınacak hediye konusunu görüşmektedir anne-

siyle. Janpol'ün gönlü bir spor otomobilden yanadır. Annesi Janpol'ü kırar mı hiç? Bu arada , Jorj'un kızkardeşi de çalışmaya başlar , elinde bir süpürgeyle ortalığı süpürmeye koyulur. Kim nereyi gösterirse orayı , daha çabuk süpürmeye çaba göstermektedir. Bu arada Jorj'un anası da çalışma hızını artırır. Janpol ve Jorj son yarışa gelirler. Önce Janpol , efendice geçer sırığın üstünden , tam Jorj da geçecekken , Eğitim , birden yükseltir sırığı , Jorj geçemez üstünden , Meydancı'nın yardımıyla , zar zor , atlatılır. Bir tokat Jorj'a. Janpol , annesi ve antrenörünün yanına çekilir , Jorj meydancı'nın karşısına gelir.

-Kaç yaşındasın Jorj?

-Yirmibir!

-Aferin Jorj!

der Meydancı , Jorj'u kutlar , öper , eline bir tüfek verir , başına bir kask takar , askere yollar onu. Yarış sırasında , Janpol'ün işaret parmağında bir sıyrık oluşmuştur. Annesi ve antrenörüyle birlikte ortaya gelen Janpol , yarasını Meydancı'ya gösterir. Meydancı da çok üzülür bu duruma ve Janpol'ü askerlikten affeder. Janpol , annesi ve antrenörü , sevinç çığlıkları içinde yerlerine geri dönerler. Jorj elinde tüfeği , oyun alanının çevresinde dön baba dönerken , Janpol annesinin elinden tutarak , yerden bir iki parmak yüksekliğindeki sırığın üstünden atlayarak , diploma üs-

tüne diploma kazanmaktadır. Yeterince diploma sahibi olduğu düşünülen Janpol , annesinin eşliğinde Meydancı'nın yanına gelerek , iş ister.

-Gayet tabii Janpol , ne olmak istiyorsun? Muhasebeci? Polis Müdürü? Bi şey bakanı?

Janpol duralar , boru değil , istikbaline karar verecek çocuk , düşünür. Annesi kulağına yanaşır ve :

-Genel müdür!

der. Janpol de kanıksar bu düşünceyi. Meydancı da çok haklı bulur onu. Genel müdür olmak üzere doğmuş bir çocuktur zaten bu Janpol. Çalışacağı Kurumu seçme özgürlüğü verilir kendisine. O da , Jorj'un anası ve kızkardeşinin çalıştığı fabrikayı seçer , rastlantının iğne deliği. Onların yanına gider ve kendini tanıtır:

-Ben sizin yeni genel müdürünüzüm!

-Evet evet , oğlum sizin yeni genel müdürünüz!

diye onaylar , peşinden yetişen annesi.

Askerliğini tamamlayan Jorj , Meydancı'dan iş istemeye gelir .

-Nitelikleriniz nedir Jorj?

-Alınması gereken tüm diplomaları almakla kalmadım , askerlik görevimi de tamamladım efendim!

-Diplomalar ha!

Ürkünç bir kahkaha atar Meydancı ve:

-Ver bakiim şu diplomalarını!

diye sürdürür kahkahasını. Jorj diplomalarını uzatır. Meydancı alır , gülerek diplomalarla kıçını siler. Ve Jorj'u Janpol'e götürür. Jorj hemen tanır , okul arkadaşını ve fakat okul arkadaşı Jorj'u tanımamakta direnmektedir.

-Ben Jorj! Sınıf arkadaşınız , sayın genel müdürüm... Askerliğimi tamamladım ve geldim.

-Hımm! Ne istiyorsun?

-İş !

Janpol , Jorj'u annesi ve kızkardeşinin çalıştığı zincirin başına götürür:

-Verin bakiim , şu zincirin ucunu Jorj'a !

Jorj , zincirin hiç okul okumasa da tutabileceği ucundan tutar , anası ve kız kardeşiyle birlikte çalışmaya başlar , hiç okul okumasa da çalışabileceği biçimde.

Meydancı bağlar işin donunu:

-İşte böylece baylar bayanlar , uzun zaman çalıştılar , çok uzun zaman yaşadılar , gökten düşen elmaların hepsi onların oldu!

Bu sözden sonra , hızla toparlarlar tası tarağı , Konservatuar birinci sınıfın fırlamaları , ara sokaklardan Gütenberg Meydanı'na seğirtirler. Cumartesi öğleden sonra Güten-

berg Meydanı'nın en civcivli , hatta en tavuklu zamanı...

Bana kasıtları var sanki radyoevindeki heriflerin , kadınların...

N'olur bir şarkı çalsınlar içinde "GÖNÜL" sözü olmasın.

Gün kimi salaklıklarla başladı diye güne küsmek gerekmez elbette , ben elimden geldiğinde , her şey tıkırındaymışcasına haller takınmaktan yanayım. Ancak , el yüz yıkanacak , su kesik... Kahve yapılası durumlardayım , ceryan kesik! Doğal ve tüp ve benzeri gaz endişesi ayyuka ulaşmış , her aklıbaşında vatandaş gibi ben de , umudumu elektrikli aygıtlara bağlayanlardanım. Gel dikiz ki , Amerika'da değiliz. Türkiye Elektrik Kurumu'nun , organının keyfine uygulamaları var , zart kesiyorlar... Niye kesiyorlar? Nasıl kesiyorlar? Valeyle mi kesiyorlar ki pişti olmuyor? Ne kadar bir süre için kesiyorlar? Arızayı arıyorsun , yanıt yok! Arızanın telefonu arızalı!

Israrla vuruluyor kapım. Cereyan gelip , geldim diye kapıyı çalmaz ya. Mutlaka karanlık güçlerin ziyaretiyle karşı karşıyayız. Nitekim kapıyı açar açmaz bir gazeteciyle karşılaşıyorum. Ceryan kesildiği zamanlar

evlere saldırı sevenlerden. Hızla sorularına geçiyor:

-Spor yapar mısınız?

-Yaz geliyor yüzüyorum. Yaz geliyor yüzemiyorum.Tam yüzesim geliyor , yaz gelmiyor. Yaz geliyor , yazasım geliyor , yüzemiyorum

dedim. Bana uzun uzun ve suskun bakması , ya da en azından sorusunu yinelemesi gerekirken , hiç oralı değil gazeteci:

-Anlıyorum.

-Neyi?

EVE DÖNÜŞLER

Güneyde gün kızıldan Van Gogh sarısına dönerayak , basıp gaza , kuzeydeki eve dönüşler , ömrümüzü zımparalayan sonbahar yorgunluklarının başlangıcıdır. Ne bok yiyeceği belirsiz , gözü dönük , "kimse beni geçemez!" aşağılık duygusuyla , tepeden ayak kokusuna donanmış salak kamyon şoförleri arasından süzülerek , günboyu direksiyon sallanacak. En güneyinden en kuzeyine gidilecek ülkemizin. Her yiğidin cirosu değil ! Dinlendirici bir müzik sokulacak müzikçalara , iyice açılacak müziğin sesi ki , çevredeki gereksiz ve ne anlama çekileceği bilinmez klakson seslerini duymayasın. Araba kullanma biçiminiz , iyice arkaya yaslanmış ve arabayı ikinci vitese bağlamış , "bana ne ulan!" yöntemi olmalı. Biri size ısrarla selektör mü yapıyor , siz de ona yapın! Ben de seni selektör! Hatta siz onunkinden daha uzun ve fazla selektör yaparak , onun anasını , avradını , sülalesini selektörleyebilirsiniz , o hıyar da sizin nasıl bir ağbi olduğunuzu öğrenerek , size bir daha selektör yapmaz.

"Bana ne ulan!" yöntemi , arabayı , ne olursa olsun , ayni hızda kullanmaya yö-

nelik , dinlendirici bir sürücü konumudur. Başkaları için sinir bozucu ve fakat sizin için ruhu okşayıcı , saatte 40 km. gibi bir hıza bağlı kalarak , yolun en hızlı araçlarının "cıvv cuvvvv" diye sesler çıkararak geçtikleri en sol şeride , bir güzel yerleşiniz. Müziğin dinlendiriciliğine bırakınız kendinizi , isterseniz naneli bir sigara yakınız. Bu ortamlarda , naneli sigara çok uygundur , sigara içmeyen bir tipseniz , ki olabilirsiniz ayıp değil , naneli sakız çiğnemeyi deneyin. Hiç bir kasınızın gerilmesine izin vermeyin. Yaktığınız ya da yakmadığınız sigarayı içerken ya da içmezken , dikiz aynanızda giderek büyüyen bir araba lekesi göreceksiniz. Sinir bozucu bir hızla size yaklaşan bu leke , yıldırım hızıyla kimbilir nereden nereye , kimbilir neyin nesini götüren bir karayolu sapığıdır , hiç oralı olmayınız! Karayolu sapığınızın , sizin dikiz aynanızdaki görüntüsü , hızla gelip bagajınıza dek dayanacak , sapık bir süredir gözünüzün içine yaktığı uzun farlarını , aralıksız klakson sesleriyle süsleyecektir. Klakson sesi , rahatsız edici bir boyuta ulaşınca , müziğinizin sesini biraz daha açınız , gerekirse hafif gaz keserek , saatte 30km. gibi gıcık bir hıza düşebilirsiniz. Sizin sağınızdaki şeride geçerek , arkanızdaki karayolu sapığına yol vermenize gerek yoktur , çünkü o manyak , sağ şeritte en ufak bir boşluk gördüğü an , kökleyerek sağınızdan

geçecektir.

Sağa alıp ona yol vereyim , gibi bir safdillikte bulunarak , herhangi bir kazaya neden olmayın.

Bir punduna getirip , sağınızdan slalom hareketiyle geçecek olan karayolu sapığı , yanınızdan geçerken size kimi sövgüler bakmadan , el kol işaretleri yapmaya fırsat bulamadan , siz atik davranıp , sağ elinizin başparmağını , işaret ve orta parmaklar arasına iyice sokup , terbiyesiz bir yumruk olmuş elinizi , dirsekten giderek , bir aşşağı , bir yukarı sallayınız sapığın burnuna doğru , hiç telaşlanmadan , saatte 30 km. bir hızla... Onun size yapacak bir şeyi yoktur , burnundan soluyarak hızla geçmektedir yanınızdan.

Ardından anlamlı klakson ve selektör de yaparak , olayı kendiniz için daha keyifli ve yol sporu bir görünüme sokabilirsiniz. Siz daha bunun keyfini tam çıkaramadan , dikiz aynasında ikinci bir karayolu sapığı belirecektir. Bu durumda biraz daha gaz kesebilirsiniz , saatte 25 km. en sinir bozucu hızdır.

"Bana ne ulan!" yöntemi , oldukça dinlendirici ve stres atıcı bir sürücü taktiğidir. Uygulayın , göreceksiniz , kilometrelerin nasıl geçtiğini anlıyamıyacaksınız , bir de bakacaksınız akşam olmuş. Yol bölen bir otelde konaklarsınız , eve ille bu gece dönülecek diye bir şey yok.

SİNEMANIN MAKİNİSTİ SAMUEL BECKETT

"DOKTOR ÇEHOV STANİSLAVSKİ'YE KARŞI" filmini gördünüz mü?

İsmi bu biçim bir sürü film vardır; o ona karşı , bu buna karşı... İkinci sınıf gazete çizgi-romanları vardır , o gün üç heyecansız kareyle geçiştirilir , arkası yarın. Yarın olsa da şu çizgi-romanın devamını okusak diye bir derdiniz olmaz , madem tefrika ve her manitunun günü alınıyor bu gazete , orasına da göz atılıcak elbette... "KÖROĞLU OĞLUNA KARŞI" tefrika olarak tam 157 gün sürer , o biter bitmez başlar "KÖROĞLU KÖRÜNE KARŞI". Benim dediğim bunlardan daha farklı , daha çılgın bir film: "DOKTOR ÇEHOV STANİSLAVSKİ'YE KARŞI". Bilmem , gördünüz mü? Sanmam , görmüş olamazsınız , çünkü bu film henüz çekilmedi. Konu gerektiğinden fazla ciddi bulunduğundan mıdır , nedir , kimse çekmiyor bu filmi. Ve çekilen başka filmlerden sözediyorlar , bu filmin çekilmezliği sürerken...

Ters çevirince içine kar yağan yarım küre oyuncaklardaki gibi kar yağıyor Mos-

kova'ya , 20 Ekim 1903 , saat 17.15... Uzun paltolu iki adam , yanyana ve ağır ağır yürüyorlar , karın içinden. Onlar mı kameraya yaklaşıyorlar , kamera mı onlara yaklaşıyor çaktırmadan , bunu tam algılayamıyorsunuz , iki adam bize yaklaşıyorlar , birden tanıyorsunuz onları; Anton Pavloviç Çehov ve Konstantin Sergiyeviç Stanislavski. Moskova Sanat Tiyatrosu'nda prova edilmekte olan "VİŞNE BAHÇESİ" oyunun provasından çıkmışlar , gergin ve suskun , yanyana yürüyorlar , oyunun yazarıyla yönetmeni , her ikisi de burunlarının dikine bakarak. Küs gibiler. Birden konuşuyor Stanislavski:

-Sıradan bir adam için bu bir trajedidir!

Bir kavgada son sözü söylemiş gibi , noktalıyor cümlesini. Çehov , gülümsüyor , hiç bir şey demiyor , çıkıp gidiyor iki adam , kameranın çerçevesinden.

Tam 200 gün sonra , 10 Mayıs 1904 sabahı , yanıt veriyor Çehov , elindeki gazeteyi usulca katlayıp masanın üstüne bırakarak:

-Afişlerde ve gazete duyurularında , nedense oyunum ısrarla "dram" olarak adlandırılmış. Benim bu kimi zaman gereğinden neşeli , kimi zaman gereğinden hüzünlü suratım , insanları hep yanıltıyor!

Kime söylemektedir Çehov bu sözleri? Karısı Olga Knipper'e mi? Olga Knipper o sırada o odada mıdır? Yoksa Çehov kendi kendine mi söylenmektedir? Bunu bilemeyiz , çünkü kamerayı Çehov'un burnuna dayamıştır kameraman. O mekandan başka kartpostallar göstermez bize.

-Stanislavski , eserimi yeterince okumamış , "VİŞNE BAHÇESİ" tam bir güldürüdür , hatta farstır !

Belki de kameramana söylemektedir bunları Çehov...

Güldürünün dört başı bayındır bir tanımlaması da yok aslında. Nedir güldürü? Siz nelere gülersiniz , gibi bir soru! Gerilla FM radyolarda , sakız çiğner gibi anglo-türkçe konuşan ve sesinden fıstık gibi olduğu düşlenen kızların , kahkahalı dakikalar bölümlerinde anlattıkları , ödül kazanan en gülünecek öykülerin , neresinde gülünecek , hala çakmış değilim , Yaşlanıyor muyum , duygusunu geliştiriyor insanda bu durum.Daha çok bakmaya başlıyorsunuz aynalara. Fakat , filmin senaryosu dolayısıyla zaten 90 yıl öncesindeyim , daha ne kadar yaşlanabilirim? Yaşlılık görece değil mi? Ancak o anglo-türkçe radyo konuşmacısı kız , o hiç bir şey anlaşılmayan öyküyü anlatıp , nasıl ürkütücü kahkahalar atıyor! Nedir onu böyle güldüren? Kız , az biraz gülmeye teşne belki... Belki de stüdyoda

onu bir gıdıklayan var!

Nedir yani güldürü? Aristofanes'in oyunlarından , Hollywood sululuklarına dek , herşey giriyor bu güldürü sandığının içine. Jean Genet'nin kabusengiz düş dünyası girmiyor mu sanki? Boris Vian çok gıcıkça yerini almış değil mi bu sandığın dibinde? Sandığın menteşelerine oturmuş , gitar çalıyor Bertolt Brecht! Eski püskü bir sandık bu , Pierre-Henri Cami , içten içe sandığı kemiren bir tahta kurdu!

Güldürüyü amerikanca tanımlayanlar , kahramanların mutlu sona ulaştığı eserler , gibisinden bir dosya adı bulmuşlar konuya. Mutsuz bir son , gülünç olamıyor mu? Gol yemiş kalecinin , dut yemiş bülbülengiz suratı ve hali ve tavrı ve kendisi için "mutsuz son" olan golü afiyetle yedikten sonraki şizoid durağanlığı sizi güldürmüyor mu?

Kimse mutlu sona ulaşmaz bu vişne bahçeli fimde. Bayan Ranevskaya da , Lopakhine de , First de , hepsi gol görmektedirler , çok özenle korudukları , vişne ağaçları arasında oluşmuş kalelerinde.

Fakat hakem , oyuncu! Zart çalıyor düdüğü Stanislavski , bir oyuncu en ufak bir güldürücülük yaptığında: faul !

Filmimizin Çehovengiz kahramanlarının yaptıkları yanlışlar sonucu ulaştıkları son , acılı ve arabesk değil , tam tersine gü-

lünçtür. Mutlu olmayan gülünç bir sona ulaşılamaz mı yani? Onu mu demek istiyor Stanislavski?

Kısa öyküleri dönüp dönüp okunduğunda , ki Çehov konusunda bu hep yapılmalıdır , Çehov bize güldürü anlayışının ipuçlarını vermektedir; hüzünle fars , alay ve beklenmedik , birbiriyle çok fena yumak olmuşlar. Stanislavski 1898'de , Çehov'un "MARTI" oyununu , müthiş bir dram olarak sahneye koymuş ve bu hüngür höşürt yorum öylesine etkileyici olmuş , oyun öyle büyük bir başarı kazanmıştı ki , üstat tutturduğu biçiminden şaşmak istemiyordu. Üstelik "MARTI" yı , Stanislavski'den önce , Çehov'un düşündüğü biçimde , Saint-Petersburg Tiyatrosu'nda sahnelemişler ve başarılı olmamıştı. Demek ki Stanislavski'nin ağır ve ağdalı ve hüngür höşürt yöntemini tartışmanın gereği yoktu.Zaten bu yöntem , güldürüye yönelik bir biçim değildi. Bu biçimde güldürü oynansa , kimse gülmezdi. Güldürü Stanislavski'nin işi değildi.

20. yüzyılın başları , Ekim devrimine çeyrek kala , Çarlık Rusya'sından ayrıntılar tarar kamera , Kameranın arkadaşı bir Borodin müziği. Böyle başlıyor gecikmiş jenerik. Filmin oynadığı sinemanın suskun makinisti Samuel Beckett , hergün yeni bir dikkatle izliyor , neredeyse ezberlediği bu filmi , sanki

daha önce hiç görmemiş gibi... Köleliğin kaldırılması hiç bir şeyi çözümlememiş , köylü her zamanki yoksulluğunu sürdürmekte , sokaklarda öğrenci gösterileri çığ gibi büyümektedir. Bakuninciler , Tolstoycular , Marksistler , Marksist-Leninister , Bolşevikler , Menşevikler... Çarlığın bardağını taşıracak damladan önceki damlalar , hızla bardaktaki yerlerini almaktalar... "VİŞNE BAHÇESİ" ni işte o sıralarda yazdı , düzenden çok insanla ilgilenen Doktor Çehov.

-Ne kadar kötü yaşıyorsunuz , sayın insanlar!

diyordu , 20.yüzyıla adım atan vatandaşlarına.

Göz alabildiğince bir vişne bahçesinin içindeki evde oturan kahramanlarımız , mutluluk trenini kaçırmış ve fakat treni yakalamak için hiç bir çaba göstermeyen , insancıklardır. Öğrenciliği meslek edinmiş Trofimov , çalışmanın gereği ve yararı üstüne , bir özel söylev çeker bize. Oysa kendisi işsiz , güçsüzdür , sittin yıldır öğrencidir , öğrenciliği iş edinmiştir.

Filmin burasında birden kahkahalar atıyor , makinist Samuel Beckett , sinemada hiç kimse gülmüyorken. Tüm izleyiciler başlarını çevirip , pis pis bakarlar makine dairesine , sanki bütün sinema Stanislavski'nin avukatı... Hiç de gülünç değildir , Trofimov'un sözleri... Neye gülüyor , bu gök göz-

lü , dik saçlı , sinir makinist?

Moskova Sanat Tiyatrosu'nun kulisindedir kamera. Oyun bitmiş , oyuncular gitmiş , yalnız Stanislavski , Çehov ve doktorun oyuncu karısı Olga Knipper kalmıştır kuliste.

-Sahne , gerçeğin kendisi değil , oraya yansıyan sanatsal biçimidir!

der Çehov. Hiç duraksamadan , gülerek yanıtlar onu Stanislavski:

-Hayatın gerçeği fotoğraftır , insan gözünün gördüğü herşeyi tesbit eder. Sahnenin gerçeği , bir ressamın yaptığı tablodur , işin özünü yansıtır.

-Tamam , gidelim Olga!

der Çehov ve karı koca çıkarlar , Moskova Sanat Tiyatrosu'ndan.

-Yazar , gerçeğin tahrirat katibi değildir ki Olga!

der Çehov. Olga , bir şey söylemez , gülümser kocasına.

İren Nemirovski'nin yakın planından açılır kamera , sonra semaver görünür , çay içmektedir kadın. Kim lan bu İren Nemirovski , diye düşünür izleyici. İzleyiciye bu konuda pek bir açıklama verilmemekle kalınmaz , İren Nemirovski , birdenbire , askerlik arkadaşından sözeder gibi , başlar Çehov'u anlatmaya:

-Bizim Anton , yaşamı boyunca ,

mezarlıkları sevdi , köy mezarlıklarını. Kent mezarlıklarındaki selvi ağaçlarının yerini , vişne ağaçları alır , bizim köy mezarlıklarında... Bir de sirklere bayılırdı Anton!

Hızla bir tren geçer , kameranın içinden. Şafak vakti. Güneş doğdu doğacak..Mayıs ayındayız , vişnelerin çiçeklerinden belli. Evin pancurları kapalıdır. Dunyaşa elinde bir mum , Lopakhine elinde bir kitapla , hala "çocuk odası" adını korudukları odaya girerler.

-Tren geldi , tanrıya şükür. Saat kaç?

diye sorar Lopakhine. Dunyaşa mumu söndürür:

-İkiye geliyor. Gün doğmak üzere.

-Kaç saat gecikti yani bu tren? En az iki saat!

diyerek esner ve gerinir Lopakhine , söylenmeyi sürdürür:

-Buraya , özel olarak onu istasyonda karşılamaya geliyorum , sersem gibi uyuyakalıyorum.... Sandalyenin üstünde uyumuşum , olacak şey değil... Beni uyandırabilirdin herhalde.

-Ben sizi gitti sanıyordum... Geliyorlar galiba !

diye kulak kabartır Dunyaşa. Lopakhine de kulak verir seslere:

-Yok yok , valizlerin inmesi minmesi

uzun sürer... Merak ediyorum , beş yıl sonra , buraya nasıl dönüyor acaba Liyubov Andreyevna?

İşte tam burada , film kopar. Suskun makinist salonun ışıklarını yakar. Salonda ıslık , kıyamet. Makinist Samuel Beckett , oje ile yapıştırır filmi , kopan yerinden , hiç acele etmeden. Salondan , izleyici bağırışmaları duyulur:

-Makinist !

-Samuel !

-Heeey !

-Çabuk ojele , çabuk ojele !

-Kimi zaman mahsus koparıyor filmi , diyorlar bu makinist için !

Salonun ışıkları söner... Yeniden döner , yaralı yerinden Samuel'in yapıştırdığı film bobini.

Filmde Bayan Ranevskaya'nın erkek kardeşi Gaev'i bizzat Stanislavski oynamakta ve gereğinden fazla başarı göstermektedir rolünde , Allahtan Trofimov rolünde Jean-Louis Barrault , belirli bir denge getirmektedir oyuna. Samuel Beckett bir sigara yakar , makine dairesini mavi-gri bir sigara dumanı sarar. Sigara dumanı filtresinden izlemektedir filmi.

Lopakhine , birden bayan Ranevskaya'ya ve şeker emen kardeşi Gaev'e:

-Kusura kalmayın ama , ben bugüne

dek , sizin gibi işten anlamaz , acayip insanlar görmedim. Mülkünüz satışa koyuldu , diyorum size , ve fakat siz bunu pek anlamış gibi görünmüyorsunuz!

-Ne yapalım yani?

der Bayan Ranevskaya. Gaev hiç bir şey demez , şekerini emer.

Acı gerçeğin karşısına oturup , gözünü ona dikip , hiç bir şey yapmayan bir doğululuk , gülünç değil mi yani? Koskoca vişne bahçesi , ata evleri , ünleri , herşeyleri satılır , Ranevskaya'nın , Gaev'in. Tüm bunları , daha önce onların yanında uşaklık yapmış olan Lopakhine satın alır. Ancak eskiden reçel yapılan bu vişnelerin , reçel reçetesi yitirildiğinden , ne işe yarayacakları bilinmemektedir. Bir artı değer değildir artık vişne bahçesi.... Aristokrasi tasını tarağını toplayarak terkeder vişne bahçesini. Tası ve tarağı unutmamakta dikkatli olan aristokrasi , evin sittin yıllık uşağı First'i unutur , taşınırken.

First arkalarından bakar , kanepeye uzanır , resim donar.

Ne "THE END" yazısı , ne bir şey... Suskunluk olur sinemada. Filmin bitip bitmediğinin tam anlaşılamadığı sırada , sinir makinist salonun ışıklarını yakar. Kimse alkışlamaz. İzleyiciler şaşkın , birbirlerine bakarlar.

-N'oluyor?

der izleyicilerden biri.

-Adamı unuttular!

diye yanıtlar onu , dikkatli bir izleyici.

-O adam n'apıyor orda?

diye sorar meraklı izleyici. Dikkatli izleyici de tam bir yanıt bulamazken soruya , makine dairesinin salona bakan küçük penceresini açar , kafasını uzatır , dik saçlı , gök gözlü , sinir makinist:

-Godot'yu bekliyor!

-Godot kim?

-Hiç kimse!

diye sırıtır sinemanın makinisti Samuel Beckett. Sinemada panik olur.

GEÇİCİ VERGİ

Deniz suyu sıcaklığının güneyde 22 dereceye ulaşmasının da etkisiyle , birdenbire şu takılıyor insanın ısınmış kafasına: Bu geçici vergi , ne zaman geçicek?

Her ödenmesi gerektiğinde kafaya takıp , sonra unuttuğumuz konulardan biri bu. Alıştırdılar bizi , yıllardır , adı geçici olduğuna göre , bir gün geçip gidecek , diye düşündüğümüz bu vergiyi , deli gibi ödüyoruz.

Bir koyuldu bu geçici vergi , koyuluş o koyuluş! Madem kaldırılmayacaktı , neden adı geçici vergi kondu?

Varolup olmayacağımız belli değil , gelecek yılın , çünkü devlet bize bir varoluş garanti belgesi sunmamaktadır , kazanılması sözkonusu parasının vergisini alıyorlar bizden. Bu salaklık sanırım bir gün geçicek , safkerizliğiyle düşüncelere dalmıştım ki , birden şimşek çaktı kafamda ! Büyüklerimiz de az şakacı değiller! Geçici vergi tamlamasında , "geçmek" fiili , bir zaman sonra tedavülden kalkacak anlamında kullanılmış değil , mecaz-ı mürsel yapılmış , bizle dalga geçiyorlar! Bu geçici vergi , bize yıllardır , haşırt diye geçiyor işte , daha ne geçicek?

SAYIN HAVA İLE PEK SAYIN CIVA

Ses-1885 Tiyatrosu'nun onarımın derdine düştüğümüz günlerde , orada gençliğini , delikanlılığını geçirmiş ablalardan , ağbilerden bilgi almacalar kuluçka döneminde , önümüze çıkan bulgulardan biri de şu: ikinci kat locaların sahneye bitişik olan sağ ve sol ilk localarına "Hava-Cıva locaları" adı takılmış. Sittin yıl önce , burada oynanmış "HAVA-CIVA OPERETİ"nden kalmış bir adlandırma. O oyunda , bu localara , sahneyi aydınlatmak için tiyatro lambaları koyulmuş. İzleyiciye satılmıyormuş bu locular , bu yüzden "Hava-Cıva" kalmış adı.

Kayda değmez şeyler için kullanıyoruz "hava-cıva" terimini. Bununla da havanın ve cıvanın önemsizliği vurgulanmış oluyor.

Hava , giderek az bulunan , bulunduğu yerde bir an önce solunması gereken ve fiatı dolardan hızlı artan bir önemli nesne haline gelmiştir günümüzde.

Cıva ise , latince adıyla Mercurius olup , anlamı tanrıların ulağıdır. Sanırım cı-

vanın , ele avuca sığmazlığı , olağan-ötesi devingenliği ile ilgili bu adlandırma. Nitekim biz de , gayretli , çabuk , kabına sığmayan insanlar için "cıva gibi" deyimini kullanırız. Cıva , metal olup , sıvı olabilen çok özgün bir maddedir. Ancak sıfırın altında 39 derecede katılaşma eğilimi gösterir , buharlaşmasını dilerseniz , hava sıcaklığının 357 dereceye çıkmasını beklemeniz gerekecektir. Gölgede 350 derecede de buharlaştığı söylentisi vardır. Cıvanın termometre ve barometrelerde kullanılmasının asal nedeni de budur. Yani ki cıva boru değildir , cam borunun içindekidir.

Öyle bahçe eşelerken birdenbire kazmanın ucuna bulaşan solucan gibi karşılaşmazsınız cıvayla. Doğada sülfür halinde ve yalnız İspanya'da , İtalya'da ve her nedense Kaliforniya'da göze batar.

Cıva altın ve gümüşle , gördüğü yerde , terbiyesizce öpüşür ve hiç utanmadan amalgamlar oluşturur. Üstelik zehirli niteliği de vardır. Cıvayla haşır neşir olanlarda görülen "hydrargyrisme" denilen , zehirlenme olayı da cıvanın şakalarından biridir. Az yabana atılacak biri değil yani bu sayın cıva...

Elinizde bir termometre kırıldığında , eğer eliniz altın bir yüzükle süslüyse , kırılıştan sonra , yüzüğünüzün gümüş olduğunu göreceksiniz , çünkü bu ibne cıva , temas halinde , altını gümüşe çevirme gücüne sahiptir.

Bu yüzden havadan ve cıvadan söz ederken , dilimizi denk alıp , sayın hava ve pek sayın cıva , dememiz daha doğru olur.

Gözümü açtım , hava güneşli. İşte o zaman bir başka keyifli oluyor yataktan çıkmak. Daha kolay , daha anlamlı , kökü dışarda , kaynağı karanlık bir anlamsız neşe oluyor insanda... İnce yağmurlu , şıpırtılı , hüzün dolu gri havalardaysa gömüldükçe gömülüyorum yatağa. Yağmuru sevmemek değil bu , kalkamamak , güneşin insanı yataktan çıkarıcı keyfinin eksikliği...

Pencereyi açıp Osman'a bir uzun ıslık çaldım. Öyle ıslıkla mıslıkla kolay kolay uyanmazdı , ama ben gene de her sabah , dört parmağımı ağzıma sokup , gözlerimi kısıp , var gücümle üflerdim. Ondan çok beni uyandırmaya yarıyordu bu. Kendime geliyordum.

Buruş keten pantalonu geçiriyorum ayağıma , sırtıma ele gelen bir gömlek. Pantalonla gömleğin , başkalarının gözü için uyumunun derdinde değilim. Mayomu bulamıyorum. Havlu burda , "FELSEFENİN BAŞLANGIÇ İLKELERİ" tamam , peki bu soluk ve salak mayo nerde? Seçenek bir mayo var balkonda , fakat onun da bel lastiği gevşemiş , ıslanınca , zart diye diz altına iniyor ,

oramı buramı görüyor balıklar... Balkondan dekolte mayoyu aldım , havluyu , Politzer'in kitabını , bir naylon torbaya tıkıştırdım.

Anneannem bile uyanmamıştı henüz. Hızla ve fakat çok sessiz indim , in in bitmez taş merdiveni. Bisikleti çıkardım. Naylon torbayı sıkıştırdım arkasına. Eyvah , sigara yukarda kaldı.

Tam kırksekiz basamak! Evin en tepesinde benim odam. Hızla çıktım , sigarayı , kibriti aldım , hızla indim , in in bitmez merdiveni. Güneş yüksekliyorken usulca çektim , evin kapanırken çok ses yapan kapısını.

Osman'ın babası işe erken giderdi , bu yüzden sabah seherinde kalkardı annesi. Kapılarını çaldım.

-Osman uyandı mı?

-Bilmem , çık bak!

Geniş merdiveni çıkarken , arkamdan seslendi annesi:

-Denize mi?

-Evet

Leş gibi uyuyordu Osman. Yani her zamanki gibi. Karyolasının ucundan sallamaya başladım usul usul. Kulağına eğildim:

-Deprem deprem!

Bunu ilk yaptığımda ürkmüş , ikincisinde gülmüştü. O günden beri de "kalk!" anlamına geliyordu bu. Gözünü açmadan ya-

nıtladı:

-Ne var?

-Kalk , denize gidiyoruz.

-Düşünde mi gördün denizi be? Bırak da uyuyalım.

"Beni çeke çeke kaldır!" demek istiyordu. Kaldırdım. Sürükleyerek yüzünü yıkamaya götürdüm. Yalnız bıraksam lavaboda uyurdu. Kuruladım , getirdim. Gömleğini , pantalonunu buldum , giydirdim. Mayosunu , havlusunu aldım. Bir de Ret Kit'ini.

-Bisikleti çıkar!

-Bisikletle mi gidiyoruz?

-Hı hı!

Homurdanarak bisikletini çıkardı.

-Çenemde bir sivilce çıkmış gene... Saat kaç?

-Sekiz!

-Sabah sabah , denizi ısıtmaya gidiyoruz sanki!

Sonra tekerler dönmeye başladı. Dört ayak , dört teker. Çamlık yokuşuna dek hiç konuşmadık. Yokuşta:

-Hava sıcak!

diye mırıldandı. Pedallara basmak güçleşmişti. Denizin üstü pırıl pırıldı. Arkamda birini taşıdığım zaman da bu yokuşu çıkabildiğimi düşünerek , hızlandım. Osman'ın bisikletinin çamurluğu lastiğe sürtüyor , yeknesak salak bir ses çıkarıyordu. Bir süre bu sesi

dinledim. Yanımızdan bir domates kamyonu geçti.

Kumsala indiğimizde terden sırılsıklam olmuştuk. Soyunduk , ıslak gömleklerimizi güneşe serdik.

-Sigara var mı?

-Var!

-Ver!

-Sen de yok mu?

-Seninki bitince benimkini içeriz!

Kumlar ayağımı yakıyordu. Uzandım , Politzer'in kitabını açtım. Yukarda kalan asfalt yoldan turist arabaları geçiyordu arasıra. Fransızlar , ingilizler... Daha çok almanlar.

-Ben giriyorum.

-Ben biraz okuyacağım.

Osman denize , ben felsefenin başlangıç ilkelerine daldım.

-Deniz anası var!

diye bağırdı Osman.

-Tazeyse tart iki kilo!

diye seslendim. Az sonra elinde iki taneyle geldi.

-Ne garip hayvanlar bunlar , bir keresinde bi tanesi mayomun içine girmişti....

-Dişiydi herhalde!

-Bırak sululuğu , çakın var mı?

-N'olacak?

-Var mı?

-Cebimde.

Elindeki deniz analarını ıslak kuma bıraktı , elbiselere doğru seğirtti. Kitabı kapattım.

-N'apıyorsun allahaşkına?

-Şimdi görürsün.

Gitti , deniz analarından birinin bir saçağını kesip attı. Öbürünün de saçağını aldı , deniz anasını attı. Elindeki kaygan saçağı , çakı zoruyla , saçağı kesilmiş deniz anasına benimsetmeye uğraşıyordu. Birden anladım.

-Transplantasyon mu?

-Evet , deniz anaları arasında organ nakli. Fakat vericiyi kandırmak güç oldu...

-İki deniz anasından bir tane üretimi!

Denize doğru yürüdüm. Su duruydu ve ılınmıştı. Ayaklarım çok garip göründü bana denizin içinde , iki ayağıma bakakaldım.

ZİYARET

Gazdemir bey ılımlı ve kanıksamış adımlarla , mezarlığın büyük kapısından girdi , iç geçirdi , üç gidip de bir ardına bakarak , ayakları gitmek istemeyip , Gazdemir ayaklarını zorlayarak , geçti şehitliğin yanından. Dipteki sıradan insanların , yani şehit sayılmayanların bulunduğu bölüme yöneldi. Karısının mezarı önüne geldi , durdu. Elindeki çiçeği mezarın üstüne koydu , ağlamaya başladı. Ağlaması hüngür hüngürleşti. Mezarın ayak ucuna kapandı , karısıyla konuşuyormuş gibi sürdürdüğü ağlamasının içinde yalnızca karısının adı anlaşılıyordu. Mendilini çıkardı cebinden , yüzünü , gözünü sildi. Burnunu da silmesi gerektiğini düşündü , düşündüğünü yaptı. Toparlandı , ayağa kalktı. Sana yakışmıyor Gazdemir , duygusu dört bir yanını kapladı. Küçük kuranını çıkardı iç cebinden , gözlüğünü taktı , okudu okudu okudu. Kuranı kapatıp cebine koyduğunda farketti , yanlış bir mezarın başında olduğunu. Karısının mezarı az ilerdeydi. Hepsi birbirine benziyordu bu mezarların.

Çiçeği aldı mezarın üstünden. Karısının mezarına doğru yürüdü , çiçeği koydu

karısının mezarı üstüne , hüngür höşürt sıfırdan ağlamaya başladı.

DESTANSI

Arımıştı evreni insanlardan. Sonra da Kykloplar'ı getirip koymuştu bu kazandipliye. Herşey Zeus'un başının altından çıktı.

-Onlar ki benim yıldızlarımdır ve çalışkandırlar , gelsinler , yerleşsinler ekilmeden , biçilmeden büyüyen mısırlar , asmalar ülkesine!

Önce üçtüler... Sonra arttılar. Koyun ve keçi güderlerdi , çobandılar , çobanlıklarıydı övündükleri. Tasasız bir yaşamları vardı , sürdürüyorlardı.

Ateşi ve gemi yapmayı öğretmişti Prometheus. Bir yerde benim deniz atıma benzer , göklerden kızıllığı çalan bu tanrı. Ateşi gördüler , ihaneti henüz görmemişlerdi.

Kurtsuz kurt masalları memelerin titrekliğinde. Susuz havuzun dipteki dönüşümleri , balıksız deniz öyküleri , balıksız ve yosunsuz. İçimden kopuk bir denizatı , denizsiz ve ıslak , yürür gölgesinde maili inhidam notaların. Sarılmalarımız. Sarılmamalarımız. Tren geçer içimizden. Çuf çuf çuf çuf çuf çu çu çu fff. En öndedir denizatı. En

önde olmak gerekli. Ölmek , hepsinden önce. Bir insan için herkesten önde ölmesi bir denizatının. Sigaralarımız. Tavana çıkar dumanları , yumurtasız civciv masalları. Oysa gürül gürüldür sifonlar ve sifonların diplerinde kaçışıp durur Prometheus' cuklarımız. Denizlere açılırlar.

Gemi yapmasını öğrenmişlerdi ya , hemen Troia'ya cenge gittiler Odysseus'la adamları. Dönüşte Kykloplar'ın ülkesine attı onları dalgalar. Açtılar , yediler ve koptu kızılca kıyamet. Tek gözünden kıvılcımlar saçan bir dev , suskun bakıyordu onlara. Bir of çekse karşıdaki dağlar yıkılacaktı , bu yüzden of çekmekten imtina ediyordu dev. İzinsiz girilmezdi evine , Zeus'un koruduğu denizciler de olsa gelenler. Karmaşa , toz duman. Şarap. Koyunlar. Ve yeri göğü inleten bir çığlık.

Çiçekpasajı'nda bir komi , yüzde yirmi dağlasaydı gözümüzü , ne yapardık acaba? Bir gözümüz daha var , Zeus'a şükür , diyerek içmeyi sürdürürdük kuşkusuz. Varsın bilmesin , Polyphemos Kimene meyhanesini , fıçıları , tepsi içinde şaşı gözlerini uzatan bademciyi...

-Ey Kyklop Polyphemos , kentler yıkan Odysseus çıkardı gözünü... Soranlara böyle söylersin!

Bir Romalı asker , elinde gürzüyle ,

keman çalan çıplak kadınlar topluluğunu idare eder , idare-i maslahat! Siyah bir at , tüm dişiliğiyle kıvrılır da kıvrılır ay ışığında , cengeder özüyle. Döşeğinden doğrulur Goethe , camları açar , ay ışığı dolar odaya. Uzun saçlı bir adam ata binmeye çabalar. Ve hepsi hep bir ağızdan , arasıra:

-Daha daha daha!

Bahçedeki ağaç durmadan büyüyor , herkes biliyor bunu , yalnız ben görüyorum.

Kyklop Polyphemos koca koca taşları attı geminin ardından. Denizler kabardı , köpürdü , büyük dalgalar oluştu. Gemiciler asıldılar küreklere. Motoru , buharı , enerjiyi , Newton'u bilmiyorlardı. Güçlüydüler. Asıldılar küreklere.

Zeus denizi ve kumu yaratmış , insanlar dalgaları.

NEY ÇALARDI, TOM MİKS OKURDU

Daha önce yazar olarak çalıştığım tiyatrolara küsmüş , oyuncu olarak çalıştığım tiyatrolardaki oyunlardan sıkılmış , yepyeni bir tiyatro düşünmeyi bakkala borçlu olarak sürdürdüğüm günlerdeydi. Mete İnselel , çıktı bana geldi. Koskoca Mete , Yeşilçam'ın bonolu , senetli , yılankavi yollarından , neye uğradığını anlamadan seks filmlerinin ortasında bulmuştu kendini. Avantür , komediye , komedi seks-komediye , seks-komedi seks'e , seks rezalete dönüşüvermişti çok kısa bir süre içinde. Mete için olay , bonoların peşinde koşarken , birdenbire karşısına çıkmış bir duvar gibiydi. Çok sıkılmıştı koskoca Mete , dağlara çıkmak istiyordu.

-Tiyatro yapacağım!

dedi.

-Yap tabii!

dedim.

-Yapalım yani!

dedi.

O benim gibi bir yazar , ben onun gibi bir oyuncu arıyordum. Derhal durumu ir-

delemek üzere , en yakın nöbetçi meyhaneye gittik. Daha rakıların suyunu koymadan tiyatro kurulmuş , birer cigara yakarak isim aranmaya başlanmıştı. Rakılar yenilendiğinde , nasıl bir tiyatro yapılacağına geldi sıra. Mete geleneksel tiyatrodan yanaydı , beni fazla fransız buluyor , ürküyordu. Ben geleneksel tiyatrodan yola çıkarak bir yerlere varmak , batıda öğrendiklerimi uygulamak istiyordum , Mete beni alaturkaca frenlerse diye ürküyordum. O gece birbirimizden çok çekinerek öpüştük , ayrıldık.

Devrisi gün , hocam Haldun Taner'e , telefon ederek durumu anlattım , akıl danıştım. Beni tiyatroya o bulaştırmış , ben yeteneğime inanınca , mimarlık öğrenimini bırakarak tutmuştum Fransa'nın yolunu. Haldun Taner'le sürekli yazışarak , görüşerek , tiyatro öğrenmeyi sürdürdüm. Bana içimdeki bu büyük umudu hep Haldun Hoca verdi. O gün telefonda gene umutlandırdı beni; Mete'nin iyi bir oyuncu olduğunu , onunla güzel şeyler yapılabileceğini söyledi. O gün taktım daktiloya kaadı: İDİ AMİN AVANTADAN LAVANTA!

Mete bir akşam , beni , daktiloyu beni çevreleyen tüm kaatları , pipoyu , tütünü , kalemleri toparladı , arabasına koydu , doğru kendi evine götürdü. Karısı ve çocukları yazlıktalardı , ev boştu , kocaman bir

masa vardı.

-Yayıl buraya , yaz!

dedi.

Gündüzleri filim çevirmeye gidiyor , akşam içki ve erzakla eve dönüyordu. Kimi geceler yazlığa ailesinin yanına gidiyor , kimi geceler benimle takılıyordu. Ney çalıyordu , Tom Miks okuyordu , mutluydu koskoca Mete. Birinci perde bitmişti. Mete masanın çevresinde keyifle İdi Amin'i oynamaya başlamıştı bile. Olay , ne onun korktuğu denli fransız , ne benim korktuğum denli alaturka olacaktı.

-Tamam , yeter , böyle haldır haldır yazma , karılara falan gitsene sen!

diyordu bana. Gözlerinin içi gülüyordu. Eskiden Sinematek olan , daha sonraları Taksim Sanat Evi olarak açılacak olan yer , boştu. Sahiplerini bulduk , görüştük , anlaştık. Oyunun müzikleri için , tek isim düşünüyorduk: Altan İrtel.

Altan Ağbi , o sıralar tiyatrodan uzaklaşmış , akşamları Fuaye Adnan'da caz yapıyordu. Bir gece Mete'yle Fuaye Adnan'a gittik , Altan İrtel'e oyunun metnini verdik. Altan Ağbi , tiyatro yapmak istemediğini belirtti. Oku , belki seversin , müziklerini yaparsın , dedik. Üç gün sonra uğradığımızda Altan İrtel kıs kıs gülüyordu , sakalını sıvazlıyordu , ilk üç şarkıyı birdenbire çaldı ve

söyledi. Şarkılar çok güzeldi , afrika ritimlerinden yararlanmıştı , elektropiano ve tumba düşünüyordu. Tumbayı Atilla çalardı , bir piyanist gerekliydi.

-Sen çalsana ağbi!

dedik.

-Benim çalmama imkan yok!

dedi. Ve tabii ki piyanoyu Altan İrtel çaldı.

Provalar sürüyordu , bir gün tiyatrodan sandviç almaya çıktığımda , tiyatronun önünde Haldun Taner'e rastladım. Provada olduğumuzu , vakti varsa , izlemesini rica ettim , kırmadı beni , birlikte salona indik. Birinci perdeyi , kem küm oynadık Haldun Hoca'ya. Hepimiz ona çok inanıyor , onun ne diyeceğini merak ediyorduk. Birinci perde bitince indik sahneden , çevresini aldık. Haldun Hoca ayağa kalktı , beni alnımdan öptü , Mete'ye döndü:

-Çok güzel!

dedi. Çırağının kalfalaşır gibiliğinden kıvanç duyabilecek feylesof hocaların mutluluğuyla çıktı gitti salondan. Oraya buraya borçlanılmıştı , beş paramız yoktu , ama artık Anyamanya Kumpanya vardı.

İdi Amin Avantadan Lavanta , dudak bükücüleri çok şaşırtacak bir başarı ile dolu oynamaya başladı.

Koskoca Mete , ölümsüzlüğe kavuştuktan sonra tartışılması gereksiz , sudan se-

bepler yüzünden bir ay içinde ayrıldık , kumpanya dağıldı , daha deneyimsiz gençlerle işi götürme politikası yüzünden Anyamanya Kumpanya saman alevi olarak söndü.

Bu tiyatro avantüründe ben Mete'den çok şey öğrendim , sağol usta!

PREVEZE TUHAFLIKLARI

Gözünü oymak , göze mil çektirmek , gözüne eritilmiş gümüş dökmek kazığa oturtmak , olağan sayılan işkencelerdendi. Bir göz oyucu , günde bir sürü oyum yapardı. Bir göze gümüş dökme operatörünün , günde en az iki üç ameliyatı olurdu... Bir kazığa oturtucu , haftasonu başını kaşıyamazdı... Nedense haftasonu sıklaşırdı kazığa oturtmalar...

Şarlmayn , utanmadan Barbaros Hayrettin'i satın almaya kalkıyor. Barbaros da , herhalde konu açılmışken pazarlık yürüsün diye midir , nedir , tüm Afrika kıyılarını istiyor. Şarlmayn hem donanmasını geri istiyor hem Osmanlı donanmasının yok edilmesini istiyor , üstelik vere vere Trablus ve çevresini veriyor.

Ben Barbaros olsam , ben de razı olmam , o kadarcık Afrika'ya... Üstelik bu pazarlık yıllarca sürdüğüne göre , anlaşılan kimsenin kimseye güveni yoktu... Niye güveneceksin zaten , en güvendiğin adam gözüne mil çektiriyor , kime güveneceksin?

Barbaros Hayrettin samimi miydi bu

pazarlıkta? Yoksa delikanlıca Şarlmayn'ı aldatmak mı istiyordu? Şarlmayn'ın kaçın kurası olduğu hakkında bilginiz var mı? Kanuni Sultan Süleyman , Andre Dorya'yı satın almayı denemedi mi?

Bunda şaşkalozlaşacak bir şey yok. O zaman öyle yapılıyormuş deniz savaşları. Şimdi tıp çok ilerledi. Benim anlattıklarım Preveze tuhaflıkları.

BOĞALAR KIRMIZI KART GÖRMEZLER

Madrid'in ortasından akıyor ırmak, zil, şal ve kan.

Ben tavuk kesimlerinde saha müşahitliğini reddetmiş adamım. Yeğenimin sünnetinde bulunamadım, kendisinin kesim sırasında "Yaşasın Şişman ve Cumhuriyet!" diye bağırışını duyamadım. Okulda beden eğitiminden raporluydum, üstelik jocking'in kitabını yazan amcam jocking'ten öldü; ne işim var Madrid'de boğa güreşinde?

Sevgili "Cumhuriyet" gazetemizde kimizaman böyle yanlışlıklar oluyor. Madrid'e giderek, boğa güreşlerini, bu yıl Madrid'e büyük umutlarla getirtilen yugoslav boğaların form durumlarını, gece hayatlarını ve ispanyol hakemlerin annelerinin tele-kız olup olmadıklarını, incelememi istiyor, spor servisinden Abdülkadir Yücelman. Onu mu kırıcam? Hüzünlü pasaportumu çıkardım tahtakurulu çekmeceden, tiyatrodaki provaları Abdülkadir Yücelman'a devrettim. "MUZIR MÜZİKAL"i Yücelman sahneye koyacak. Hayır, neden olmasın, Hıncal Uluç

da futbol yazıyor...

Madrid'in ortasından akıyor ırmak , zil , şal ve kan.

Cebelitarık günler efendim! Ne Yahya Kemal'inkine benziyor , ne Lorca'nın şiirindekine. Madrid çok bozulmuş! Arap büfeciler , Cezayirli taksi şoförleri... Cezayir'den gelmiş allahın ayısı , doğru dürüst ispanyolca konuşamıyor , adres veriyorsun , bön bakıyor... Biracılarda Marakeş'li kırolar endülüsbesk müzik dinliyorlar... İlgisiz yerlerde , ilgisizce türklerle karşılaşıyorsun... Madrid acayip bozulmuş...

Boğa güreşi izleyeceğimizi sandığımız gün , Kahraman Boğalar Sendikası'nın grev haberiyle irkildik. Boğalar:

-Oynamıyoruz!

diyorlar. Boğalar diretiyor. Mevsim turistik mevsim. Hükümet zor durumda... Boğalar bugüne dek gaspedilmiş haklarını istiyorlar. Konuştuğumuz boğa arkadaşlar:

-Maçtan 24 saat önce , arena girişindeki soyunma odalarına kapatılmaktayız , bu odalarda , duş , tuvalet , lavabo bulunmadığı gibi yatak da yoktur. Bu bizde sitires yapıyor ağbi...

diyerek dertlerini dile getirdiler.

-Matadorlar Hilton'da kalıyor , biz soyunma odalarında , dört ayak üstünde sa-

bahlıyoruz , sabah maça çıkıyoruz...
Sonra bizden galibiyet bekleniyor...
biçiminde serzenişte bulundular.

O akşam , televizyonda bir konuşma yapan , Kahraman Boğalar Sendikası Başkanı , Kasap Gomez , özetle şöyle dedi:

-Boğalar arenaya çıkmadan önce , arena hakkında hiç bir bilgiye sahip değildirler. Ve ne yazık ki , o arena denen yere gidenler bir daha geri dönmemektedirler. Oysa iyi bir matador olunabilmesi için , binlerce yayın , özel eğitmenler ve üç kanaldan yaykur yayınları mevcuttur. Boğalara da matadorlarla eşit haklar tanınmadığı sürece sendikamıza bağlı hiç bir boğanın arenaya çıkmayacağını biliniz!

Kasap Gomez'in konuşması ortalığı karıştırdı. Erken seçim isteyenler oldu. Hükümet karıştı. Devrisi sabah radyoda , hükümetin açıklaması yayınlandı. Açıklamada , hükümet sözcüsü , boğalardan sitayişle sözediyor;

-Eti değil , cesareti için yetiştirilen tek hayvan , dört ayaklıların en soylusu olan boğadır. Ancak boğalar , hiç bir zaman boğa olduklarını unutmamalıdır. Sevgili boğa kardeşlerimiz , kapınız açılıp da arenaya fırladığınız

zaman duyduğunuz gözyaşartıcı alkış, bizzat şahsınıza İspanya halkının fevkalade derin saygılarının tezahürüdür! Korkusuz boğa kardeşlerimiz, sizin yeriniz, arenadır. Matador, iki boynuzunuzun arasına mızrak saplasa bile, moralinizi bozmayınız. Bunlar sizi yıldırmasın. Tanrı müslüman boğalarla beraberdir. Matadoru yerden yere çalmanız an meselesidir. Yıllar yılı boğaların yenilmiş olması, yarın sizin de yenileceğinizi göstermez. İstikbal arenalardadır! Güçlü boynuzlarınızı matadorun göğsüne geçirip, enayi matadoru havada bir iki kez çevirdikten sonra, şeref tribününün önüne atınız! İleri, boğa kardeşlerimiz!

sözleriyle boğaları galeyana getirmeyi başarıyordu.

O gün arenaya çıkan heyecanlı altı boğanın altısı da ölmüş. Ben kan görmeyi öğrenemediğim için, maçları arenanın girişindeki sucuk-ekmekçinin pilli radyosundan dinledim. Radyo:

-Kahramanca öldüler!

dedi.

-Sizin sucuklar ne eti?

dedim, pilli radyolu satıcıya. Adam güldü:

-Boğa eti , ciğerim!

İspanyol sucuk-ekmekçilerin insana "ciğerim" biçiminde hitap edişleri de çok ilginç.

Endülüs-emevi bulutları delerek yükseldi uçak İberik yarımadasından. İki pankreoflata arkadaş bir paşa viskisi söyledim , görevden dönüyorum , ortada yazı yok , bari kıyak bir başlık bulayım , böyle sorumsuzluk olmaz... Viski bitiyor , Akdeniz üstünde süzülüyor uçak , ikinci viskiye geçiliyor , ortada yazının başlığı yok... Örneğin Hıncal Uluç , başlığı nasıl buluyor , diye düşündüğüm an , şak diye buldum yazımın başlığını:

"COŞKUN ÖZARI BOĞA GÜREŞİNDEN NE ANLAR?"

Görevimi tamamlamanın huzuruyla indim Yeşilköy'e. Doğru tiyatroya geldim , aklım provalarda. Gel gör ki , kimse yok. Çaycıyı buldum.

-Neredeler?

-Florya'da kamptalar!

Abdülkadir Yücelman , oyuncuları formsuz bulmuş , Florya'da kampa almış , sabahları kros yapıyorlarmış.

Son anda bindi adam trene. Yerine oturmadan kalktı tren. Adam girdi yalnız bir kadının oturduğu kompartımana , oturdu kadının karşısına. Kadın kalktı , gelip adamın yanına oturdu , adamı köşeye sıkıştırdı , adam utandı , şakaklarından soğuk terler boşandı. Sırılsıklam olmuştu iç çamaşırları. Ayrıca bir ürperti , orasını burasını dolaşıyordu , pantalonuyla derisi arasında. Son bir çabayla attı kendini karşı kanapeye. Allahtan başka kimse yoktu kompartımanda. Kadın çok geniş bir açıyla bacak bacak üstüne attı , donu ve monu tabak gibi ortaya çıktı. Adam kadının yeşil donuna baktı , kabarık monuna baktı. Sonra kendinden utandı , kızardı , bozardı , morardı , sarardı , ebem kuşağı oldu. Kompartıman çok sıcaktı. Kalktı , pencereyi açtı , yelden kadının etekleri havalandı , don ve mon ön plana çıktılar. Hemen indirdi camı. Utancından ikiye katlandı. Kadın bacak değiştirdi , adam irkildi. Kadın eteğini sıyırdı. Adamın iki kaşı arasına buz gibi bir ter damlası geldi oturdu. Kadın çorabını sıyırdı , adam utancından utandı ve birden nasıl olduysa utanmayı yitirdi , ayağa kalktı , bir adım

attı ve var gücüyle atladı kadının üstüne , ve sarıldı kadının arkasındaki imdat koluna , bütün gücüyle asıldı... Öttü düdükler. Kakıldı kaldı tren. Bir sürü adam geldiler , sordular:

-Kim çekti bunu?

-Söyleyin çabuk , neden niçin niye?

-Kim çekti imdat kolunu?

-Kim yedi bu boku?

-Ben!

dedi adam. Tutup götürdüler yaka paça. Eli imdat kolunda kaldı. Kimse bunun farkına varmadı. Ve o trende o adamın o eli , gidip gelir hala.

Memed , Köprübaşı'ndaki kahvede bütün gün ellibir oynadıktan sonra , yarın şarap alır , Uzunkum'a denize gideriz , diye düşünerek geldi eve. Annesi kendisini karakoldan aradıklarını , bir davetiye bıraktıklarını bildirdi.

Memed'i karakola buyureden davetiyeyi görsen , şaşırırsın. Hiç kelepçe çağrışımı falan yapmıyor. Sanki karakol cici bir yer , Sular İdaresi falan gibi... Bir bürokrasi söz konusu yani. Karakoldan korkulacak ne var? Tıpış tıpış geliniz işte , bir de peşinize memur mu , memur edelim , gibi şeyler düşündürüyor davetiye... Zaten Memed'e niçin kelepçe taksınlar , fakat karakol bu , öyle tıpış tıpış gidilmez... Sen gitmek istesen , ayağının gitmek istemez bir durumu vardır.

Devrisi gün , arkadaşlarıyla şarap alıp Uzunkum'a gittiler. İçtiler , sarhoş oldular , denize girdiler , ayıldılar , gene içtiler. Şakalaştılar. Dipten gitme yarışı yaptılar , sırtüstü yüzme yarışı yaptılar... Pandikleştiler... Akşam eve döndüğünde , annesi endişeli , karakoldan gene geldiklerini , yarın sabah mutlaka karakola uğraması gerektiğini bil-

dirdiklerini söyledi... Allahallah, taktı bu karakol da Memed'e!

Sabahleyin davetiyeyi eline aldı, doğru şubereisi albaya gitti, albay da şaşırdı davetiyeye:

-Askerlik için böyle çağırmazlar adamı canım, hiç görmedim!

dedi... Zaten Memed'i niye çağırsınlar askerlik için, yaş otuza gün kalmış, saçında ak belirmiş, Ünye'nin iyi içki içen, delikanlı, saygın ağbilerinden biri haline gelmiş, sevdiği kız belli, onunla evlenecek, yıllardır konuşuluyor bu konu Ünye'de... Kızın babasının:

-Hele Memed, bi yol askerlüğünü yapsun da!

ısrarı da bilinen gerçekler arasında... Böyle bir durumda Memed, kızı bırakıp askere gitse, o askerdeyken bir yanlışlık olabilir, kızı başka biriyle başgöz edebilirler... Memed için en doğrusu, evlenip balayından sonra askere gitmek. Balayının gecikmesi işi boka sürdüğüne göre, kızı kaçırmak en doğrusu. İşi bitirir öyle giderim, diye düşündü Memed, bu düşüncelerinden albaya söz etmedi, teşekkür edip, çıktı albayın huzurundan. Arkadaşlarını toparladı, bir taksiye atlayıp, doğru Çamlık'a gittiler. Efendigine bir rakı sofrası kurdular. Birisi saz çaldı, Memed bağıra bağıra "Ordu'nun dereleri aksa yukarı

aksa..." türküsünü söyledi , kayaların ucundan Karadeniz'e doğru. Hiç sarhoş olduğu görülmemiş Memed , o gece zil zurna oldu. Kayalardan denize düşme tehlikeleri geçirdi. Koluna girilip taksiye zor bindirildi.

-Sen hiç bu gada olmazdun la Memed Abi!

-Dertli içtüm şofer bayım.... Garagoldan çağırmuşlar beni.. Garagol ürperti yapıyu ya lan... Sinir bozuyu ta! Ne işim varmuş benüm garagolda?

Kavakdibi'nden saptı taksi , Memed'lerin evinin önünde durdu.

Devrisi sabah tam ayılmamıştı ki bir polis memuru tarafından karakola götürüldü. Ordan iki jandarmayla askerlik şubesine. Albay , Ordu'ya gitmiş , yeni gelen binbaşı kılın biri , ısrar kıyamet kestiriyor Memed'in dalga dalga saçlarını , vurduruyor bileğine kelepçeyi. O akşam ezan vakti , keloğlan gibi , bütün Ünye'ye rezil olarak , sarı boyalı Ünye Askerlik Şubesi'nin önünden , eli kelepçeli , bir askeri jipe bindirilip , üç jandarmayla arkadaş , Yalıboyu'nda toz duman oldu Memed.

-Gızın bubası ihbar etmüş!

diye düşünüldü Ünye'de.

Memed'in görevi topçu nişancısı. Koca koca toplarla atış yapıyor. Sevmediği insanları

imgeliyor hedeflerde. Örneğin kızın babasını düşünüyor Memed , yer gök gümbürdüyor.

Günlerden cumartesi. Askerde hiç farketmez. Dur durak yoktur. Çarşı izni , öyle , buyur oğlum , diye herkese verilen bir şey değildir. Kimisini inşaatlara yolladılar , kimisini kenef temizlemeye. Memed mutfakta fasulye ayıklayan mutlu azınlığın içinde. Hani , yaşlı başlı Memed Abi , gibisinden bir saygınlığı var tabii askerde. Fasulye ayıklamak , kenef temizlemekten çok kıyak.

Ünye'den mektup gelmiyor. Üstelik askerde rakı makı içilemiyor. Memed'in sigarası azalıyor. Ünye'den para gelmiyor. Sigara parası da kalmazsa fena. Millet bir paket "Asker" cigarası için , birbirinin boklu donunu yıkıyor. Memed böyle bir şey yapamaz ki! İdareli içmeye başlıyor sigarayı.

Memed'in kaldıramadığı şeyler de oluyor askerde. Tokat mokat! Kimse tokat atamaz Memed'e. Kendisine tokat atan yüzbaşıya aynen çakar tokadı Memed. Derhal sürülür o alaydan. Yeni adresini bildirir Ünye'ye , "ER MEKTUBU GÖRÜLMÜŞTÜR." kırmızı damgalı bir zarfla. Mektup Ünye'ye ulaşamadan gene değişir Memed'in adresi , üste saygısızlıktan. Yeni bir mektupla , yeni adresini bildirir Memed Ünye'ye.

Yeni birliğinde Ünyeli bir çavuş bulur , hem Memed'den kıdemli , hem Memed'e

"Memed Abi" diyor.

Memed'e kıdem basıp, dış nizamiyeye bahar gelirken, Ünye'den mektup gelir, para gelir. Babası, kızı Samsunlu bir tüccarla evlendirmiş. Kız istememiş, ağlayarak gitmiş, ama olan olmuş.... Memed o an firar etmeye, gidip kızın babasını vurmaya karar verir. Ünyeli çavuşa durumu açar, çavuş onu yatıştırmaya çalışır, başarılı olamaz. Memed zıvanadan çıkmıştır. Ve fakat firar ederken yakalanır, kendisini yakalayan onbaşıyı çok fena dövdüğü için, hücreye atılır. Mahkemeye çıkar, askerliği yanar. Hücreden çıkınca sıfırdan başlar Memed'in askerliği.

Yeni başlayan askerliğinin üçüncü gününde, birden bölük komutanı tarafından çağırılır. Ürkerek gider. Komutan güleryüzle karşılar onu:

-Lan Memed, nerden buldun bu torpili?

Boş bakar komutana. Komutan ona durumu açıklar. Kore'ye gidiyordur Memed. Yılda çok az sayıda asker gidermiş meğer Kore'ye! Orada şeref bölüğümüz varmış...

-Demek ingilizce de biliyorsun sen! diye şaşkınlığını sürdürür komutan. Memed'in pek ingilizce bildiği yoktur. Yalnızca, yıllar önce, Ünye'den turist olarak geçerken, Uzunkum'a çadır kurduğu gece Memed'i tanıyıp, ona aşık olan ve bu yüzden Ünye'de

dört ay kalan ingiliz kızıyla aşkından kalma , çat pat ingilizce sözcükler vardır belleğinde... Belki de yoktur artık... Memed hiç bozuntuya vermez , önüne bakar.

Bir askeri jiple apar topar İstanbul'a gönderilir Memed. İki gün sonra da , elinde türk bayrağı , şeref bölüğüne giden askerlerin en önünde , "Hürriyet" gazetesinin birinci sayfasında kocaman fotoğrafı çıkar.

Ünye birbirine girer.

-Bizim Memed , Gore'ye gidiyumuş gı!

-Gızın bubası utansun ta!

Memed , Seoul kentine inip , yerleşip , gastede çıkan fotoğrafını kesip ranzasının başucuna yapıştırdıktan sonra anlaşıldı , soyisim benzerliğinden ötürü , bir başka Memed'in yerine Seoul'e yanlışlıkla gönderildiği. Memed'in ardından gelişen olaylar bunlar. Bir orgeneral yeğeninin yerine Seoul'e gittiğini , bu yanlışlık yüzünden , bölük komutanının hatta alay komutanının yerinden olup sürgüne gittiğini , Memed de bilmedi , Ünye de.

Ünye'de , meşhur asker Goreli Memed , diye namı sürerken , bizimki de Seoul'de huzurlu bir askerliğe kavuşur. Kore'de altmışbin amerikan askeri bulunmaktadır. Sekizinci Ordu adı verilen bu güç , Seoul'de bir karargahtan yönetiliyor , evrensel barışla falan uğraşıyormuş... Bizim bir avuç askerden

oluşan şeref bölüğünün pek işi gücü yok. Seoul'e önemli biri gelince , yani kırk yılda bir , bandolu mızıkalı karşılama törenine gidiliyor , elde bayrak , flama... Pam pıs pam pıs.. Bir kaç gün sonra onun yoledilişi oluyor , gene aynı pampıs pampıs... Sonra gene bölüğe dönülüyor , gazozuna voleybol maçı... Cuma akşam beşte bitiyor mesai , nöbetin yoksa izinlisin , artık Memed'e aittir küçücük evleri ışıl ışıl , Han ırmağı kıyısından usul usul akıp giden Seoul geceleri. Memed'e aşık bir sürü koreli kız vardır artık. Ve fakat , ingilizce konusunda çok zorlanan Memed , türkçeyi çok çabuk öğrenen Seoul'lü kız Kwangjug'a aşık olur. Madem babası , onun sevdiği kızı başka herife vermiş , onun da burdan Ünye'ye bir koreli gelin götürmesi , boynunun borcu gibi bir şey olmuştur. Durumu Kwangjug'a açar , kız pek bir şey anlamaz. Memed bölükten ingilizce bilen bir tertibiyle gider Kwangjug'a , durumu açıklığa kavuşturur. Kwangjug çok heyecanlanır , durumu babasına açar. Babası daha da heyecanlanır. Ve bir cuma gecesi , Har ırmağı kıyısındaki iki katlı , küçük ahşap evin bahçesinde , bölük komutanın da katılımıyla , dumanlı , buhurlu , büyülü , Konfüçyüs usulü bir düğünle , Memed ile Kwangjug başgöz edilir. Memed , komutanın izniyle , içkiler içer , sarhoş olur , Han ırmağına

doğru:

-Seoul'un dereleri aksa yukarı aksa!

diye böğürerek , Kwangjug'un babasının kavalla çaldığı bir tür tapınak müziğiyle horon teperek , ikidebir gidip adamın elini öpmek zoruyla onu çaldığı müzikte hiç de olmayan uzun esler vermek zorunda bırakarak , naralar atarak girer Kwangjug'un koynuna gerdek gecesi.

Sonugelmez sanılan askerliği biter Memed'in. Binerler Seoul'den uçağa , geze geze İstanbul. İstanbul'dan bir otobüs , Ünye garajlara inerler elele Memed ile Kwangjug.

Ünyelinin ağzında adı "Gıvancuk" a dönüşen koreli gelin , çabuk uyum sağlar. Fındık toplamaya gider , harmanda erkek gibi çalışır , pat yüklenir kaldırır fındık çuvalını... Memed kahvede kumar oynar , arkadaşlarıyla Çamlık'ta rakı içer , Samsun'a geneleve gider... Haftada iki gece Samsun'da kalır... Ankara'ya gezmeye gider... Kwangjug , bir gün bir Konfüçyüs sessizliğiyle , hiç kimseye görünmeden terkeder Ünye'yi.

ÇOK SESLİ TİYATRO

Batı dillerinde "REPERTUAR TİYATROSU" denilen tiyatroya , "ÇOK SESLİ TİYATRO" diyebiliriz. Kuruluşumuzdan bu yana , kendi yazdığım oyunlar yanında , Brecht , Aristofanes , Karl Valentin gibi uygulamalarla , izleyicimize başka pencereler açmaktan hiç vazgeçmedik. Bizi ŞAHLARI DA VURURLAR TİYATROSU , olarak isimlendirmeyi yeğleyen tiyatro izleyicisi , bu çeşnilerden pek hoşlanmadı. Elinin tersiyle itti bu oyunları. Kimileri dudak büktü , dudağa eziyet oldu. İzleyiciye kalsa , yalnız ŞAHLARI DA VURURLAR'ı oynamalıydık. Bu bizi , izleyicinin istediği , bizim kaçındığımız , sittin yıl değişik isimlerle aynı oyunu oynayan basma kalıp bir firma tiyatroya dönüştürürdü. Biz , sanki izleyicimizle inatlaşarak , tiyatromuzun 12. yılında , haftada 6 değişik oyunla ve 50 kişilik bir kadroyla perde açan , çok sesli bir tiyatro konumuna ulaştık. Birbirinden çok başka oyunlar yan yana gelince çok seslilik söz konusu , birbirine çok benzeyen , aynı türde altı değişik oyun oynamaya gerek yok. O zaman takarsın FERHANGİ ŞEYLER'i , 32 kısım tekmili Ferhan , matine-suare , kaptırır gidersin. Bu bizim de çok kolayımıza gelir.

Ne dekor sökme var , ne dekor kurma var , ne 50 kişilik kadroya gerek var... O zaman Hayvan Engin'in (Engin Ardıç) çok gözlüklü imgelemindeki "bok gibi para kazanmak" da olası... Ne Ses-1885'i onarmaya gerek var , ne de kültür jandarması olarak Muhsin Ertuğrul'un Küçük Sahne ' sini her ay zarar ederek korumaya , bir bavuldan ibaret FERHANGİ ŞEYLER!

Bir bavulla indim Paris'e FERHANGİ ŞEYLER , BOBİGNY'de! 573.oyun! Her iki tarafı kullanılmış , müsvette kağıtlarımı mandalladım , sahnedeki panomsu demir parmaklıklara , sağ tarafa telefon , sol tarafa bir sandalye , bir saz , ortaya bir masa , bir sandalye , koltuğumun altında dünün türkçe gazeteleri , yakın ışığı kardeşim! Fakat türkçe bilmiyor , Bobigny'de ışığı yakması gereken , frenkçe ünlüyorum ışığın yakılması gerektiğini , anlıyor , yakıyor , kaptırıp oynuyorum. Telefon çalınması gereken yerde , bir çıngırağa dling yapılması gerek , orası geliyor oyunun , dling sesi gelmiyor. Varsın gelmesin , Erbil'in unuttuğu , ya da zilin bozulduğu olmadı mı sanki hiç? N'apılıyor o zaman? Telefon mu çaldı , bana mı öyle geliyor , aslında burda çalması gerek , diye güle-rek gidip açıyorum telefonu...

Salı gecesi dürüyorum bavulu , artık kestane ağaçsız Victor Hugo bulvarından

bindiriyorum onu bir taksiye. Yeşilköy'de bir süre bekledikten sonra kavuşuyorum bavuluma , tutup kulağından getiriyorum onu Beyoğlu'na , devrisi akşam İstanbul'da 574. oyun! Böyle bir tiyatro da olası , bir şarkıcının konser gezgini gibi...

Çok küçüktüm , babam Çarşamba'da Belediye başkanı , ben de babamın odasında oynuyorum. Maroken koltukların arkasına saklanıyorum , tül perdeyi aralayıp ırmağa bakıyorum. Bir sürü adamlar , gelip gidiyor , onları inceliyorum. Sıkılıyorum , koridora çıkıp koşmaca oynuyorum , odacılar peşimde , çocuk düşmesin durumu... Ben düşersem onlar yiyecek fırçayı. Herkes sıraya giriyor odanın kapısında. Bir tek ben zart diye girebiliyorum başkanın odasına. Maroken koltuklarla koridor arasında koşuşturduğum bir gün , takım elbiseli , vişneçürüğü boyunbağlı , esmer , ince bıyıklı , ayakkabıları gıcır boyalı bir adam giriyor odaya. Babam ona ilgi gösteriyor , eski bir dostu karşılar gibi karşılıyor , Çarşamba'ya hoşgeldiniz Kemal Bey!

Çarşamba'ya hoşgelen Kemal Bey , babamın odasından maroken koltuk , sehpa , sandalye ve benzeri eşya beğeniyor... Bir de halı bulunsa , yeter , diyor Kemal Bey. O akşam ırmak kıyısındaki sinemada , bizim evin bir halısı üstüne , babamın odasının de-

ğişik yerleştirilmiş bir biçimi olan dekor içinde , iki perde komedi oynuyor Kemal Bey ve Arkadaşları Topluluğu. Oyundan sonra ağırlanıyor , yiyor , içiyor , geceyi Çarşamba'da geçiriyor , sabah erkenden bir otobüse atlayıp , Terme Belediye başkanına kahve içmeye gidiyorlar Kemal Bey ve Arkadaşları! İşte böyle bir tiyatro da olası!

Diyor ki izleyici , zaten tüm gün yoruluyoruz , stresleniyoruz İstanbul'da yaşamaktan. Akşam iki saat eğlenmek için geldiğimiz tiyatroda , niye Pierre-Henri Cami olarak çıkıyorsun karşımıza? Niye anlatıyorsun iki saat bu adamın yaşamını? Ne demek istiyorsun? Niye yoruyorsun , zaten yorgun kafamızı? Neden tiyatroda da ayrıca , günlük mesaimize ek olarak kafamızı çalıştırmamızı istiyorsun bizden? Zaten yorgunuz , hafif alkollüyüz , sen söyle , biz gülelim , yalnız birine gülmemiz bitmeden , hemen öbürünü söyleme , tıkanıyoruz , ağır ağır , sırayla söyle hepsini , biz zaten onlara eve gidince de gülüyoruz...

Biz de diyoruz ki , hiç yormazsanız bu cici beyninizi , yirmibirinci yüzyıla beyin sıfır kilometrede girerseniz , hiç de iyi olmaz sizin için , 2050'ye dek rodajdasınız! Sizinle bu inatlaşmamız sürecek sayın izlemeciler , sizi düşündüğümüz için!

İTLİK

Toplaşıyorlar bir sürü köpek , geceyarısından sonra şu kumsalda ve sevişiyorlar kendilerine özgü biçimde , koşuşarak , hırlaşarak , boğuk boğuk uluyarak. En güzeli de kıskançlıkları ve yorulup kuma uzanmaları köpoğlu köpeklerin. Sonunda da denize giriyorlar , bilmedikleri için sigara içmesini , karanlık gecelerin zevk sahibi ve duygusal itleri.... Yalnız pek alelacele oluyor seviş-meleri... Durun ulan , nedir aceleniz? Gece sizin , kumsal sizin , isminize yakışırcasına sevişin.

Ulan , dedim kendi kendime , böyle köpek gibi yaşamaktansa insan adı altında , efendi bir köpek gibi yaşamak yeğdir. Bir gece , soyundum çırılçıplak , indim itlerin koşuştuğu kumsala. Yabancıladı beni köpekler , kaçıştı hepsi. Yahu , dedim , siz benim insan görünümüme bakmayın , aslında ben hepinizden çok daha köpeğim , fakat dinletemedim. İtoğluitler inanmadılar benim itliğime. Bozmamak için keyiflerini ve onları izlemekten aldığım keyfi , geri çekildim pencereme. Hatta uyuyabilirdim bile , güvenilir ellerdeydi gece... Ey bütün itler , enayilik etmeyin , itliğinizin değerini bilin.

FENNİ SİKKEZENBAŞI

Osmanlılarda ilk para , Orhan Bey zamanında "akça" adı altında , gümüşten bastırılmıştır. Zamanın başkenti Bursa'da güngören bu paranın bir tarafına bir Bursa şeftalisi motifi , diğer tarafına da , Zeki Müren Bey'in , bir nü kabartması işlenmişti. O zaman da içinden çıkılamayan sorunlarda gene yazı-tura yöntemine başvuruluyor , ancak bugünden biraz farkla;

-Şeftali mi? Zeki mi?

deniliyordu.

Akça'dan daha küçük ve en bi minnacık ilk para , I.Fiat'ın oğlu Murat 124 zamanında , "mangır" adı altında bakırdan bastırılmıştır. Bir ara pirinçten de mangırlar yapılmış , ancak mangır pilavının miğdeye oturması üzerine , zamanın ünlü hekimleri bir muhtıra ile muhtara başvurarak duruma engel olmuşlardır.Tabii bakır mangırların ağırlığı , iki dirhem bir çekirdek kabuğu olduğundan , bu devirde yazı-tura yönteminin yerini , aşık kemiği almaya başlamıştır.

Bursa'dan sonra Osmanlılar'ın başkenti Edirne olunca , orda da bir darphane açılmış , daha sonraları İstanbul'da bir darp-

hane açılmakla birlikte , eskiler kapatılmamış , ayrıca bölgesel gereksinimleri karşılamak üzere , Üsküp , Belgrad , Halep , Bağdat , Tokyo ve New-Jerusalem'de de darphaneler açılmıştır. Bugün bu kentlerin sınırlarımız dışında kalması dolayısıyla , bölgesel gereksinimlere yanıt vermek üzere , Karadeniz kıyılarımızda seri imalathaneler bulunmaktadır.

Darphane'de , ki oraya Para Basımevi de diyebiliriz , para işleriyle bizzat ilgilenen kişiye Sikkezenbaşı denilirmiş , kezme konusunda bir uzmanlığı olduğu için herhalde.

Gene işlerin sarpa sardığı günlerden birinde , Fenni Sikkezenbaşı Sunullah Efendi , zamanın sultanlarından Büçç'anım Sultan'ın sünnet edilmesine karar verir. Olurdu olmazdı , başka ekonomik önlem paketi bulunamadığından , padişah da ikna edilir , kızlarından Büçç'anım Sultan'ın sünnetine ferman çıkar. Sünnet hazırlıkları yapılır. Sultanahmet Meydanı'na Sünnetgah kurulur. Davul zurna çalınır Fenni Sikkezenbaşı Sunullah , elinde usturası:

-Sebeb-i mevcudiyetimiz
Büçça'nım kızımız
Vacib oldu sünnetiniz
Çok yaşasın milletimiz!

dedikten sonra , huşu içinde Büçça'nım Sultan'a yanaşır , kızın eteğini kaldırır , bir de ne

görsün , kesilecek bir yeri yok!

ASAF HALET'LE TANIŞMAMIZ

Güneşli bir cumartesi , balık tablalarının arasından geçip , girdim Galata köprüsünün altına. Üçü geçiyordu saat , geçmiyordu belki de. Sonuna dek açılmıştı , köprüaltındaki büfenin radyosunun sesi. Fener 2-0 yenikmiş.... Maçı anlatan da Galatasaraylı mıdır , nedir , avaz avaz bağırıyor , ikidebir skoru yineliyor... Ve balık satıcılar , ve misina satıcıları ve eski kitap satan siyah gözlüklü adam , üzgündüler. Hepsi Fenerliydi , besbelli... Bana ne diye , düşündüm önce. Ancak radyosunu sonuna dek açan büfeciye ne? Anlatana ne? Stadı dolduran ve avaz avaz bağıran o bir sürü adama ne bundan? Hakemin karısına , kızına ne Fener'in 2-0 yenik olmasından?

-Size ne ulan?

diye bağırmak istedim kulak kesilmiş kalabalığa... Hiç mi işleri , güçleri yoktu bunların? İşleri bu muydu yoksa? Herifin biri topu kaleye sokunca , sevinmek ya da üzülmek bir iş olabilir mi?

Kitap sergisine yanaştım. En dipte , yeşil kaplı , soluk , normal kitap boyutundan büyük , harita-metod defter gibi , ince bir

kitap ilgimi çekti. Çektim , çıkardım. Pazarlık etmeden verdim , siyah gözlüklü adamın istediği parayı...

"HE-Şiirler-ASAF HALET ÇELEBİ-1942-İstanbul

Bu kitap 1942 senesi Kanunusani ayında , İstanbul'da tam beş yüz tane olarak , Ahmet Sait Matbaasında basılmıştır. Kitabın ismini Ferda Başman koymuştur. Bütün hakları mahfuzdur."

Fener'in penaltı kaçırdığı sırada geldi Eyüp vapuru. Hep o eski vapurumsu şey. Aslında iki tane çalışıyormuş bu hatta , fakat ben hep buna çatıyorum. Daldım vapura , itişip kakışarak ve ister istemez değerek , sürtünerek kimi kadınların , kızların , oralarına buralarına. Hoş bu giriş ve çıkışlarda özellikle orasını burasını sürten kadınlar da yok değildi. Vapurlara girişler , çıkışlar , otobüslerde ilerlemeler , ani troleybüs frenleri , sarsıntılar , herkesin kıyısından köşesinden , sevmek dokunmaktır , gereksinimini karşılıyordu. Artık ancak birbirine dayanarak yer bulunabiliyordu toplu taşıma araçlarında. Bu işin uzmanları bile vardı. Kime dayanacağını , hangi açıdan dayanacağını inceliyor , irdeliyor , bunu iş ediniyor , dayanağını yakın izlemeye alarak , itiş kakış ediniyordu ideal dayanak noktasını. İlk durak olduğu için vapur boştu.

Salonun dibinde , bir pencere kıyısına oturdum. Elinde radyo , bir bıyıklı adam geldi oturdu yanıma. Sinirliydi adam , söyleniyordu:

-Hacettepe de kim oluyormuş? Onun haddine mi düşmüş , Fener'i yenmek? Şindi atarız biz üç tane!

diye bana dirsek attı. Oralı olmadım.

-Bir de penaltı kaçırdık biliyor musun?

-Biliyorum , biz kaçırmadık , siz kaçırdınız!

dedim. Birden şapşallaştı adam:

-Fener'li değil misin?

-Hayır , doğma büyüme Hacettepe'liyim.

Adam benle selamı sabahı kesti , ben de kitabı açtım. Mevlana'nın bir dizesi var ilk sayfada:

"NÖBET KÖHNE FURUŞAN SERGÜZEŞT NEVFURUŞANIM VE İN BAZEN MEST"

Devir , eski sergüzeşt satanların devri , ben yenisini satıyorum ve bundan kimizaman büyük mutluluk duyuyorum , diyor Mevlana.

Esmer genç bir adam geldi , karşıma oturdu , elindeki Hürriyet gastesini açtı , okumaya koyuldu. Onun yanına , gri giysili , ak saçlı ve gözlüklü bir beyefendi , emeklice geldi , ilişti. Onun iliştiği anda da

Fener , şeref sayısını kaydetti , durum 2-1 oldu. Emekli beyefendi , uğurlu gelmişti Fener'e.

Maçla ilgilenmeyerek gastesini okuyan , esmer genç adam , sağ ayağını ayakkabısından sıyırıp , sol dizinin üstüne koydu , ve sol eliyle tuttu ayağını düşmesin diye herhalde , çorabın üstünden parmak aralarını kaşımaya koyuldu. Gazetenin en altındaki haberleri okuyordu , gözüme girdi girecek gastenin "Hürriyet" yazısı... Asaf Halet Çelebi'nin kitabıyla ittim , Hürriyet'i.

"BAKANLAR BANA GÖVDEMİ GÖRÜRLER
BEN BAŞKA YERDEYİM
GÖMENLER BENİ GÖVDEMİ GÖMERLER
BEN BAŞKA YERDEYİM..."

Mutasavvıf Cüneyt Bağdadi'nin öldürülmesi üstüne yazmış bu şiiri Asaf Halet. Bize okulda öğretilmeyen bir şairi daha sahaflarda yakalamanın keyfi içinde çevirdim sayfayı...

Lefter'in artık sizi ben bile kurtaramam diyen bir şutunu , kaleci atın ölümü plonjondan olsun diyerek , ölümüne tutarken , telefunken... Araya reklamlar girmek kaydıyla sürüyor Fener'in 2-1 yenik durumu. Vapur Kasımpaşa'ya yanaşıyor. İniyor radyolu adam ve adamlı radyo. Emekli beyefendi , gazete okurken , sol eliyle sağ ayağının parmak aralarını karıştıran , genç esmer adamın

ayak kokusundan rahatsız olmuş olmalı ki , hemen kalkıp , yanıma , radyolu adamın boşalttığı yere oturdu. Köprüdekinin iki misliydi , burada vapura saldıran kalabalık ve birden hareketlendi vapur. Esmerin yanına iki genç kız iliştiler , yanlarına beyaz naylon gömleğinin yaka düğmesi açık , içinden dik yaka siyah kazağı görünen bir oğlan dikildi. Oturacak yer kalmamıştı. Asaf Halet'in kitabıyla , Hürriyet gazetesi arasına , bereli , mes lastikli , sakallı bir ihtiyar hışımla girdi. Birimizin ona bir an önce yer vermemiz için dikilmişti başımıza. Karşıma oturan kızlardan biri güzelceydi , siyah-beyaz baklava dilimi çoraplı , öbürü tombulca ve çizmeli. Naylon beyaz gömleğinin içinde dik yaka siyah kazağı görünen oğlan , ayağını kurcalayan esmer gencin gastesinin içine düşmüş , okumaya dalmıştı. Ağır ağır Kasımpaşa'dan uzaklaşıyordu vapur.

"ADIMI UNUTTUM
ADI OLMAYAN YERLERDE
NE İN
NE CİN ,
NE BENİ ADEM
ZEMANLAR İÇİNDE KUŞLAR
UÇUYOR
KERVANLAR GÖÇÜYOR
BİR İĞNE DELİĞİNDEN
ÇARŞILAR KURULUYOR

SARAYLARI OYUNCAK
İNSANLARI KARINCA
ŞEHİRLER
ZEMANLARI GÖRDÜN MÜ
BİR İĞNE DELİĞİNDEN..."

-Müthiş bir şairle karşı karşıyayız yahu!

dedim. Herkes dönüp bana baktı.

-Asaf Halet Çelebi!

-Kim?

-Size demedim.... Kendi kendime yüksek sesle şey yaptım işte... Özür dilerim.

Ayak kaşıyan esmer gastesine , kızlar denize döndü , bereli sakallı bana bakmayı sürdürüyordu. Emekli beyefendi , Hasköy'de inmek üzere , epey önceden yerinden kalktı ve inişe doğru ilerlemeye başladı. Meslastikli , bereli sakallı , derhal emeklinin boşalttığı yere oturdu. Omuzbaşımdan merakla Asaf Halet'in kitabını incelemeye koyuldu... Vapur camlarının ardından fabrika bacaları görünüyor , fakat Haliç'in o pis kokusu duyulmuyordu. Birden döndüm , meslastikli , bereli sakallıya , dayadım burnuna Asaf Halet'in kitabını , yüksek sesle okumaya koyuldum:

"*BİR ADIM ATTIĞIM YERDE*
NE VARDI Kİ
GİTMEMLE KAYBOLDU

HER ADIMIMDA
SONSUZ BENLER KOYUYORUM
BOŞLUĞA
VE YİNE BEN DOLMUYORUM
GEÇİP GİTTİĞİM YERLERDEN
İÇ İÇE
ÖNE
VE ARKAYA BAKAN
BİR SÜRÜ
BEN
LER
KOYMUŞUMDUR
ESKİLERİ ÇOCUK
ŞİMDİKİLER İHTİYAR....”

- Bana mı diyorsun?

diye sersemce suratıma baktı meslastikli , bereli sakallı.

-Ben demiyorum , dedim , Asaf Halet Çelebi söylüyor , ama size söylemiyor , ortalığa konuşuyor!

Vapur Eyüp'e yanaşıyordu. İskelede bekleyen , iri yarı halatçıya akşam güneşi vurmuştu , oysa hiç de güzel bir adam değildi , bağırdı bütün dişleriyle:

-Eyüp! Buraya kadar!

İndim vapurdan , ağır ağır yürüdüm daracık sokaktan , Eyüp'e hiç bakmamıştım , bir iğne deliğinden.

ÇOCUKLARI KİM YAPTI?

Çok çocuklu bir ev , bizimki.... En ufaklar ayağıma dolaşıyorlar. Annelerinin nerede olduğunu soruyorlar. Yeşil kalem istiyorlar. Okuma yazma bilmiyorlar , kalem beğenmiyorlar...

-Bilmiyorum yavrucuğum , annenizin nerede olduğunu bilmiyorum... Sana yeşil kalem falan bulamam... Daha patatesleri soymadım... Defolun gidin başımdan , benim güzel yavrularım!

Çocuklar acayip. Büyüklerin taklidini yapıyorlar , büyüklerle dalga geçiyorlar , akıllarına eseni yapıyorlar. Kısıtlama tanımıyorlar , mantık kullanmıyorlar. Aristo'dan haberleri yok. Acayip özgürler. Biz o denli özgür ve bağımsız olamadığımız için bozuluyoruz herhalde çocuklara. Onları kıskanıyoruz sanki. Ancak , onlar çocuktur diye , biz de onların tutsağı olacak değiliz herhalde. Bizim de iki satır , hatta yarım sayfa , kafa dinlemeye gereksinimimiz var , değil mi?

-Yapmasaydığınız o zaman bizi!

diyor çocuklardan biri. Bombok oluyoruz.

Öyle salak salak bakarken insanın suratına , hiç de öyle bir şey sormayacakmış gibi , dan diye diyalektik sorular soruyor çocuklar. Diyalektiği nerden biliyor bu fırlamalar? Bin dereden yalan ithal ederek göğüslüyoruz onların sorularını.Hava kararınca , mum yakıp alkole bulaştırıyoruz akşamı. Ceryan kesilmesinin bir iyi tarafı , televizyon gürültüsü son buluyor , tüm mahallede... Kuş sesi duyduğumuz oluyor.

Çocukların gürültüsü ve bitmez tükenmez soru ve istekleri arasında sarhoş olmayı başarıyoruz. Benden bugünlük bu kadar çocuklar , yarın daha iyi şeyler yaparız belki , belki biraz daha insan gibi kalkarız yatağımızdan yarın... Herneyse... Başka cümle edemeyeceğim , cümlenize iyi geceler , bütün çocuklarım!

Gecenin son kareleri bunlar oluyor. Sabahın ilk karelerinden önce , çocukların sesleri duyuluyor , yeni dalga fransız sinemasında erken gelen efektler gibi. Daha uyanmamışım , fakat çocukları duyuyorum. Çocuklar sabah ezanında uyanıyor. Uyanacaklar tabii , harberlerden sonra yatıyorlar , dert yok , tasa yok , ertesi güne belirli ödemeleri yok , düşler sinemaskop , patates fiyatları onları ilgilendirmiyor , sabah gün ışırken pat ayaktalar. Bir koşuşturmadır başlıyor evin içinde:

- Günaydın baba , annemiz nerde?
- Anneniz yok yavrucuğum , sizi ben doğurdum.

BİR KAPI YA AÇIK DURMALI , YA KAPALI

Tiyatro yazarlığından çok , şair olarak fransız edebiyatının ağır toplarından Alfred de Musset'nin kısa bir oyunu var: BİR KAPI YA AÇIK DURMALI , YA KAPALI. Geveze ve akıllı bir markizle , ne bok yiyeceğini bilemeyen bir kont arasında geçen , tek perdelik bir laf kalabalığı. Kont , markize aşkını açık edip , evlilik önerecektir ve fakat bir türlü baklayı çıkaramaz ağzından. Olay , Paris'te bir kentsoylu evinin salonunda geçer. Markiz bir kanapede oturmuş , nakış yapmaktadır. Kont girer ve hiç bir şey olmaz. Öyle , konuşurlar bir perde kadar.

Böyle boktan oyunlar da vardır işte.

-Senin bir kız arkadaşının , başka bir kız arkadaşı yok mu? Benim bir arkadaşın evi boşta... Bir arkadaştan araba , bir arkadaştan benzin bulma durumum var... Sen de biraz para bulursun...

diye telefon edilir mi? Edilmemesi , en azından edilememesi gerek. Ve fakat Süheyl eder. Çat diye kapatılması gerek suratına , son anda vazgeçtim.

-Canın karı mı istiyor?

-Çok cinsin!

dedi Süheyl. Durumunu anlamak için , zeki olmaya gerek yok , telefonda inliyor hayvan.

-Atla bana gel , kolay!

dedim , kapattım telefonu. Yirmi dakika geçmemişti ki , Süheyl sinek kaydı , iki dirhem , yarım çekirdek , kapıda. Paraya kıyarak after-tıraş'la yıkanmış , korkunç bir koku nebulası olarak eve girdi. Rastladığı ilk dişi yaratığı , kokusuyla bayarak , orada o anda ırzına geçmeyi düşünüyor olmalı.

-Arabayı alamadım. Fakat karıları buraya da çağırabiliriz!

diye sırıtır gibi oldu. Oldukça heyecanlı gö-

rünüyor , yerinde duramıyor , ayak parmakları üzerinde yükseliyordu.

-Olmaz ki Süheyl , sen araba var , dedin , ben de ona göre program yaptım , oğlum.

Birden bozuldu. Saatine baktı. Telefona gitti. Bir iki yeri aradı. Ben bu arada , sakin bir duş aldım. Duş sırasında , bu herife nasıl adi bir numara yapabileceğimi düşündüm. Ona öyle bir itlik yapılmalıydı ki , beni bir daha karı bulma işleri müdürü olarak rahatsız etmesin. Ben bu konuda ondan çok daha deneyimli ve bilgili değilim ki... İkimiz de 19 yaşımızdayız. Ben Süheyl gibi karı , kız peşinde koşmuyorum , rastlantılar önüme hoşlandığım birini çıkardığında onunla ilgileniyorum. Böyle bir rastlantı olmazsa , günboyu rastlantı kovalamıyorum , evde oturup kitap okuyorum... Süheyl'i Dinozor Zekiye'yle tanıştırmaya karar verdim ve büyük bir keyifle çıktım duştan.

Dinozor Zekiye , hafif sivilceli , tombul , kocaman gözlüklü , kendi halinde , mahcup , eline erkek eli değmemiş , gereğinden fazla duygusal , klasik müzikten hoşlanan , keman çalan , gayet antipatik bir kızdı. Erkek arkadaşı falan yoktu. Böyle şeylerden hoşlanmıyordu. En sinirlendiği şey bir erkeğin kendisine asılmasıydı. Hoş , bu sık olan bir şey değildi. Zekiye'ye asılmak kimsenin aklından

geçmezdi. Böyle bir şey olduğunda da Zekiye adamı evire çevire dövüyordu. Bu durumlarda su yüzüne çıkan bir deli gücü vardı. Ona bu yüzden Dinozor deniyordu. Bir iki arkadaşı sakat bırakmıştı.

-Dinozor Zekiye'ye gidiyoruz Süheyl!

-Çok mu karılar olacak orda?

-Dinozor Zekiye ikimize de yeter!

-Yok yahu?

diye ağzının suyu aktı Süheyl'in. Orası burası ıslandı. Ona , Zekiye'ye Dinozor isminin , ondaki seks gücünden ötürü takıldığını , bitmez tükenmez bir cinsel isteği olduğunu , ancak kendisinin hiç bu tarafını göstermediğini , istemezmiş gibi yapmayı sevdiğini , üstüne gidilmesi gerektiğini anlattım yol boyunca. Süheyl takside zıplamaya başlamıştı ki Zekiye'nin evine ulaştık. Kapıyı çalmadan Süheyl'i son kez uyardım.

-İşi uzatmadan saldır , direndikçe sen bastır!

Süheyl yerinde duramayan boksör gibiydi , kapı açılır açılmaz saldıracak hale gelmişti. Ancak Zekiye kapıyı açınca bir an duraladı. Zekiye'nin dış görünümü bir erkeği tahrik etmekten çok uzaktı. Ve fakat Süheyl de yakışıklı sayılmazdı. Zekiye bizi içeri buyur etti. Oturduk. Bize içecek bir şeyler getirmeye gittiğinde , süngüsü düşmüş Süheyl'e:

- Beğenmedin galiba?

dedim.

-Hayır ama... yani pek seksi değil...

-Sen bakma onun öyle göründüğüne , bir afettir o , çıldırtır adamı...

-Yapma yahu!

diyerek , dikildi koltuğunda Süheyl.

Zekiye bize içecek sunmayı tamamlamış , yerine oturmak üzere bize arkasını dönüp , oturacağı koltuğa doğru adım atmaya hazırlanıyordu ki , Süheyl yerinden fırlayarak , arkasından sarıldı kıza , kenetlendi. Neye uğradığını şaşıran kız , önce Süheyl'e bir dirsek geçirdi. Süheyl onun acısını bile hissetmeden Zekiye'yi yere devirdi , altına aldı , üstüne yerleşmeye uğraşıyordu ki , Zekiye Süheyl'in burnuna sert bir yumruk çıkardı , halıya sırtüstü yığıldı bizim zampara ve fakat kamışına yürüyen kanın verdiği deli gücüyle doğruldu , iki eliyle Zekiye'nin iri memelerini sıktı. Zekiye'nin en sinirlendiği şeylerden biri de biraz irice olan memelerine ellenmesiydi , iki eliyle Süheyl'in iki kolunu yana açıp , sert bir kafa geçirdi ona. Süheyl burnundan kan sızarak , devrildi yere. Hızını alamayan Dinozor Zekiye , seri yumruklarla , Süheyl'i sokak kapısına yöneltti , hayalarına çıkardığı çok sert ve çok teknik bir tekme sonucu da Zekiye'nin sokak kapısının önündeki taşlığa yığıldı Süheyl.

Zekiye'ye teşekkür ederek , Süheyl'i

yüklendim , bir taksi beklemek üzere , yolun kıyısına sürükledim. Kan revan içinde kalmıştı , ben ondan yediği dayak konusunda şikayet beklerken , ne dese beğenirsiniz:

-Kerhanede viziteler kaç lira oldu ağbi?

19. yüzyıl Almanya'sına damgasını vuran bir beşli çetedir: Goethe , Stein , Bismark , Nietzsche ve Wagner! Özellikle nihilist feylesofla , üstat müzisyenin gençlik üstündeki etkisi acayiptir. Nietzsche ve Wagner , alman gençliğini uçurmuşlardır.Bu arada Nietzsche , Wagner'in karısına bayılmaktadır ve fakat bunu Wagner ve alman gençliği bilmemektedir.

Pangermanizm , yani alman ırkçılığı , ya da daha kauçuk kaplama bir deyimle , özüne dönme tufası , 1890 yıllarının en "Hard Rock" triplerindendir. Pangermanizm , belirli bir dünya görüşü yumurtlar , bu görüş gelişerek "Nasyonal Sosyalizm" kibar adıyla kitaplara geçen , faşizmin ebesi olur. Richard Wagner o sıralar 77 yaşındadır , çüküyle olan kavgası dinmiş , hırsını pianolardan almaktadır. Friedrich Nietzsche ise henüz 46 yaşındadır ve kafası hala çüküne çalışmaktadır. Ayrıca Wagner'in karısı çok acayip güzeldir. Karısı güzel Wagner'in etkisi yalnızca sanatçılığıyla sınırlı kalmaz. Yapıtlarına konu edindiği özgün bir alman mitologyası yaratır ve alman halkını bu masal dünyasına sürükler. Atalarımız Walkyrie'ler ,

Wotan'lardır muhabbeti , almanları Akdeniz ve Greko-Romen kültür ve mitologyasından çıkarıp , kendi yarattığı ve icabında hristiyanlığa da karşı çıkan felsefi , uçuk bir dünyaya sokar. Karısına yeşillenmesi , artık Wagner'in bile dikkatini çeken Nietzsche'in felsefi ağırlığı , Wagner'in hristiyanlığa kafa tutan görüşünden gelişir. Sürülerin ve tutsakların dini olarak kabullendiği hristiyanlığa saldırır. Onun mistik dünyasında , insanüstü bir insanın yaratılması düşüncesi filizlenir. Herşeyden daha güçlü bir insan düşünür. Bu düşünce "BİR ALMAN DÜNYAYA BEDELDİR" biçiminde somutlaşınca , yahudilerin az biraz sabunlaştırılması olayına doğru rayına oturur Almanya. Bir kereden bir şey olmaz , diye düşünen Nietzsche , bayan Wagner'e resmen ve çok acayip bir biçimde asılmakta , ilk fırsatta onu becerebilmek için bin dereden su nakliyesinde bulunmaktadır ki , Nietzsche'nin ne kadar kararlı bir adam olduğunu bilen Wagner , karısını alarak başka bir kente göç eder. Elbette en çok , Nietzsche bozulur bu taşınmaya:

-Kentimizi niçin terkediyorsunuz üstat Wagner?

Wagner sırıtarak yanıtlar pos bıyıklı filozofu:

-Öyle buyurdu Zerdüşt!

BAĞIMSIZ MUZ KABUĞU

Hep aynı sorunları yinelemek , pek ilerleyemediğimizin kanıtıdır. Aynı şeyden geleneksel şikayet , gericiliktir. En azından şikayet tutuculuğudur. Ve fakat , gel dikiz ki , yıllardır bitmiyor bizim çöp şikayetimiz.

Çöpçüler salı gün gelecekler , dedi kapıcı , çöpleri tutayazdık. Tutayazmak sinek yaptı , ambalajayazdık. Neyse salı oldu , çöpümüzü belediyemize teslim ettik. Ve fakat , teslimat sırasında , bir muz kabuğu yere düştü. Çöpçüler onu almadan gittiler , çünkü muz kabuklarını belediyeye bağlayıcı kesin kararlar yoktur. Üstelik , ev ile çöp kamyonu arasındaki serbest bölgede kalan muz kabuğunun geleceği konusunda encümen toplantıları yapılmaz.

NECDET KONUSU

Orkestra , her zamanki bıkkınlık ve giderek artan ürkünç yılgınlık içinde , saatlerdir Süper Star'ı beklemektedir , prova yapmak soylu amacıyla.... Ne çalışılacak? Ne zaman konser? O konser kesinleşti mi? Neyin provası yapılacak? Bir gece önce fena dağıtmışlığın bitkinliği içinde uyuklarken , kendi aralarında sayıklar gibidirler. Bir köşede oturmuş , efendi efendi sigara içen , gazeteci çocuk Necdet , bu konuşulanlardan hiç bir şey anlamamaktadır. Gazetecilik Okulu son sınıfında öğrenci olan Necdet , bir gazetede foto muhabiri kartvizitiyle çalışmakta , sık sık Süper Star'ın fotoğraflarını çekmekte , söyleşiler yapmakta ve fakat yaptığı söyleşilerin hiç biri yayınlanmamakta , çektiği fotoğraflardan , Necdet'ce en kötüsü , ilgisiz bir pazar ekinde , ilgisiz bir televizyon programı içinde yayınlanmaktadır. Her seferinde:

-Tam benim söyleşi yayınlanacaktı , o gün Gloria Gaynor geldi!

gibisinden bir , kendini de kandırıcı , özür bulan Necdet esasen Süper Star'a zil zurna aşıktır. Onun sürekli fotoğraflarını çekmekte , kimisini çok büyütüp evinin yatak odası , tuvalet kapısı içi gibi yerlerine poster

olarak yapıştırmakta , bu posterlerin çevresini , Playboy ve Penthouse gibi dergilerden kestiği kadın organı fotoğraflarıyla bezemekte , onları uzun uzun inceleyerek ve Süper Star'la imgesel cinsel kavuşmasını düşleyerek iç geçirmektedir. Her gelişinde Süper Star'a bir tomar fotoğraf , bir sürü diapozitif getirmekte , bunların masrafını almamakta direnmekte , buna karşılık Süper Star ona:

-Çok iyisin Necdet!

diyerek , onu öpmekte , öpücükle zangırdayan Necdet:

-Sen çok daha iyisin!

yanıtını becerebilmekte , onu öpme yürekliliğini gösterememekte , olacak işi bozmaktan çekinerek , el değmemiş bir sigara yakmakta ve psikopat yalnızlığına göçmektedir. Bir türlü yalnız kalamamaktadırlar. Süper Star'ın çevresinde sürekli , Menajeri Fırat , Rahmi Ağbi , Dunhıll Sema , İbnesi Jojo , Gölgesi Figen , yeğeni Punk Lale gibi bir insan yumağı vardır. Bunlar bir atomun çevresinde yeknesak devinimle dolanan moleküller gibi Süper Star'la olan uzaklıklarını koruyarak onunla birlikte hareket etmektedirler , tıpkı ipek böceğinin kozası gibi , bu kozayı delerek böceklerin ipeğine ulaşmak olanaksız görünmektedir.

Hayatın bokyedibaşısı çok , herkes her nedense , her zaman fikir veriyor.

-Niye söylüyorsun lan sen şimdi , bu

yırtık eldivenden tam çıkamayan, eldivenin deliğine eziyet lafı?

dediğinizde;

-Fikir olarak!

diyor. Herkes akıl veriyor, başka bir şey veren yok. Karşılıksız verilebilen tek şey fikir... Çünkü Freudmatik açıdan, fikir vermek, başka vermelere benzemiyor. Fikir vermenin dibinde de önce kendine, sonra herkese ne kadar akıllı olduğunu kanıtlamak, ne çok fikir üretebildiğini göstermek endişesi yatıyor... Aslında kimse bir şey vermiyor, alıyor. Zaman alıyor, dikkat alıyor, huzur alıyor, hayatımızın kimi bölümlerini alıyorlar.

Bir Süper Star'ın bokyedibaşısı az buz olmaz elbette. Her kafadan fikir fışkırıyor. Aranjman söylesin... İllaki ingilizce söylesin, ingilizce ona yakışıyor! Soyunsun da ne söylerse söylesin! Bu kadar da soyunulmaz, az birazcık giyinsin! Türkü söylesin... Dans söylesin! Dans söylenmez, edilir lan ayı! Fikir olarak söyledim! Bence azeri söylesin! Yalnız yunan müziği söylesin! En iyisi hint müziği oynasın!

Süper Star'a bu konuda tek fikir vermeyen Necdet'tir. O yalnızca, yer yer ve zaman zaman gelip fotoğraf veriyor, yeni fotoğraflar çekip gidiyordur.

Süper Star'ın İbnesi Jojo, ki kendisi aslen Bandırma'lıdır, İstanbul'a gelmiş, na-

sılsa Süper Star'ın hizmetçisi olmuş , evde alt yapı hizmetlerini görmekte , evde yaşamakta , gazinoda , klüpte , stüdyoda Süper Star'ın çantasını , kostümlerini , aksesuarlarını taşımaktadır. Ve fakat ev dışında , yani Süper Star halkıyla bütünleştiği zamanlar , İbnesi Jojo , sanki stilistmiş , modelistmiş , Süper Star'ın şovunda sanatsal bir payı varmış gibi davranmakta , çevreyi hırçınca azarlamaktadır. Ondan herkes çok çekinir. Jojo Necdet'e yüz vermez , çok meşguldür. Neyle meşgulse ibne? Fazla konuşacak , ona buna dert anlatacak vakti yoktur. Necdet kapının dibinde beklemeye koyulur. Bitmek üzere olan sigarasından bir yenisini yakar. Yeni sigara bitmeden , önde Gölgesi Figen , fonda Süper Star , sanki Figen star , arkadan gelen onun gölgesiymiş gibi , bir hışımla gelirler.

-Çok geç kaldık!

der Süper Star.

-Çok geç kaldık!

der Gölgesi Figen.

-Çok geç kalındı!

der Jojo.

Necdet'e üstünkörü bir merhaba sarkıtan Süper Star , giyinip hazırlanma derdindedir. Necdet durumu bilir , fazla ayakbağı olmamak için , yeni getirdiği fotoğrafları ve diapozitifleri uzatır bir zarf içinde. Süper Star teşekkür eder , borcunu sorar.

-Ne borcu , rica ederim!
diye gerdan kırar Necdet.
-Çok iyisin Fikret!... Fikret'ti değil mi?
-Necdet!
-Ay çok pardon Necdet... Çok iyisin!
diyerek öper Necdet'i , hayatının kadını.
-Sen çok daha iyisin!
diye inler Necdet. Süper Star'ın Necdet'le uzun uzun konuşmaya vakti yoktur. Gölgesi Figen uyarır , İbnesi Jojo uyarır.

Gölgesi Figen , Süper Star'laşmak isteyip olamamış , ona özenen , onu herkesten hırçınca kaçırarak onunla özdeşleşen , kuaföründen kostümüne , kahvaltısından uykusuna , Süper Star'ın her işine maydanoz bir tiptir. Süper Star onunla nerde , nasıl tanıştığını anımsamamaktadır. Bir ara gelmiş , yemeğe kalmış , şeker kız , denilmiş , bir başka gelişinde o gece evde kalmış , üç gün sonra gelmiş , bir hafta takılmış , sonra bir gün gelip Süper Star'ın evinde yaşamaya başlamış ve her bok ondan sorulur hale gelmiştir. Bir tür haşarattır bu , Süper olmayan Star'ların çevresinde de görülür , şov biznıs böceği diye adlandırılabilir.

Necdet , sigarayı sigaraya ekliyerek Süper Star'ın şovunu izler , fotoğraflar çeker. Şov sonunda onu yeniden görmek emeliyle , kulisteki soyunma odasının kapısına ya-

zılır. Kapı kalabalıktır. Menajeri Fırat , Rahmi Ağbi , ki kendisi haso delikanlı olup , tesbih çeker , az konuşur , öz konuşur , pek yakında tabanca çeker , Süper Star'a olan aşkını kendine bile itiraf etmeyi delikanlılığına yediremediğinden , bu özürünü Tekel aracılığıyla rakıya açmakta , rakının yanıtı çok sert olmaktadır. Rahmi Ağbi , Süper Star'a "bacım" demektedir... Kapıda ayrıca , genç bir çocuk , saçları acayip tıraşlı punk bir çift dikilmektedir. Herkes Süper Star'ı almaya gelmiştir , onu alıp bir yere götürmeyi şavullamaktadır , bu yüzden herkes birbirine uyuzdur. Onlar bekleyedururken , gazinonun bahçesine bir helikopter iner , helikopterden Mustafa iner , gelir Süper Star'ı elinden tutar , helikoptere bindirir , uçar giderler , masallardaki gibi. Mustafa , peri padişahının oğludur. Peri Sanayi A.Ş. ve Ticaret ve buna benzer bir sürü şirketin sahibi olan , peri padişahı tabii ki bok gibi zengindir. Mustang falan artık herkesin altında , kapıcı çocuklarının jaguarı var , Mustafa babasına tutturmuş:

-Bana ne bana ne , ben helikopter isterim!

diye. Koskoca peri padişahı , biricik oğlunu mu kıracak , hemen almış.

-Hem helikopter çok pratik , park sorunu yok , pat terasa iniyorum!

diyerek , sağ kolunu Süper Star'ın omzuna atarken Mustafa gökyüzünde , Rahmi Ağbi sinirle , helikopterin arkasından üç el ateş eder. Necdet , Mustafa'nın Süper Star'ın omzuna elini attığı anı , tele-objektifle fotoğraf olarak tesbit eder.

Gazetede Süper Star'ın en büyük rakibesi " O OROSPU" nun , birinci sayfada , boy resmi çıktığı sabah , yani Süper Star çok sinirliyken , fenalıklar geçirirken , Gölgesi Figen buz torbası , İbnesi Jojo nane limon koştururken , İngiltere'den yepyeni giysiler , takılar , şov elbiseleri ve değişik walk-man'ler getirmiş olan Dunhıll Sema , elinde bavuluyla satışa gelir. Neyse bavul açılır biraz moral olur , Süper Star'a. Dunhıll Sema , İngiltere'nin pahalılığından ve Londra'da ibnelerin giderek çoğalmasından yakınırken , neskafeler , sigaralar içilirken , telefon çalar. Necdet'tir arayan. Hal , hatır sormaktadır. Süper Star Necdet'i anımsamaz. Telefon ve Necdet konusu aynı anda kapanır.

MÖSYÖ ANTUVAN

Birinci dünya savaşının kestane gibi patlamasına çeyrek kala , Osmanlı İmparatorluğu'nun pişmaniye biçim tel tel çözüldüğü ve dağıldığı gözümlenmektedir. Bunun dibinde yatan nedenin batının başarısı olduğu ve mutlaka onları taklit etmek gerektiği düşüncesi yaygındır. Kültür emperyalizmi , Osmanlılar'ın bu safkeriz düşüncelerinin filizlendiği işte bu dönemde , redingotlarıyla , rugan ayakkabılarıyla , eldivenleriyle , el öpüp sakın başa koymamalarla , reveranslarla donanmış , gayet şık bir biçimde yumuşak iniş yapar İstanbul'a.

Artık herkes frenkçe konuşmakta , bu dili konuşamamak ayıp sayılmaktır. Bir tek fesleri kalmıştır başlarında Osmanlılar'ı , frenklerden ayırdeden. Yıldırım hızıyla batılılaşırken Osmanoğulları , bu frenkleşmenin kültürel bir halkası olarak , Haziran 1914'te , Osmanlı Hükümetinin davetlisi olarak Paris'ten kalkıp İstanbul'a gelir Andre Antoine.

Tiyatro'da doğalcılık akımının öncüsü , doğalcılık uğruna sahneye inekler sokmuş , sahnelere tonlarla toprak yığıp , provalar boyu yeşertmek için sulamış , bu yüzden sahnelerin çökmesine neden olmuş , kitap-

ların "rejisörlüğün babası" diye tanımladığı , Vasfi Rıza Bey'in "Mösyö Antuvan" diye yere göğe koyamadığı bu adam bir süredir Osmanlı Hükümeti tarafından davet edilmekte , hatta o sıralar İstanbul'da yaşayan Pierre Loti ve Claude Farrère gibi yazarlardan da , İstanbul'a gelmesini sağlayıcı hoş mektuplar almaktadır.

Nazım Hikmet'in bir "Piyer Loti" şiiri vardır. Batıdan doğuya kültür emperyalizminin piçleri olarak gelen ve Kanunsal Sultan Süleyman'dan kalma ayrıcalık ve öncelikleriyle , çürümüş frenk kumaşlarını bizlere yüzde beşyüz kazançla satarak , Haliç sırtlarında gönül eğlendiren , bu mösyöleri anlatır.

O sıralar , Paris'te siyasetle de bizatihi milletvekili olarak haşır neşir olan Mösyö Antuvan , Fransız Millet Meclis'indeki grubunu yitirmiş , verdiği bir yasa tasarısı , gerisin geri dönmüştür. Bu sıkıntılı günlerde Paris'ten uzaklaşmayı , biraz hava değiştirmeyi düşünmektedir. Hani tatile gidilecektir bir yerlere de , Hawai mi olsun , yoksa Meksika mı gibi duygulardadır. Fransız tiyatrosunun babası , Mösyö Antuvan , meclise ve Fransa'ya küsmüştür. Bir yerlere gitmesi , özlenmesi gerekmektedir. Neden İstanbul olmasın bu sürgün yeri diye çıkar gelir , Darülbedayi'nin ve Konservatuar'ın kurucusu Mösyö Antu-

van.

İşi gücü olmayan bir çevirmen otursa da , Matei Roussou'nun L' arche yayınevince 1954'te basılmış "ANTOİNE" isimli kitabını , frenkçeden dilimize çevirse , Mösyö Antuvan'ın İstanbul'a nasıl turistcesine geldiğini , Pierre Loti ve Claude Farrère dürzülerinin Osmanlılar'la alay eden hakaret dolu mektuplarını , herkes okuyabilse.

Temmuz ayını , İstanbul'da geçiren Mösyö Antuvan'ın , Paris'teki dostu Georges Ancey'e , İstanbul'dan yazdığı , 28 Temmuz 1914 tarihli mektup , aynen şöyle:

> *"... Korkunç bir sıcak altında , bir aydır , çelişkilerle dolu , fakat eğlenceli bir işin peşinde , köle gibi çalışıyorum. Bu saf insanlar , bizim Comédie Française'e benzeyen ulusal bir tiyatro ve bir konservatuar kurmamı istiyorlar. Ortada ne oyuncu var , ne öğretmen ne de öğrenci! Ne dekorları var , ne de tiyatroları! Bütün bunlar Ekim başına hazır olsun istiyorlar. Ayrıca , fransızcayı , yalnız istediği zaman anlayan bir türk yönetimiyle cebelleşiyorum... Gene de kimi sonuçlar elde ettim. Bana eski İstanbul'un göbeğinde kocaman bir eski türk evi verdiler. İçi değiştirilerek , salonlar ve dersler için küçük bir tiyatro yapıldı.*

Evin manzarası , adamın ayağını yerden kesiyor , Roma'yı , Atina'yı , İspanya'yı görmüş olabilirsin , ama Eyüp'ü , Fatih'i görmediysen , pek bir şey görmüş sayılmazsın. Herşey yerli yerinde ve koca islam derin bir uykuda. Güzel gezintiler ve muhteşem Ramazan bayramı geceleri. Sanki ışıklar ve başka gelenekler içinde Londra'nın cıvıldaşması..."

Mösyö Antuvan , İstanbul'un doğal güzelliklerine ve cümbüşüne öyle kaptırmıştır ki kendini , türklerin bir geleneksel tiyatrosu , bir ortaoyunu olduğunu bile farkedememiştir. Yaptığımızı tiyatrodan saymadığımız için midir , nedir , kimse ona ne Ortaoyunu'ndan ne de Karagöz'den sözetmiştir.

Bir milletin kültürü , elbette başka kültürlerle düşüp kalktıkça gelişir , ancak bu yabancı kültürlerle ilişkide bulunurken , hep edilgen olunması gerekmez , çünkü bütün bu kültürlerden hamile kalmamız zorunluluğu yoktur.

Batılı anlamda bir ulusal tiyatro kurulurken , halkın tiyatro diye bildiği , Ortaoyunu ve Karagöz'e niçin bu denli kıç dönülmüştür? Bir kere , batılıların yazılı metine dayanan tiyatrosunun yanında , tamamen doğaçlamaya dayanan Ortaoyunu'nun , ortada elle tutulur , metni , sahnelenmesi yoktur.

Komik sağdan girer ve komik ne bok yiyeceğini bilir , yöntemi üstüne kuruludur geleneksel tiyatromuz. İkincisi , 1900'lü yıllardaki yoğun baskı düzeni altında ortaoyunu , kendisini ayakta tutan , can damarı , sosyal ve siyasal taşlama gücünden yoksundur. İşin özü yasaklanmış , biçimsel olarak posası sergilenmektedir. İçinde "Yıldız" ya da "Burun" sözcüklerinin geçmediği cümlelerle icra-ı sanatta bulunmaktadır , Ortaoyunu heyetleri. Üçüncüsü , yani en önemlisi , batılılaşma hevesi çılgın bir moda olarak sarıvermiştir ülkeyi. Bu göstermelik batılılaşma , padişahın da işine gelmekte , ele güne , bakın batılılaşıyoruz , kalkınıyoruz yani , denilebilmektedir. Ortada Attila İlhan ve "Hangi Batı?" soruları yoktur.

Tohumunu işte bu Mösyö Antuvan'ın ektiği Darülbedayi isimli , İstanbul Şehir Tiyatrosu , 1916 yılı Ocak ayında , fransız yazar Emile Fabre'dan uygulanmış bir oyunla perdelerini açmıştır.

-Harp çıktı. Antuvan gitti. Kaldık mı ortada?

diyor Vasfi Rıza Bey. Ancak , fransız kaynaklardan , Mösyö Antuvan'ın Fransa'ya savaş yüzünden değil de , Paris'teki siyasal işlerinin yoluna girmesinden ötürü döndüğünü öğreniyoruz. Yani turist Antuvan'ın eğlenceli , gülünç ve egzotik tatili bitmiştir. Önerdiği

yasa tasarısı mecliste kabul edilmiş , nerdeyse özür dilenmiştir Mösyö Antuvan'dan. O da işinin başına geri dönmüştür. Yani politikaya. Çünkü Antuvan'ın tiyatroculuğu artık tükenmiş , tiyatroda yeni bir anlayış gelmiştir Paris'e. Antuvancılık eskimiştir. Bu sıralar dünya tiyatrosunda , Meyerhold , Mayakovski , Marinetti , Piscator gibi isimler vardır.

Bize çağdaş ve batılı bir tiyatro ve konservatuar kurmaya gelen , konservatuarın duvarında hala fotoğrafı asılı bulunan , Mösyö Antuvan meğer kendi ülkesinde emekli olmuşmuş.

Benim ingilizce özgeçmiş , çok arandı , bulunamadı , çok aradığın zaman bulunamayan , bir sürü "yalnız o an gerekli" şeyler yığınları arasında. Onu ararken , şu an gereksiz neler neler bulundu...

Demek benim özgeçmişim , ingilizce geçmemiş!

Sana türkçesini gönderiyorum , sen buradan kısa bir ingilizce özeti , benim arayıp da bulamadığımdan çok daha güzel kotarırsın , böylece artık benim de , aranınca bulunan bir ingilizce özgeçmişim oluverir.
Sevgiyle öpüyorum.

2 Temmuz 1992

Karıncanın biri dört nala gidiyordu doru bir atın üstünde. Koskocaman bir oda , yüksek tavanlı , tavanı fermuarlı. Susuzluğumdan cart diye açılıyor tavanın fermuarı , gıpgri bir renk. İçimde dolaşan kan , biliyorum , anlıyorum , şu an en kırmızı tonunda , var gücüyle dört dönüyor bedenimi. Saçlarım hiç bu denli dağınık olduklarını anımsamıyorlar , unutkandırlar. Ve yüreğim olduğunu sandığım yerde bir top , tutkulu , merdivelerden zıplayarak inmekte aşağı doğru. Genelevdeki sarışın kadının iç gıdıklayan kahkahası gibi bir at , yarışı birinci bitiriyor beynimde. Top , kanım , susuzluğum ürkünç bir hızla ilerliyor , büyüyor , koşuyorlar. Düşüyorum yerlere , hepsi beni ayrı bir yöne çekiyor , düşe kalka dönüyorum. Birden duruyor atlıkarınca. Tutup başımı , düşünüyorum biraz.

-Sizinle dansedebilmek için kaç kişiden izin almam gerek?

desem de , gülümsese:

-Yalnızca benden!

dese.

-Öyleyse , izin verin , dansedelim!

desem , etsek.

-İsmen değilse de , cismen tanışıyoruz , birbirimizi görmüşlüğümüz , daha doğrusu bir kaç kez bakışmışlığımız , benim sizi çok acayip kesmişliğim var...

desem , gülse...Ya "ıh" derse?

Gene dönmeye başladı başım , başımda bir karınca , doru bir atın üstünde , dört nala. Yapamayacağım. Mendilim nerde benim? Niye ben bu kadar sersemim? İçimi dört dönüyor o en kırmızı tonu kanımın , yoksa ben dörtköşe miyim?

İsmini sorarak girsem konuya... Aman boşver , bana ne? Elbisesi mavi , yetmez mi? Bu bir simge işte! Saçı siyah , göz rengini unuttum , boyu oldukça uzun. Al sana ikinci bir simge... Öğrenci misiniz çok simgeli kız? Bana ne? Ona bile ne? En iyisi dansetmek.

-Siz dansetmiyor musunuz?

Hah , işte sırıttı , kalkıyor , uzattı elini , elimi bulamıyor , daha doğrusu benim salak elim onun elini bulamıyor , ben de bulamıyorum elimi , nerde lan benim elim? Sersem , utancından cebime kaçmış. Hay manitu kahretsin , biz dansa başlayana kadar yarılandı plak. Niye sırıtıyor acaba? Ben de sırıtıyor muyum?

Meğer kızın ayağına basmaktayım bir süredir. Bin özürle geri sıçrıyorum.

-Zarar yok!

diyor. Konuşuyor , evet konuşuyor. Konuşmaktayız yani. Kırkbeş saniyedir çıkmaktayız hatta , ciddiyiz , bizimkisi bir macera değil... Işıklardan bir kaçı daha söndü , döndük biraz , herkes çok çabuk gidiyordu kocaman odanın bir ucundan öbür ucuna , biz ağır aksak.

-Evlenelim mi?

-Ben evliyim!

-Öyle mi? Yok yahu?

-Oturalım isterseniz , siz biraz alkollüsünüz.

Apartman çocukları grubunun adayı Ayı Seyfi , gene yedi oy olarak salt azınlığı korurken , kapıcı çocukları grubunun adayı Hamşo Mahmut , altı oyla ikinciliğe yerleşiyor , Cumhuriyet İlkokulu 5-A sınıfında , aylardır sürüp giden mümessil seçimlerinden bir türlü sonuç alınamıyordu.

Ön sıralarda yumruklaşmalar , arka sıralarda pandikleşmeler arasında 1012.tur sonuçlanmış , altı oy Ayı Seyfi'ye , beş oy Hamşo Mahmut'a , otuzbir oy Bülent Ersoy'a , bir oy Hademe Burhan'a çıkmış , Bülent Ersoy'a ve Hademe Burhan'a verilen oylar geçersiz sayılmış , öğretmen saçma sapan oylar kullanılmamasını rica etmeyi yinelemiş , 1013.tur için yoklamaya geçilmiş , çoğunluk sağlanamıyarak , kurtarılmış koridorlarda boş gezenlerle , kenefte sigara içenlerin çağrılmasına karar verilip tenefüse çıkılmıştı... Tenefüsten sonraki oylamalarda da sonuç alınamamıştı. 1081. tur sonuçları sayımı yapılıyordu ki , Seyyal Taner'e oy verilmesinin oy ziyanlığı olup olmayacağı konusunda çıkan bir tartışma , kısa zamanda kavgaya dönüştü. Olaylarla ilgisi olmayan Çekimser Turhan , dayak yedi. Akşam olmasına engel olunama-

dığından , okul kapandı. Çocuklar tabancalarını çantalarına koyup , tıpış tıpış evlerine gittiler.

2031.turun sonuçsuz tamamlandığı gün , başöğretmen hışımla sınıfa girdi:

-Bana bakın , bıktım usandım sizden! Niye seçmiyosunuz lan mümessilinizi?

-Seçelim de , hemen ders başlasın değil mi?

diye sırıttı fırlamaması bir temiz aile çocuğu. Çocuklar , başöğretmenle öğretmenin şaşkın bakışları arasından , güle oynaya tenefüse çıktılar. Kimisi bakkala gazoz içmeye gitti.

Hademe Burhan , çocukları sınıfa çağıran kocaman çıngırak zili , var gücüyle çalıyor , ancak çocuklar bu çıngırağı pek önemsemiyorlardı. Hademe Burhan da , çıngırağın pek etkili olmadığının bilincinde , ek olarak bağırıyordu:

-Hişşşt lan! Kimin için çalıyoruz burda? Hişşt! Heeey! Çanlar sizin için çalıyor lan!

Devrisi sabah , Eylül'ün onikisiydi galiba , uyandık ki , Cumhuriyet İlkokulu'nun bahçesinde askerler var. Kafayı uzatıp , bakkala seslendim:

-N'oluyor?

-Hepsini askere alıyorlar!

dedi bakkal.

Zorla açtı gözlerini. Tavanda , hep masallarda dinlediği , hiç görmediği , devler , hayvanlar , acayip yaratıklar. Eskiden bulutlara benzetirdi onları ve şaşardı tavanın dönmeyişine. Çünkü yalnız gökyüzünde bulutları görünce anımsardı , dünyanın döndüğünü. Onun dışında , gün boyu kimin aklına gelir dünyanın döndüğü? Devler , ejderhalar , garip yaratıklar kaplamıştı tavanı , birinin kuyruğu ta köşeye , kerpiç duvara kadar uzanıyordu. Çok yağmur yağdığında akıyordu evin damı ve bir sonraki büyük yağmura dek , hiç değişmeyen biçimler oluşuyordu tavanda , eve damlayamayıp tavanın emdiği yağmur suyunun izlerinden... Pamuk yığını gibi , yaratık gibi , ejderha gibi , insanı derin düşüncelere salan su izleri... En köşede , ineğe benzeyen iz , iki yıldır orada örneğin. Kaç yağmurdur , o köşe akmıyor , ineğe bir şeycik olmuyor. İneğimiz yok diye hayıflanmamalı , diye düşünerek doğruldu döşekten. Ocakbaşına gitti , Ayşe ona yolluk hazırlıyordu. İbrikten eline su döktü , yüzüne vurdu. Karısına baktı. Ayşe ondört , kendisi onyedi yaşındaydı. Geçen yıl , bir çırpıda , birbirlerini seviyorlar , diye paldır küldür baş göz edil-

mişler ve hep aynı oyunu oynamaktan bıkmış iki çocuk olarak , birbirlerinden sıkılmışlardı. Bunu , ne birbirlerine , ne kendilerine söylüyorlardı. Aşk , denilen de köy kahvesinin şamatası. "Ayşe Ahmet'i seviyomuş!" diye bir laf çıkarıldı , kim çıkardı belli değil , ne Ahmet'in ne de Ayşe'nin , sevmek nedir , bildiği yokken. Madem seviyorlar birbirlerini , bir kaza olmadan , bir an önce evlendirelim bunları , diye düşündü babaları ve köyün ihtiyar heyeti , şak evlendiler. Sabaha kadar Müslüm Gürses çalındı , içildi sıçıldı , bok gibi silah atıldı , evlenilmiş olundu. Başını kaşıdı Ahmet , mintanını giydi , derin düşüncelerinin üstüne.

-Sepetleri , çıkını hazır et , ben şindi geliyom!

diyerek dışarı çıktı. Güneş henüz dağın ardından çıkmamış , ama dağın öbür tarafında gün doğmuştu , ortalık aydınlıktı. Yerdeki küçük taşlara topmuş gibi vurarak , eğer ahırın önündeki yalak kale sayılırsa , üç taştan ikisini gole çevirerek , ahırın arkasına dolandı. Evlendirilmiş küçük bir çocuktu Ahmet ve evlendirildiği için sanki büyükmüş gibi yapmak zorunda hissediyordu kendini. Bir anlamda , babasını taklit ediyordu , küçücükken evlendirilmiş bütün çocuklar gibi. Babası , anasına nasıl davranıyorsa , o da karısına öyle davranıyordu. Bir kadına nasıl davranılır

nerden öğrenecekti ki Ahmet , Allah'ın Cabacurt köyünde. Ayşe de zaten , tam anlamıyla bir kadın değil , bekaretini zar zor Ahmet'e teslim etmiş , küçük bir çocuktu ve Duygu Asena'yı okumak bir kenara , tanımıyordu. Bütün televizyon vericilerine kıçını dönmüş olarak , bir dağın kovuğuna kurulmuş bulunan Cabacurt köyünün , dış dünyayla ilişkisi , çok kumlu alabildiği TRT-1 yayınıydı. Köyde henüz Gece Keyfi , Yasemin , Aerobik ve RTL gibi terbiyesiz şeyler bilinmemekteydi. Ancak , köyün delikanlıları arasında , Playboy ve Penthouse dergileri görülmeye başlanmış , köy erkeklerinin , onu bunu becerme arzusu , giderek ayyuka çıkmıştı.

-Şunnara bak Mısta Emmi! Biz de eşek beceriyoz!

diyerek köy kahvesinde Playboy dergisi karıştıran gençlerde , hatta yaşlı başlı adamlarda bile , gözle görülür bir azgınlık sezinleniyordu. Hele kahveci Celal , artık elini organından hiç ayırmaz olmuştu. Bir kaç yıldır , soluksuz izlenen Dallas dizisinin de etkisiyle , herkes birbirinin karısına kızına çaktırmadan bakmaya başlamış , kadınlarda da belirli bir fingirdeklik ve fıkırdama gözümlenir olmuştu.

Köy meydanında kimsecikler yoktu , itler birbirleriyle dalaşıyordu. Bu dalaşma içinde , Yusuf Emmi'nin köpeği Karabaş ,

bütün kancık köpekleri , hızla beceriyor , düzenli bir biçimde , bir sonrakine geçiyordu. Memet'lerin eviyle , kahvenin arasından güneşi gördü yusyuvarlak , gözlerini kırpıştırdı , hapşırdı. Hep böyle olurdu , güneşe bakınca. Önce gözleri kamaşır , sonra hapşırırdı. Göze güneş kaçması gibi bir şey. Yusuf Emmi'nin evinin önüne gelince , durdu , seslendi:

-Yusuf Emmi! Yusuf Emmiii!

O duymuştur , diye düşünerek , yürüdü. Taze ekmek kokusu geldi burnuna. Ömer'lerin kapısını vurdu , kapının açılmasını beklemeden yürüdü. Hasan Dayı'ya seslendi. Değirmen tarafına yollandı , güneşi gördü yeniden , tam yusyuvarlak olarak , kopmuştu dağdan , hızla yükseliyordu. Hüseyin'in adını , kimse doğru dürüst söyleyemezdi. Belki de onun önemsiz sayılışından kaynaklanıyordu bu. Herkes ona , kısaca ve çabucak "İsiin" derdi. İsiin aşşa! İsiin yukarı! Bir türlü öğrenemedi günleri. Ne zaman onu uyandırmaya gitse:

-Böğün bazar diil mi Ahmet Abi?

diye gözünü oğuştururdu. Hep pazar olsun isterdi.Kim istemez? Onu uyandırdıktan sonra geri döndü. Eve girdiğinde , Ayşe herşeyi hazır etmiş , çıkını düğümlüyordu. Kocasının geldiğini farketmedi. Ahmet elini onun omzuna koydu. İrkildi Ayşe. Omzunu sıktı Ahmet.

-N'apıyon?

dedi tuhaf bir sesle. Kimizaman böyle çıkardı sesi. Ve bu sesle bir şey sorduğu zaman , illaki yanıt istemezdi sorusuna. Güldü. Gülüştüler.

-Eyvallah!

-Yolun açık olsun!

Araba çıkmazdı köye , Garayazı'ya dek eşekle inip çıkarlardı. Ordan sonra düzlük başlardı , gözün alabildiğine , eşekleri orda bırakıp , minibüse binerler;

-Yoğurt döşemeyi ıslattı , koltuğa süt döküldü , araba rezil oldu!

diye kendilerine sürekli fırça çeken Garayazı'lı minibüsçüye katlanırlardı. Dönüşte , bıraktıkları yerden alırlardı eşeklerini. Minibüsçünün ağız kokusunu çekmesen , eşekle gitmeye kalksan ilçeye , bir gün önceden yola çıkmak gerek Cabacurt'tan.

Köyün çıkışında , Hasan Dayı kafa saydı , binip eşeklere , koyverdiler kendilerini yardan aşşağı. Orta yerde görünür bir yol yoktu , fakat eşeklerin mutlaka bir bildiği vardı , o çalının dibinden , bu kayanın yanından dolanarak , yavaş yavaş dağın çevresinde giderek genişleyen çemberler çizerek , tıngır mıngır iniyorlardı aşağı.

-İbne eşek , göt atma , gırdın bütün yumurtaları!

diye eşeğiyle kavga ederek , en arkadan geliyordu İsiin. Eşeklerin heybeleri , süt , yo-

ğurt , yumurta ve mısır unuyla doluydu. Bunlar ilçenin pazar yerinde satılacak , tuz , gaz ve basma ve Playboy ve Penthouse alınıp , köye dönülecek. Operasyon , bunun operasyonu!

Ayşe , ocağın üstüne büyük tencereyle su koymuş , ateşin altına yeni odun sokuyorken , evin kapısı gıcırdadı , eli orasında kahveci Celal , girdi içeri. Musallat oldu bu Celal de , Ayşe'ye... Çeşmeye giderken sırıtır , harmana gelir sırıtır...

-Ne var?

diyecek oldu Ayşe , gözlerini gördü Celal'in , gözlerine baktı... Gözlerine bakmamak gerek bu Celal'in , insanın dili tululuyor , ne biçim göz o öyle? Celal birden pantalonunu indirdi , Ayşe'yi ocağın önüne devirdi , donunu sıyırdı ve Yusuf Emmi'nin köpeği Karabaş'ın kancık köpekleri düzmesi gibi , kaşla göz arasında becerdi Ayşe'yi. Doğruldu , pantalonunu ilikledi , sırıttı.

-Çok Ceyar'sın lan Celal!

dedi Ayşe. Celal gülerek , çıktı gitti. Ne kadar yanlış bir şey yaptım , diye düşündü Ayşe. Ama sonra düşündü ki , kendi bir şey yapmadı , herşeyi Celal adisi yaptı. Ayşe türkü söylereyerek , Ahmet'in boklu donlarını yıkamaya koyuldu.

Pazar yerine varır varmaz , gene Dikenlü'den gelenlerle kavga ettiler. Hep böyle

yapar bu Dikenlü'lüler , geceden gelirler , her yeri işgal ederler. Sanki başka köyün adamı gelmeyecek! Bütün pazar yerine yayılırlar. Bizimkiler de her seferinde , kavga dövüş , yer edinirler. Neyse , gene , kıç kıça yerleştiler , unlarını , yoğurtlarını , yumurtalarını koydular önlerine , beklemeye durdular.

Çok güzel , kısa etekli , memeleri mintanından fırlamak konusunda kararlı , bir kadın yanaştı Ahmet'e , eğildi yoğurda baktı , yoğurt kabını bir iki dingildetti. Ahmet kadının memesinin ucunu gördü , çok acayip oldu. Playboy'daki kadınların memesi gibiydi kadının memesi... Ahmet'in içi geçti. Kadın yoğurt fiyatını sordu. Ahmet , ne verirsen vere getirdi. Kadının yoğurdu boşaltıcak kabı yokmuş , ama evi çok yakınmış , Ahmet oraya kadar getirebilir miymiş? Getirir tabii , niye getirmesin?

-Yusuf Emmi , benim heybeye göz kulak ol , yoğurt gabını boşaltıp geliyom.

diyerek , elinde yoğurt kabı , takıldı kadının peşine Ahmet , gözü kadının bir sağa , bir sola devinen kıçında , analar ne kıçlar doğuruyor , diye derin bir düşüncede , bir süre gittiler. Hükümeti geçtiler , Adliye'yi geçtiler , Okul'u geçtiler , kadının evine geldiler , içeri girdiler. Kadın yoğurdu boşaltacak bir kap aranırken , Ahmet saldırdı kadına. Köpek gibi

kadının kıçında debelenirken , kadın onu kolundan tutup , yere yatırdı ve çıkıp üstüne , bir güzel düdükledi. Bir süre yerde baygın kalan Ahmet , sonra toparlandı , kalktı , donunu , mintanını giydi ve karşısında sigara içen kadına gülümsedi:

-Yoğurda para istemez , Sue Ellen gibisin lan kafir!

-O piano sizin eve lüks kalır!

diyor oyuncunun biri öbürüne. Yerli bir yapım , yersiz bir cümle. Cümle bile değil. Cümle kurma eğilimi var senaristte , fakat adam dile yargıç değil. Metin çeviri bir metin olmadığına göre , bu senaristin türkçesi , nerenin türkçesi? Senarist dış-türk mü? Yeni geldi ve gelir gelmez hemen bu senaryoyu mu yazdı? Diyelim o , gaflet ve delalet içinde , yazdı; siz niye çekiyorsunuz?

Filmin başrolünde bir uvertür şarkıcı hanım var. Hanımlığına bir diyeceğimiz olamayabilir ve fakat kadının oyunculukla ilgisi yok. Olsa olsa , yönetmenle bir ilişkisi var. Yengeye filim yapılmış.

Televizyonda boktan bir filmi daha izlemek üzüntüsündeyim. Kapat düğmesini , git yat! Hayır , bunu henüz beceremiyorum. Televizyonda ne bok varsa , izlemek benim birincil görevimmiş gibi , sanki o gece yayından sorumlu nöbetçi amirmişim gibi , kapanana kadar izliyorum , elimde değil.

AYIPTIR DÜŞÜNMESİ

Ayıptır söylemesi , bizim evin altı bakkal. Bakkala giriyorum , Gırgır çıkmış , Fırt çıkmış , Çarşaf çıkmış , Laklak çıkmış , Lukluk çıkmış , bakkalda bir mizah cümbüşü. Bizim bakkal zaten "Kara Mizah Bakkaliyesi"; sigara yok , tuz yok , ampul yok , mum yok , anasonlu rakı hiç yok... Bakkal niye var , o belli değil. Şükür , mizah dergileri var , hepsini alıp çıkıyorum eve. Bereketli mizah ülkesi Türkiye'nin tükenmez mizahçıları , bakkalın bile nereye koyacağını şaşırdığı dergileri , patır patır çıkarıp atıyorlar , bisküvilerle deterjanların üstüne. Ben daha dört derginin okuma işini tamamlıyamadan , bakkala "Gerçek Samsun" gelip gelmediğini , gizlice sormaya gidişlerimden birinde , benim şaşkınlığım bakkalınkinden büyük: büsküvilerin üstünde bir mizah dergisi yığını , hepsinin kapakları değişik.

-Bu eski sayı mı?

-Cık. Yeni geldi.

-Yahu , daha önceki gün aldım ben yenilerini.

-Bunlar en yenileri.

-Ne gün çıkıyor bunlar kardeşim?

-Bilemiyorum , her gün getirip atı-

yorlar , tomar tomar.

Sıkarlar ama! Daha ben evdekileri okumayı bitirmemişim , yenilerini çıkarıyorlar. İmzalar hep ayni , bir avuç deli adam bunlar , beş bir yana yetişiyorlar , her birinin on parmağında , onbir marifet. İki imzalı , üç imzalı karikatürler çıkıyor , bir mizahçı ailesi bunlar , korkarım kabile halinde yaşıyorlar.

Ayıptır söylemesi , ne zaman televizyon için yazdığım , bir iki satır , plastik çöp bidonlarının kapaklarıyla frizbi oynarken , birbirlerinin kafasını gözünü yaran kapıcı çocuklarının ağzına jiklet oluyor , ne zaman bakkalın veresiye defterinde adım Adnan Pazarlama'dan , Anlat Anlat Heyecanlı Oluyor Bey'e terfi ediyor , bakkal bana , Heyecanlı Bey adı altında yeni bir sayfa açıyor , ya da hesaba itiraz ettiğimde , bakkal:

-Annat annat heyecanlı oluyor!

diye sırıtarak , Nasrettin Hoca'laşıyor , bu mizahçı ailenin dost bireyleri beni arıyor , gel bakiim buraya , diyorlar , gel şurda bir şeyler yaz!

Çok fena heyecanlanıyorum , korkuyorum. Her hafta yazmak zor iş... Her gün yazanlar var... Ben tiyatro yokuşunda uygun adım bir kuşum , uçmak yasak bizim yokuşta , kuş adımı bir yürüyüş bu tiyatro , git git aynı yerdesin. Bir avuç hüzünlü adam , köhne Bizans'ın apartmansal mahzenlerinde ,

rutubetli ve uzun provalar yapıyorlar. Prova ettikleri kadar bile oynayamadan , tiyatrolar batıyorlar. Banker Kastelli Türk Tiyatrosu'na , üç sıfır geçiriyor.

Ayıptır söylemesi , Tiyatroyla Mücadele Derneği , görünümünü koruyan Belediye'den tarifesi çıkmamış bir tiyatro olarak , gişe açamamanın hüznünü , aramızda çok gülerek konuşurken , Küçük Sahne'nin kapısından iki güleryüzlü adam girdi: Tan Oral ile Sadi Kapısız. Tan Oral'la yeni tanışmışız , Sadi Kapısız , hem Grup Oyuncuları'ndan , hem 12 Mart'tan arkadaşım , sarılıp öpüşüyoruz. N'aber , demeye kalmadan , Sadi , bir dava adamı olarak , pos bıyığı kadar kararlı konuşuyor:

-Yeni bir mizah dergisi çıkarıyoruz!

-Kardeşim , manyak mısınız siz? Ben dördünü okuyamazken , beşincisi n'oluyor?

-Anlat anlat heyecanlı oluyor!

diyor Sadi , gülerek.

-Senin de yazmanı istiyoruz.

diyor Tan Oral. Ben baş kaşıma zamanımı , günlük zaman dilimine sığdıramamanın salak paniğiyle , birikmiş baş kaşımalarıma , bir aragün araştırmasında olduğumdan dem vuruyorum. Tan Oral ve Sadi Kapısız , sanki kendilerinin baş kaşıyacak zamanları varmış gibiliklerini öylesine kanıksamış bir gü-

lümsemeyle bakıyorlar ki bana , o benim kaşınası başım , utanıp öne eğiliyor. Biliyorum ki Türkiye'de kimi insanlar , yıllardır başlarını kaşımıyorlar. Unutmuşlar böyle bir gereksinimleri olduğunu. Yarın daha güzel bir Türkiye için , baş kaşımayı bir köşeye koyanların güzel savaşımı bu.

-Tamam ağbi , yarın sabah ibibiklerin ötmesine çeyrek kala Cağaloğlu'ndayım.

Ayıptır söylemesi , Biracılar caddesi Beyoğlu'nu yürüyerek eve geliyorum , içimde bir Babıali korkusu , bir sigara yakıyorum , pencereden rutubetli duvara bakıyorum. Bizim pencerenin karşısı bir rutubetli duvar. Bizim evden deniz görünmüyor. Bizim evden deniz görünmemesinin konuyla ilgisi yok , bu benim son kompleksim; denizi görmeden İstanbul'da yaşamaya kızıyorum. Ayıptır düşünmesi , evinden deniz görenlerin İstanbul gecesi , bizimkinden değişiktir herhalde. Üsküdar görünür... Efendim , şurası Moda burnu... Balkonundan adaları sayanlar var... Bakınız , şu kaşık gibi olan Kaşık adası , yanındaki Çatal adası , ortadaki Nevzat Bey'in adası , durumları... Nevzat Bey'in adası olmasına gıcık değilim , bizim evden görünmemesine bozuluyorum. Her neyse , konuyla ilgisi olmayan deniz kompleksimle bir de sizin başınızı konfeksiyon etmiyelim ,

çünkü birden sizin de aklınıza gelebilir. Köhne Bizans'ın göbeğinde otur , keneften bile deniz görünmesin. Keneften olsun , deniz görenler var. Yaz akşamları kenefe rakı sofrası kuran var. Siz takmayın bunlara , birdenbire sizde vaycanınalaşma olabilir ve bilinç milinç derken , ayvayı hazmedersiniz , Melih Cevdet Anday'ın "Rahatı Kaçan Ağaç"ı gibi... Madem farkında değilsiniz , bu apartmanlar silsilesi korkunçluğun , size afiyet olsun , siz mülayimce , rutubetli zemin katlarınızda oturun. Hiç sesinizi çıkarmıyarak da , gün be gün benim sinirimi bozmayı sağlayın. Helal olsun size , bu binbir çukur yollar! Söyleyin fırına , bize ekmeği de kessinler... Ayıptır söylemesi , devrisi sabah , bir otobüs bana binerek , soluğu Cağloğlu'nda almamın sebebi oldunuz , canım kardeşlerim. Bir gün , o sigaranın dumanını öylesine üfleyeceğim ki pencereden , yerle bir olacak rutubetli duvar , bizim evden deniz görünecek.

İNSANBÖCEK

Hiç düşündünüz mü , neden sümüksüz değil sümüklüböcek? Zaten sümüksüz olsa , kendisine bu isim verilmezdi. Ancak o zaman da , o isim kime verilecek gibi bir sorunla karşı karşıya kalınırdı. Allahtan sümüklü , sümüklüböcek. Üstelik bu canayakın böcek , sümüksüz olsa , ardında nasıl iz bırakabilirdi? Ne müthiş bir ifrazattır o hayvanınki , duvarda , ya da bir taşın üstünde , o sedef izi bırakabilmek için... Ben bırakamam örneğin... Bu açıdan bakılırsa , ki daha önce bakıldığını sanmıyorum , insanoğluna en yakın hayvan sümüklüböcek. İnsanoğlunun da asıl ve en önemli derdi , ardında iz bırakmak.

Nasıl ki , ishal olmuş bir sümüklüböcekle , kabız bir sümüklüböceğin izleri farklıdır , insanoğlu da kültürüne , düzeyine göre farklı izler bırakıyor.

Yazarlar kitaplarının , ressamlar, tablolarının , heykeltraşlar heykellerinin , kendilerinden daha çok yaşayacağını biliyorlar. Sanatçı olmayanlar da kendilerinden sonra isimleri yaşasın , diye çırpınıyorlar. Şeyi şeyine denk olan , kendi adına okul yaptırıyor , kitaplık yaptırıyor , çeşme yaptırıyor , üstüne

kendi adını yazdırıyor. Bunu ben yaptırdım , tamam mı , demek istiyor ele güne ve bizden sonra gelecek ellere ve günlere. İnsanböcek , iz bırakmaktan hoşlanıyor.

Kimisi , uygunsuz bir durumda , ki o durumun uygunlusu nasıl oluyor , bu da tarafımıza açıklanmış değil , yakaladığı karısının suratına jilet atarak iz bırakıyor , kimisi mersedes arabaların yanından geçerken , evinin anahtarıyla arabayı çizerek , kimisi sinemada koltuk derilerini çakı ile yırtarak , kimisi kenef duvarına adını kazıyarak iz bırakıyor. Karda yürüyüp iz bırakmayanını hiç görmedim.

Denizden çıkıp , ıslak kumda ayak izleri bırakır , sonra geri dönüp , işte bunlar benim ayak izlerim , diye bakar her insanböcek. Nitekim sümüklüböcek de , uzun çabalar sonucu beş altı santim ilerledikten sonra , şöyle bir dönüp arkasına bakar , hatta bir şeyler söyler , fakat insanböcek , sümüklüböceğin ne dediğini anlamaz.

YENİ DÜNYADA BİR ORTAOYUNU

Tiyatro , kocaman bir gemiye dönüştürülmüş. Oyuncular , izleyiciler , herkes geminin içinde. Gerçeküstü makyajlar , tavşan kızlar , nargileleler , konfetiler , yaldızlar , soytarı gemiciler , cariyeler birbirine karışmış , tiyatronun büyüsü bozulmuş , kulis kapıları ardına dek açılmış. Neye uğradığını tam anlamış değil izleyici. Bir hengame başlıyor. Kadın kılığında bir erkek , program dağıtıyor , izleyicilere yer gösteriyor. Eğer geminin dibi delinir de su yükselmeye başlarsa , telaşlanmayacağız , dört bir yanda cankurtaran simitleri. Herkese yetecek denli simit var. Biz can simidi sayısını , tiyatronun dolacağını düşünerek belirledik... Her gece adambaşı üç dört simit düşüyor , velvelenin gereği yok. Böyle bağırıp çağırıyor izleyiciye , yer gösterici erkek kadın. Pek yer gösterdiği de yok , izleyiciyi itip kakıyor. Bahşiş vermeyene hakaret ediyor , sövüyor. Kimisinin cebine elini sokup , verilmesi gereken ve fakat verilmesi ihmal edilen bahşişi , kavga dövüş alıyor.

Montreal'deyiz. Quat'Sous Tiyatrosu'nda bir ortaoyunu. Altı türk , bir ermeni , bir faslı ve dokuz kanadalıdan oluşan , Akdeniz Kor-

san ve Egzotik Ortaoyunu Kumpanyası , "Yangın var!" kantosuyla açıyor perdesini. Kokoreç Paşa , yaldızlı iç donuyla girer şarkının orta yerine:

-İyi akşamlar , bayanlar , baylar , ve merdivenden kayanlar! Hello Amerikanya'da doğmuş kızlar , Akdeniz Korsan ve Egzotik Ortaoyunu Kumpanyası'na hoşgeldiniz! Kanunsal Sultan Süleyman ve de Ali Harami ve Kırkbabalar tarafından külçe altınlara ve türk dolarına boğulan kumpanyamız , Frengistan'da Molyer'le aşık atmış , Venedik Festivali'nde Mussolini Dram Kumpanyası ile boy ölçüşmüş , Waterlo'da Napolyon'un trubundan üç kez fazla oynamış ve de Almanya'nın Hamburg limanında , eski püskü , döküntü bir çadırda teşvik-i mesaide bulunan Anti-Filistin Ortaoyunu Kumpanyası'na ve gıcık kumpanya müdürü Adolf Hitler'e kafa tutmuş ve de bilhassa ve bizzat dünyanın , hatta Amerikanya'nın bilumum rekorlarını kırmış bulunan kumpanyamız , nihayet yeni dünyaya ulaştı. Hello Amerikanya'da doğmuş kızlar , gözünüz aydın! İşte karşınızdayım!

Saz cümbüşe karışır , darbukaya

meydan okur klarnet. Kaldığı yerden sürer gider şarkı:

"Dinler sözümüzü balıklar
Tanrılarıyız denizin
Biz üfürürüz yeli
Dünyayı dönderen biziz
Bu gemi evrenimiz
Masal kahramanı gemicileriz
Gibi yaparız , gibicileriz..."

HAREM QUİ RİT , isimli oyun birbirine bağlanan küçük öykülerden oluşuyor. Günün birinde bu gemiye , değişik limanlardan binmiş insanların öyküleri ve anıları , sazla , sözle , türk danslarıyla , sünnet düğünüyle , kurtuluş savaşlarıyla , birinci perde sonunda dönmeye başlayıp , iki perde arası , aralıksız onbeş dakika sahnede dönen dervişiyle , yedi dağın orospusu yedi benli Kezban'la , Kokoreç Paşa'nın kendini asmasıyla , Paris , sıla öyküleri ve rengarenk 150 giysiyle , bir film şeridi gibi hızla geçiyor gözünüzün önünden , Nuh Tufanı'yla son buluyor.

Aslında oyun bitmiyor , izleyiciler ve oyuncular , "Konyalım" türküsüyle , oynaya söyleye tiyatronun barına iniyorlar. Çabucak bir çember oluşuyor faslı dansöz Emine'nin çevresinde. İzleyicilerle oyuncular HAREM QUİ RİT'den konuşuyorlar. Gece geç

saatlere dek süren bir alem , kimi zaman.

En son ben çıkıyorum tiyatrodan , uzun uzun yürüyorum çok soğuk Montreal sokaklarında. Her şey iyi , güzel ve fakat eksik olan bir şey var bu Kanada'da.

-Ben Coca-Cola içerim!

diye sözünü kesti kız.

-Bari limon sık da , amerikanlığı terbiyelensin!

dedi çocuk.

Ve limonlu Coca-Cola içtiler ve Şişli'ye yürüdüler. Neden oranın adı Şişli? Şişsiz diye bir yer var mı? Yok. Şişli meydanında , hiç konuşmadan , el sallaşarak ayrıldılar. Uzaktan gören hiç kimse , bir aşkın bittiğini , bunun filimlerdeki gibi müthiş bir ayrılık sahnesi olduğunu düşünemezdi. Sanki yarın gene görüşeceklermiş gibi , olağan ve başarısız bir ayrılma oldu. Tam ayrılma da olamadı. Bu bile konuşulamadı yani. Çocuk düşünceleriyle birlikte bir dolmuşa bindi , öne şoförün yanına oturdu. Şoför , deli midir nedir , düşüncelerinin ağırlığını göz önünde bulundurarak , iki kişilik ücret istedi.

-Ağır mağır , düşüncelerim bunlar , bavul değil ya ağbi

Şoför sinirlendi herhalde bu yanıta , birden köküne dek bastı gaza , araba homurtuyla hızlandı. Geç anladı kaçırıldığını. Başı ağrımaya başladı. Kaçırılınca genelde başı ağrır bir durumu yoktu , en azından bunu

bilemiyordu , çünkü ilk kez kaçırılıyordu. Baş ağrısından şoföre söz etmedi , onun için de ayrı ücret isteyebilirdi , şoför onun başağrısının haybeden nakliyecisi değildi. Şoför çok acayip bir herifti. Arkada oturan , tek tip giyimli , iri yarı üç adam , birden hiç bilmediği bir şarkıya başladılar. Rap türü bir parça mı? Beste mi zayıf? Tam anlaşılamıyor. Sözleri şöyle:

"Gidelim gidelim buralardan
Koyup gidelim herkesi
Bu kazandiplerini
Bu muhallebileri
Bu kazan dipli kenti... "

-Ben hiç bir yere gidemem. Sağda uygun bir yerde inicem. Şişliye yürüyücem !

dedi çocuk. Şoför çok güldü bu sözlere. Şoför bıyıklıydı , karşıdan gelen arabanın farları söyledi. Favorileri yoktu , zaten yakışmazdı. Arkadakiler , sallanarak , huşu içinde , gazelhan gibi , şarkının tiz yerine girdiler:

"Ey gidi gül bahçesi
Ey gidi ey gidi , ey gidelim!"

-Sarsmayın lan arabayı!

diye çıkıştı şoför , arkadakilere , Arkadakiler , yayını durdurulmuş , uysal bir korsan radyo gibi , şıp diye sustular. Dolmuş kendinden beklenmeyen ve gereksiz bir deli hıza ulaştı , ne kırmızı ışık mandallıyor , ne de gerilla

yaya , kaptırmış gidiyor , kimbilir nereye doğru. Şişli'den giderek uzaklaşıldığı , kesin. Çocuk , endişeyle , arkadaki iri yarı adamlara döndü:

-Siz şoförün nesi oluyorsunuz?

-Vokal grubu!

dedi ortada oturan adam , adamların sözcüsü olarak. Dolmuşlarda vokal grubu bulundurma zorunluluğu mu çıkmıştı yani? Ne saçma! Arkaya üç kişilik vokal grubu alırsa , müşteriyi nereye alacak bu adam? Pek yakında da bagajda dansçı bulundurma zorunluluğu çıkar. Hergün ipe sapa eziyet zorunluluklar çıkıyor.

-İnicem!

diye bağırdı çocuk. Şoför uysalca sağa çekti , durdu.

-Buyur in! Ne bağırıyorsun?

-Ben bağırmıyorum , vokal grubunuz bağırıyor.

-Hangi vokal grubu lan? Deli misin , nesin?

Çocuk arkasına döndü baktı , arka koltukta hiç kimse yoktu.

Ölümünden kısa bir süre önce , rus çarı I. Petro , Petersburg'da , o korkunç soğuk 1725 kışı ocak ayında ve mutlaka karısı Katerina'nın bilgisi ışığında , bir çini sobanın dibinde , zamanın en baba denizcilerinden olan , Kaptan Vitus Bering ile görüşüyor. Çariçe Katerina , kaptanla ayrıca bir görüşmede bulunuyor mu , bilmiyoruz. Bu konuda belge yok. Hoş Katerina ile Baltacı Mehmet Paşa'nın halvet olduğunu kanıtlayan belge de yok. Belge bırakmıyor yani Katerina , böyle bir özelliği var haspanın. Danimarkalı olan Vitus Bering çarın donanmasının bel kemiğini oluşturan , yabancı subaylar grubundandı. Osmanlı donanmasına katılsa adı Beringoğlu Vitus Paşa olacaktı ve fakat bugün onun adını taşıyan boğazın ismi Vitus Paşa boğazı olmayacaktı.

Çar ondan , Kamçatka'dan demir alıp , Amerikan topraklarının nerede başladığının belirlenmesini istiyordu. Kamçatka'da o sıralar in cin çift kale maç ettikleri için , orada Bering'i demiri alınmak üzere bekleyen bir gemi yoktu. Bu yüzden yanına doğramacılar ve demirciler alarak , Sibirya yoluna koyuldu. Doğramacı ve demirci konusunda fire verip

vermediği bilinmiyor , bilinen şu ki , Kamçatka-Ostrog'da üç ayda , Cebrail Aleyisselam ismini verdiği gemiyi yaptırıyor ve Amerika'yla Asya'yı birbirinden ayıran , daha sonra kendi adının verileceği boğazı keşfe çıkıyor , 4 subay , 1 doktor , 39 gemiciyle. Doğramacı ve demircilerden hayatta kalanlar , Kamçatka-Ostrog'a yerleşip oranın eşrafını mı oluşturuyorlar , Sibirya'yı katederek evlerine geri mi dönüyorlar , o da bilinmiyor. Tarih , kimi emekçilerin durumuyla pek o kadar ilgilenmiyor , oysa Cebrail Aleyisselam gemisini o herifler elleriyle yaptılar. Yapmasalarmış diye düşünüyor demek ki tarih!

Pusulası mı enayi? Yanlış yöne mi gidiyor? İlk gezilerinden pek bir sonuç alamıyor. İşe koyulduktan 16 yıl sonra , 1741 yılında Alaska'ya ayak basıyor ve ayni yılın Aralık ayının sekizinci günü , rusçası "skrobota" , türkçesi "iskorbüt" olan ve tarafımızdan bilinmeyen , hastalıktan ölüyor. Gemici arkadaşları mezar taşına şunu yazıyorlar:

> *"Bu toprakları Rus çarlığına kattığımızda , doktorun "skrobota" dediği , türklerin "iskorbüt" demekte ısrar ettiği hastalıktan öldü , sevgili kaptınımız Vitus Bering."*

Bering'in uğruna öldüğü , eğer iskorbüt bu uğurda oluşan bir hastalıksa , yoksa eceliyle , keşfedince orada öldüğü bu toprak-

lar , ilk zamanlar rusları pek ilgilendirmedi. Yerlilerinin dilinde kara parçası , anlamına gelen "Alaskak" sözcüğü , oraya süslü hanımlara kürk olsun diye su samuru öldürmeye giden avcıların ağzında "Alaska" ya dönüşmüştü. Bizim sidikli sinemalarda dondurma satan çocuğa göreyse buranın adı "Frigobuz!"

1789'da , 2. Katerina , Alaska'da avlanma imtiyaz fermanını sergüzeşt tüccarlar Şelekhov ve Goligov'un şirketine verdi. Orada yapılacak av artık bu amcaların tekelindeydi. Şirketin asıl amacı , hissedarlarına paylarını ödemekti. Şirketin hissedarlarıysa elbette çar ailesi fertleriydi. Şirketin bürosu Sibirya'da Irkoutsk'daydı , yönetim kurulu tabii ki Petersburg'da bulunuyordu. O zamanlar , bürodan birinin yönetim kuruluna ulaşması , o biri hızlı bir tipse ve ömrü vefa ederse , beş ay sürüyordu. Yok , herif ağır aksak bir tipse , bir yılda anca gelirdi , gelemeyedebilirdi.

38000 kişi oturuyordu , o yıllarda Alaska'da. Bunların 640'ı rus , gerisi eskimolar ve yerlilerdi. Bunların da 1500'ü , rus erkeklerinin eskimo kadınlarla evliliklerinden , ya da evliliğe gerek görmeden peydahladığı kırmalar yani "rus-kimo"lardı.

Yüzeyi yılın uzun bir bölümü buz tutan , kuzeydeki Teshekpuk gölü kıyısında

yaşayan bir avuç eskimonun Alaska'ya rusların geldiğinden hiç haberi olmadı. Onlar sittin yıldır yaptıkları gibi , fitilli balıkyağı lambalarının dumanlı ışığında donmuş Teshekpuk gölüne bakarak yaşamlarını sürdürdüler.

Londra pazarını eline geçirmiş bulunan Kanada kürkleriyle idrar yarıştıramasa da , Alaska , sahiplerine para getirmiyor değildi. 1797'den 1859'a kadar , 150 ruble değerindeki bir hisseye , her yıl 15-20 ruble pay ödüyordu şirket. Niye satacaksın Alaska'yı? Gel dikiz ki , ruslar Alaska'nın , Rusya olmadığını , bir sömürge olduğunu biliyorlar , bir gün ellerinden sabun gibi kayıp gideceğini sezinliyorlar , para karşılığı elden çıkarmayı daha uygun buluyorlardı. Kendine ait olmayan bir şeyi , bir an önce pazarlamak en doğrusu. Çünkü bize ait olmadığı , belirginlik kazandığında , böyle bir satış hakkımız da olmayabilir. Rus ordusu , Kırım'da , fransız ve ingiliz orduları karşısında hezimete uğramıştı. İlkbaharı , Fransa'nın Nice kentinde geçirmeyi pek seven , Çar II. Aleksandr'ın kardeşi Dük Konstantin , 3 Nisan 1857'de Nice postanesinden , rus dışişleri nazırı , Gorşakov'a pulladığı mektubunda şöyle diyor:

> *"... Bir deniz savaşında sömürgelerimizi savunabilecek güçte değiliz. Amerika Birleşik Devletleri , olayların akışı içinde , Kuzey Amerika'yı , fethetmek*

arzusunda olacak ve er ya da geç , bizimle burun buruna gelecektir. Bölgeyi , pek de direnç görmeden ele geçireceklerinden kuşkum yoktur ve bizim orayı bir daha geri almamız , söz konusu olamaz. Binanaleyh , bu işi dostça tatlıya bağlıyarak , bizim için yararlı bir hale getirebiliriz... "

Dük Konstantin 1857 ilkbaharını Nice'te , bir amerikalı kadınla mı geçirmektedir? O mu vermektedir düke bu parlak fikirleri? Yoksa dük , dalgın dalgın Akdeniz'e bakarak , frenk dilberlerinin kıçlarını inceleyerek , kendi kendine mi almaktadır bu kararları?

1849 yılında , Kaliforniya'daki altına hücum tantanası , Pasifik Okyanusu kıyısında , akılalmaz nüfus patlamasına yol açmıştır. Herkes bir an önce altına kavuşup sınıf atlamak , hatta sınıf zıplamak istiyordu. Çarlık Rusyası için , Çin sınırını sıkı tutmak , savunulması çok zor Alaska'yı korumaktan daha önemliydi. Sıçarım Alaska' sına , diyebilirdi çar. Üstelik Alaska'nın , Amerika'ya , peşkeş çekilmesi , Rus'ları Kırım'da yenen terbiyesiz ingilizlere de çok güzel bir kamış olurdu. Dük Konstantin'in , Nice' te değişik kadınlarla düşüp kalktığı 1858 ve 1859 ilkbaharları , gizli görüşmelerle geçti. 1861'de Amerika'da patlak veren iç savaş görüşmeleri tavsattıysa da , savaş sonrası konu yeniden gündeme geldi.

4 Nisan 1866'da , çar bir suikastten kurtulunca , Amerika ona geçmiş olsun dileklerini iletmek üzere bir elçi gönderir ve kaça satıyorsunuz allahaşkına siz şu Alaska'yı diye sorar.

Teshekpuk gölünün buzunun bir türlü çözülemediği , o 1867 yılının mart ayında , Waşington'daki rus büyükelçisi Baron dö Stoeckl , 10 milyon dolardan kapı açar. Sanki Kasımpaşa'da bir kahvede poker oynanıyormuş gibi , koskoca amerikalı bakan William Seward , tam yarısını , yani 5 milyon dolar önerir. Sonra nedense 5 , 5 milyona çıkar. Bu çıkmalar sürer , çıka çıka 7 , 2 milyon dolara varır. Böylece 22 Mart 1867 günü , Alaska'nın fiyatı belirlenmiş olur. Büyükelçi durumu ivedilikle çara bildirir ve 29 Mart akşamı çardan gelen bir telgrafla , satış anlaşmasını imzalama yetkisine kavuşur. Tarihte , telgrafla alınan ilk anlaşma imzalama yetkisidir bu. O akşam , bakan William Seward evinde , dostlarıyla briç oynamaktadır. Rus büyükelçisi , devrisi gün de gelebileceğini söylerse de , bakan anlaşmayı hemen o gece kaleme alabileceklerini bildirir. Görüldüğü gibi herkesin genel bir acelesi vardır , Alaska'nın satılışı konusunda. 29 Mart'ı , 30 Mart'a düğümleyen o korkunç gece , büyükelçi Baron dö Stoeckl ve bakan William Seward , epeyce içki içtikten sonra , kafaları gayet iyiyken ,

imzalarlar Alaska'nın satılışı anlaşmasını.

9 Nisan günü , anlaşma , Senato'da 32'ye karşı 2 red oyuyla kabul olunur. Ancak , Millet Meclisi'nin de onayı gerekmektedir. Mecliste , bu konuda çatlak sesler çıkar. Alaska gibi , buzla kaplı , hiç bir işe yaramayacak bir kara parçasının , bu parayı etmeyeceğini söyleyenler çoğunluktadır. Niye alıyoruz efendim Alaska'yı? Bok mu var Alaska'da? Sonra neden Senato , daha Meclis görüşmeden zart diye onaylamaktadır bu olayı? Buna da gıcık olanlar vardır. Bu arada , bir de Rusya'dan yarım milyon dolar alacağı olduğunu , bunun bu paradan kesilerek kendisine verilmesi gerektiğini ileri süren bir bayan Perkins ortaya çıkar. Rahmetli bay Perkins , Kırım savaşı sırasında çara silah göndermiş , ama parasını alamamıştır. Ancak bayan Perkins'in bu savları , hiç bir belgeye dayanmamaktadır. Ben , koskoca bayan Perkins , yalan söylemiyorum ya'dan öte bir kanıtı yoktur.

Daily Morning News gastesinde çıkan bir yazıda , Alaska'dan mutedil iklimli bir bolluk ülkesi olarak sözedilmesi , orada kürekle altın çıkarıldığı , su samuru saldırısından gemilerin karaya yanaşmakta güçlük çektiğinin anlatılmasından sonra , 14 Temmuz 1868'de , meclis , 7 , 2 milyon dolara Alaska'nın satın alınmasını onaylar.

Bayan Perkins'e on para verilmez ve fakat bu paranın tamamı da Rusya'ya gitmez. Baron de Stoeckl , bu satışın sağlanmasında emeği geçenlere kalın kalın zarflar dağıtır. Resmi devir teslim , Sitka'ya 200 amerikan askerinin ayak basmasıyla gerçekleşir. Ve her nedense , bu askerler , hemen rus kadınlarının ırzına geçerler.Bu askerler böyle olurlar , nereye ayak bassalar , hemen kadınların ırzına geçerler. Bu hiç hoş karşılanmaz Rusya'da , hatta Alaska'nın satılışına homurdananlar olur ve fakat çar , bu konuda homurdanmayı yasaklar ve konu kapanır.

Teshekpuk gölü kıyısında , fitilli balıkyağı lambalarının dumanlı ışığında , donmuş göle bakarak yaşamlarını sürdüren bir avuç eskimonun , Alaska'nın satıldığından hiç haberleri olmaz.

YANLIŞ ANNELERE KÜFÜRLER

Biliyor musunuz , bizde ilk telefon hattı , Osmanlı Bankası'nın Galata şubesi ile Yenicami şubesi arasında çekilmiş ve ilk provizyon bu hattan alınmıştır. Yakında televizyon ekranlısı çıkıyor , karşı tarafı göreceksin , karşı taraf da seni dikizleyecek. Artık , öyle dinler gibi görünüp gaste okumalara , telefonda burun karıştırmalara , oranı buranı kaşımalara paydos. Ciddi ciddi , esas duruşta dinleyeceksin mütecavizi. Öyle dal yaprak bir durumda da açamazsın , önce kıçına bir şey giyeceksin...

Telefon , denen transeksüel aygıt , ne zaman çalsa , bir işi , bir uğraşı bölüyordur. Ya çay koyuluyordur , ya pipo temizleniyordur , ya yazı yazılıyordur , ya bir şey okunuyordur , ya da elin sabunludur. Bıçak gibi keser işi ortasından. Hemen sinir yapar bende , aygıta doğru ilerlerken de , telefonun mucidi Graham Bell'in annesine küfürler savururum.

Günün birinde , başka bir bulguyla karşılaştım. Telefonun mucidi olarak biz Graham Bell'i biliyoruz. Bize okulda öyle öğretilmiş. Oysa telefonu 1876'da icad ettiğini bildiğimiz Graham Bell'den bir yıl önce ,

Floransalı Antonio Meucci'nin işi buluşladığı anlaşılıyor. Bunu öğrendikten sonra , uzun bir zaman , her telefon çalışında , Meucci'nin annesine bastım kalayı , Graham Bell'in annesi bayan Bell kurtuldu. Hatta kadına yıllarca boş yere sövdüğüm için belirli bir mahcubiyet , buna teğet bir saygınlık duymaya başladım.

Yıllarca sövdüm bayan Meucci'ye ve bir gün dan diye , Meucci'den de önce , telefonu 1861 yılında , Frankfurtlu bir fırıncının oğlu olan Philipe Reis'ın peydahladığı ortaya çıktı. Yani , yıllarca Graham Bell'in , onu izleyen yıllar da Meucci'nin annesine sövdükten sonra , bütün bu küfürleri hakedenin , fırıncının karısı , Philipe Reis'ın annesi , o sersem bayan Reis olduğunu öğreniyorum.

Reis'ın gerçekleştirdiği ilk telefon , seslerin şiddetini veremiyor , yalnız yüksekliğini iletebiliyormuş. Ne önemi var? Düdüğü çalıp , beni kendine tutsak eden o şeyi , bu Philipe Reis denen fırıncı çocuğu düşünmemiş mi? Evet! O zaman , sövülmesi gereken bayan Reis! Yıllardır yanlış annelere küfrediyorum meğer.

AŞK DA BİR CİNAYETTİR

Denememeler , derken düşündüğümüz , dene büyüklüğündeki memeler değil elbette.

Denememeler'in özelliği , bundan sonra ölecek olanların hayatını kurtarmak gibi bir görev üstlenmemiş olması.

Ayrıca , daha önce cinayet işlemiş birinin bu kitabı okuması , onun yeni bir cinayet işlemesine engel olmaz.

Cinayet dediğiniz , ille kanlı , bıçaklı olmaz , aşk da bir cinayettir.

İDRAR TAHLİL LABORATUARI SİNEMASI

Öyle sinema olur mu , demeyin , var. Eskişehir'de. Sittin yıldır oraya turneye gideriz. Ne zaman insek Eskişehir'e , sinemada film oynuyordur , sanki o gün tiyatro oynanmayacakmış gibi orada. Film , saat dörde doğru biter ağbi , derler , dörtbuçukta zor biter. İçerden 12 izleyici çıkar. Oynatmasa şu seansı olmaz sanki. İlk oyun 18.30'da. Harıl harıl dekor kurulur , ışık kurulur , ışık ayarı yapılamadan izleyici saldırır sinemaya. Bir curcuna oynanır ilk oyun , pat arkasından ikinci oyun. Geç başlayan ilk oyun , ikincinin başlama saatinde biter. Salondan izleyici tam çıkmadan , bir sonraki oyunun izleyicisi gelir , bir karambol suare başlar. Olacak eziyet değildir bu Eskişehir turneleri. E , gitmeyin o zaman , diyeceksin. Biz de her gittiğimizde öyle düşünürüz ve fakat muhteşem bir tiyatro izleyicisi vardır Eskişehir'in , maç gibi oynatır adamı. Deliye dönersin. İstanbul'da böyle izleyici bulamazsın. Havada yakalar espriyi , çok hızlı gülüp , hemen kedi gibi siner , pusuya yatar bir sonraki espri için. Sinemayı dolduran bin kişinin yüreği , tek bir yürek gibi atar oyun boyu. İşte bu güzel izleyiciyi özler-

sin , gene düşersin Eskişehir yollarına.

Sinemanın sahnesi koridor gibidir , hiç derinlik yoktur. Yarım yamalak kurulabilen dekorun arkasından öbür tarafa geçmek olası değildir. Herkes , sahneye girdiği tarafa göre , sahnenin bir tarafına çiviler çakar , kendine bir köşe yapar , o nokta onun kulisi olur , ordan girer çıkar sahneye. Kuliste tuvalet yoktur. Daha doğrusu , ortalıkta kulis denilebilecek yer yoktur. Sinema perdesinin dibinde , giyinir , soyunuruz. Ortalık pistir. İzleyici salona alınmadan önce , saat 17.30 suları biz oyuncular son çişlerimizi yapar ve geceyarısından önce çıkamayacağımız karanlık deliklerimize çekiliriz. Yarın olmadan , çiş miş yok artık. Her gittiğimizde sinemacıya , buraya bir tuvalet gerekliliği anlatılır. Sinemacı sırıtarak bize hak verir , ama yıllardır tuvalet konuşlandırılmamıştır kulise. Biz , oyuncular da , Eskişehir'de "çiş yasaklı" olarak oynamaya alışmışızdır.

Gel dikiz ki , bir gün FERHANGİ ŞEYLER turnesinde , dayanılmaz bir idrar zorlamasıyla karşı karşıya kaldım. Ok yaydan fırlamış , sidik , artık benim frenleyebileceğim noktayı çoktan geçmiş , donu indirmezsen dona fışkıracak duruma gelmiş , üstelik henüz ilk oyunun perde arasındayız , daha önümde üç perde var. Ben , izleyiciye göre sahnenin sağ tarafında , kadifemsi sinema

perdesinin dibindeki izbe boşlukta giyinip soyunuyorum , 14 yıldır kulisim orası. Birdenbire turne bavulumun üstünde duran su şişesini gördüm. Dibinde çok az su kalmıştı , çiş fışkırtma noktamı pet şişenin ağzına denkleştirerek , koyverdim. Huzura erdim. Koca pet şişe yarısına dek doldu. Ağzını kapattım. Oyun bittikten sonra , dekor sökülürken , sinemada temizlikle görevli tiplere , utana sıkıla , böyle bir halt ettiğimi , lütfen o pet şişenin atılmasını rica ettim. Tabii ağbi , dediler. Yükleyip , dekoru , kostümü , ışığı bir kamyona , evimize döndük.

Tam bir yıl sonra , Eskişehir'e turneye indiğimizde , vefalı pet şişe , bıraktığım noktada saygıyla bekliyordu beni. Pet şişe , gözle görülür bir kadirşinaslık örneği göstermişti. İçindeki idrar , biraz koyulaşmış olarak , aynen duruyordu. Ağzı kapalı olarak , bir laboratuarda korunur gibi beklemişti beni. Duygulandım. Kim duygulanmaz , bu benim geçen yılki çişim!

O gece dekor sökülürken , sinemada görevli çocuklara , durumu gülerek anlattım. Onlar da çok güldüler. Bir daha geldiğimde bu şişeyi burda görmiyeyim ha , dedim. Gülüşerek ayrıldık.

Bir buçuk yıl sonra , Eskişehir'e turneye gittiğimde , suç ortağım pet şişe , gene oradaydı. Ancak bu kez olduğu yerde devril-

miş , içeriği buharlaşmış , ya da döşeme tarafından emilmiş , boynu büyük olarak yerli yerindeydi. Şişeyi sinemanın bağlantılı farelerinin devirdiği anlaşılıyordu. Oraya gene insan eli değmemişti. Artık , bu pet şişe konusunda kimseye bir şey söylemedim. Bir daha oraya gittiğimde onunla buluşacağımı biliyorum. Bir gün gittiğimde , onu orda göremezsem , içim burkulabilir.

Herkes soruyor , Godot kim? Samuel Beckett'in en sinirlendiği soru. Bu yüzden selamı sabahı kesiyor herkesle. Ne röportaj , ne bi şey... Evde yokuz efendim! Evet ama , kim lan bu Godot? Bu kadar bekleniyor ve gelmiyor.

Bir beklenti sırasında düşünün bunları , diyelim ki sevgilinizi bekliyorsunuz. Ya da bir yerden bir haber bekliyorsunuz. Sizin bu beklentinizin adı Godot. Yaşamdan beklediklerinizin toplamı. Yaşamdan bir beklentiniz yoksa , elbette kafanızı çok fena bulandıracaktır bu Godot konusu. Bence , fazla takmayın , sizin için de beyin yorgunluğu olmasın. Godot diye biri yok ve gelmeyecek. Beckett'in kahramanları , kahramanca bekliyorlar onu. Duruma böyle baktığınızda , ne kadar üzünçlü gülünç Godot'nun beklenmesi.

Godot'yu Beklerken , oyununda aslolan Godot değil , beklemek. Konusu bu zaten oyunun , insanoğlunun bitmez tükenmez bekleyişi. Ancak insanın merakı daha dedikodusal boyutta; tamam da Godot kim? Özal mı? Demirel mi? Kenan Evren , değil mi? Yoksa tanrı mı bu Godot? İngilizcede , tanrı

anlamına gelen "GOD" sözcüğünden türetmemiş mi yani bu uyduruk ismi , Samuel Beckett?

Beckett , bu ve benzeri beşbenzemez sorulara yanıt vermemekte direniyor ve bu konuya beklenen açıklığı getirmeden ölüp gidiyor. Godot'nun kim olduğunu açıklamadan ölüşüne bozulanlar oluyor. En azından bir ipucu verebilirdi.

Tepeden tırnağa siyah giyinirdi , ayakkabılar siyah ve herzaman pırıl boyalı. Yalnız saçları beyazdı. Hava iyi olsa da , olmasada , her gün Ali'nin kahvesine inerdi. Yağmurlu günlerde , kaldırımın dibinden akan çamurlu sulara bakar , suların kendine bakışını izlerdi. Güneşli havalarda , kol kola ya da sarmaş dolaş geçenler olurdu. Ayrı cinsten , ama hepsi uzun saçlı ve hepsi pantalonlu. Hangisi kız , hangisi erkek , çok belli değil.

Sıkılıyordu. Bilinmeyen bir el , onu sıkıca yatağına bağlamıştı. Sarı-lacivert tavla taşları , üstüste düşeşler , düşte kalmıştı. Kahvenin o demli çay , nikotin ve Fenerbahçe kokusu burnunda tütüyordu. Kuşçu İsmail Bey , Kurukahveci Hasan , Emekli Hayri Bey , üniversiteli sosyalist gençler , geçiyordu gözünün önünden. Hastalıktan önce , hiç de özlemezdi hiçbirini. Hepsi hergün gördüğü sıradan kişilerdi onun için. Şimdi deli gibi özlüyordu hepsini. Ne acayip değil mi?

Grip diyorlardı ama , kendi pek inanmıyordu. Grip falan değildi bu. Yüreği sıkılıyor , nefesi daralıyor , başını yastıktan kaldıramıyordu. Horoz dövüşlerini , Cevat'ın ligorin horozunu , herşeyi özlemişti. Sabah

okula giden torununu , işe giden oğlunu , komşuya oturmaya giden gelinini kıskanıyordu. Öten kanaryaya kızıyordu. Kızardı tabii. Kolay mıydı bütün gün yatakta , bir yandan öbür yana dönmek? Gazeteyi zor okuyordu. Ne Amerikan konsolosluğu havaya uçmuş , ne de Amerikan Haberler Merkezi... Akılalmaz bir vurdumduymazlık gösteriyordu bizimkiler. Herifler bizim konsolosluğumuzu bombalıyorlar , bizde çıt yok!

Birden doğruldu yatakta , ayakları siyah terliklerini buldu. Ayağa kalktı. Odanın duvarlarına bağırmaya başladı. Milletçe ruhsuz ve tembel olduğumuzu , bu gidişle batı uygarlığını yakalayamayacağımızı , gerici ve tutuculuğumuzu aklına o an gelen , gelişigüzel cümlelerle haykırıyordu. Kendini kaybetmişti , şakak kemikleri fırlamış , yüzü kıpkırmızı olmuştu. Titriyordu.

-Böyle mi kalkınır memleket?

diye bağırdı ve olduğu yere yığıldı.

Gripten öldü , siyah pijamalı beyaz adam.

Hops , Durkheim , Spencer , Espinas , tanımlamışlar toplumu. Ezberliyorduk. Gerekliymiş. Öyle diyorlardı.

-Toplumun içinde yaşa , toplumu bilme! Hiç olacak iş mi? Balık mısın sen? Çalış efendim , öğren! Sok kafana! Elbet bir gün işe yarar!

Oysa ben de tanımlar yapmıştım , kendime göre:

-Toplum , demiştim , örneğin bir hıyardır , tohuma kaçmış bir hıyar!

Yapraklarla kuşların birbirine karıştığı yerde , akşam çöküyordu şarap şişeme. Bütün yeşillerde bir koyuluk vardı. İnsandım tepeden tırnağa ve gerektiğinden fazla. Pipoma tütünü , bardağıma şarabı koyuyordum , tersini yapmamaya özen göstererek. Irmak hep bulanık akıyordu , sularla yarışıyordu anılar.

-Bu ırmak böyle akar , bu millet böyle bakar!

demiş adamın biri , eskilerde.

Alçılı ayağım , dedemin bastonu ve ben içiyorduk. Hüzünlendiğim oluyordu. Mutsuzluk değilmiş hüzünlenmek , yeni anlıyorum.

Sana geldik İstanbul. Ayrı kalmıştık ,

koşa koşa geldik. Şen geldik , yaslıyız sanki. Çiçekpasajı'nda mutlu bir kaç saatin imgesi kaldı , şip şak fotoğraflarda. İlaçlı kaatlardaki gülümsemelerle avunacağız. Koli basilleriyle yüzdük , dışkılarımızı aradık denizin suyunda. Sahaflar'da Madam dö Pompadur'a rastladık , aşklarını anlatıyor , soluk kahkahalarda. Don Camillo ve Peppone çıktılar , tozlu bir raftan. İkisi birden atladılar raftan yere. Peppone'ye bir şey olmadı , Don Camillo ayağını kırdı , hemen alçıya alındı. O raftan , öyle pat diye , atlanır mı , salak papaz? Sen Peppone'ye ne bakıyorsun , o pis komünistin biri , ona bir şey olmaz. Tanrı'nın da gariplikleri var , diye düşündü Don Camillo. Ona inanmış papazlarını esirgeyeceğine , bu pis , tanrı tanımaz komünistleri koruyor kimi görünür görünmez kazalarda.

Çamlıca tepelerinden baktık sana İstanbul , bir şeyler aradık. Bakılacak bir yerin kalmamış gibi , yazılacak hiç bir şeyin kalmamış sanki. Yazmışlar , hem öyle çok yazmışlar ki seni , tükenmişsin. Sen de bu tükenmişliğine gıcık olduğun için , tükettin bizi , kendimizi en tükenmez kalem sandığımız günlerde.

İyi kötü bir aşkımız bile vardı. Sevmek ve sevdiğini düşünmek , ne güzeldi. Çok pupa yelken bir duyguydu , tek başına iki kişi yaşamak. Anlamsız ve zamansız sırıtmak , dalıp

gitmek herşeye ya da her hiç-bi-şeye... Bir köşeyi gülümseyerek dönmek...

Otururduk büyük odalarda. Ortadaki , dedem.Tekel'de memurmuş. Bu , amcam. Çok severdim. Bana benzerdi. Ben giderek ona benziyorum yani. Bu da babam. Kimseye benzemez. Bir Tekel memurunun büyük oğlu olarak doğmuş , suçu bu! Büyükler çalışır , küçükler okurmuş , böyleymiş gelenek. Hem ay başını çeksin pamuk iplerle , hem de okutsun ikisini Osman Efendi , hiç olacak iş mi? Yokmuş o zaman Toto'lar , Loto'lar , milli ve mahalli piyangolar... Okuyamamış babam.

Büyük balkonlarda otururduk. Irmağa karşı içerdik.

Boğaz'a karşı , yakıp sigaraları , açıp bol alkollü şişeleri , anlamsız apartmanlara bakıp , az buz düşünmüyoruz o günleri. Bir de alışılmış duvarları yıkan sevgileri , bir de gözü geveze güvercinleri.

Şişeler en iyi gemileridir geçmişe gitmenin. En hızlı gemileri. Oysa boşalanı atarız. Satarız kimi zaman. Neleri satmıyoruz ki? Alım-satım üstüne kurmuşlar düzeni. Kuranın anasına yazık!

Ey gidi kararsızlığın bol ışıklı denizi! Geceyarısını geçtik. Yamuk ağaçtakiler , ne kuşu , bilemiyorum. Zaten dediklerini de anlamıyorum. Cıvıldayıp duruyorlar. Belki de

birilerini çağırıyorlar , gelmeyenleri bekliyorlar belki.

-Ötmeyin enayiler , gelmeyenler gelmezler!

Ama onların güçlü kanatları var , gidebilirler yanına , gelmeyenin. Ne diye böyle avaz avaz ötüşsünler? Bu kuşların elbet bir bildikleri var.

Çöreklenip cicili bicili sandalyelere , bir avuç parayla , gazoz içmeye gelmedik biz. Bıyık bıraktık , kimsenin umurunda değil. Koyverdik sakalları , haberin yok İstanbul! Bari kan yetişiyor mu herkese?

-Aranan kan bulunmuştur , teşekkür ederiz!

Radyo ve ben , birlikte yoruluyoruz işte. Onun pili zayıflıyor , benim pilim sızıntı yapıyor. Başka hiç bir şey olduğu yok , koskoca kentte. Anlamsızca düşer güneş , suyun içine. Ne camiler tutabilir onu , ne Galata kulesi....

Aranan kan , bulunmuş...

Pipomda küller , şişem bomboş.

Kapıcıların , imparatorumsu bir halleri var. Kendilerini apartmanın allahı olarak görüyorlar. Burunlarından kıl aldırmıyorlar. Dikkat buyrun , tüm kapıcıların , burun deliklerinden kıllar fışkırmaktadır...

Ne sayın imparator , ne imparatoriçe var ortada , bütün gün , başı boş imparatorluğumuzun. Kapıcı dairesinde , veliaht prens , önünde kitabı , defteri , burnunu karıştırarak , ders çalışmaya çalışmaktadır:

-Baba , bana et al! Al sana et , it oğlu it!

Kapıcının prenses kızı , ondört yaşında var yok. Pilli radyosundan batı müziği dinleyip , ağızda sakız , göz baygın , kıç dingildeterek , zaman zaman , yırtık bir sesle , şarkının sözlerini uzaktan andıran , uyduruk ingilizce sözler gevelemektedir , dairelerden birinin çağırma zili çalar , daireleri gösteren tabloda "5"numara , düşer. Prenses hiç oralı olmaz , veliaht prens , burnunu karıştırmayı sürdürerek , onu uyarır:

-Abla , zil çalıyur.

-Duyduk heralde... Gene beş numara , kibriti ayrı , sigarayı ayrı istiyur. Bok!

Prenses beş numarayla ilgilenmeyerek , yere oturur , elindeki televizyon dergisinden , Türkan Şoray'ın fotoğrafını kesmeye koyulur.

- Git baksana abla , ne istiyurlar ?

- Götümü yesinler !

diyerek , ağzındaki sakızı balon yapıp patlatır prenses ve kendini tamamen , Türkan Şoray fotoğrafı kesme işine verir. Veliaht prens de dersine verir kendini:

-Yaşa it yaşa!

Kendilerinin , prensesin kıçını yemekle taltif edildiklerinden haberi olmayan , beş numaranın hanımı , başı bigudili , hışımla gelir , dayanır kapıya:

-Annen nerde?

-Yok.

-Baban olacak herif nerde?

-Yok.

-Yarım saattir zile basıyorum , niye bakmıyorsunuz?

-Siz ablamın götünü yiyin!

OKUMA BAYRAMI

İki sevgili , bir gün havadan sudan konuşuyorlarken , ne denli seyir ve hidrografi ve oşinografi bir muhabbet içinde olduklarının dan diye bilincine ererler ve daha ele avuca gelir , dişe dokunur , daha konuşmağa değer konulardan söyleşmeye yönelmek eğilimi gösterirler.

Gel dikiz ki , konuşulacak öyle şeyleri yoktur. Hiç kitap okumadıklarını farkederler. Bu galaktikasal boşluklarını birbirlerine itiraf eder ve zararın neresinden takla atsan , kıçın kırılır , diye düşünerek , kendilerini okumaya verirler. İşerken , traş olurken , yıkanırken , yemek yerken , sevişirken sürekli okurlar.

Bir gün kitapların arasında birbirlerini kaybederler. Artık çok yalnızdırlar , konuşacak hiç kimseleri yoktur.

EKSİ ONİKİ YAŞIMDAYKEN

Haydarpaşa Validebağ Prevantoryumu'nda yatalaktır Müeyyed Sükine. Kimse bilmez bu olayı. Bu bir olay değildir zaten. Müeyyed hanım, orada öyle yatmaktadır. Bebek Tramvay İstasyonu'nun allahı Sacit Pulader. Sacit "yallah" demeden, kalkmaz tramvay. Sıkıysa kalksın. Galatasaray Sultanisi'nin en havalı öğrencisi, 1538 Sadun Fandan, Üsküdar'da oturur, Hükümiyet-i Milliye caddesi, numara 102... Müeyyed Sükine hanım, Sacit ve Sadun tanışmamaktadırlar. Olaylar da onları tanıştıracak biçimde gelişmez.

Ercüment Reşat, İstanbul Erkek Lisesi'nde okurken, Sabiha Erişpal, Şehremini'nde oturmaktadır ve fakat tanışmamaktadırlar. Ömür boyu, onları tanıştıran olmaz. Ben ikisini de bilirken, ikisi birbirini bilmemektedir. Benim onları tanıştırma durumum yok, eksi oniki yaşımdayım.

Yavuz Sultan Selim'in

"Şirler pençe-i kahrımda olurken lerzan
Beni bir gözleri ahuya zebun etti felek"

sözleri, zamanın, yeri gelip patlatılan en baba laflarındandır. Bu söylenip, gülünür gevrek gevrek. Ama, televizyonda komiklik gibi,

durup dururken söylenmez , bir yeri gelir , bir durumun tanımlaması olur da söylenir , iş bu yüzden gülünür. Uçara kaçara gülme , yoktur o zamanlar.

Singer Saat Mağazaları'na , bayanlara özgü , elmaslı ve pırlantalı Singer saatlerinin yeni modelleri gelmiştir. Bayanların hızla Singer Mağazaları'na koşmaları gerekmektedir. Saatlerin fiyatları 75 lira ile 500 lira arasında dingildemektedir , ancak bu konu bayanları çok ilgilendirmemektedir. Bayanlar saatleri beğenir , parasını baylar öderler gibi bir anlayış egemendir. Laf olsun diye , saatler emsalleri gibi onbeş yıl garantilidir.

Ayrıca , hanımların saçlarına doğal parlaklık ve yumuşaklık vermek için , kireçsiz su , yağ , lestin ve kolistirin gibi maddelere şiddetle gereksinimleri söz konusudur. Çünkü saçlara doğal parlaklık ve yumuşaklık verilmesi zorunluluğu çok eskiden beri vardır. Suyun kireçsiz olduğundan emin olmak için , eczanelerden "Maimukadder" denilen imbikten geçirilmiş su alınabilir. Yağ olarak , acısız zeytinyağı , acılısı olmaz , yakar çünkü , ya da vazelin kullanılabilir. Lesitin ve kolistirin maddelerini , yumurtadan elde edebiliriz. Üç yumurta alınır , bir kaba kırılır , iyice çörpi çörpi çiiplenir , içine üç kaşık rom ve bir miktar ılık su eklenir. Eklenilecek suyun miktarı konusunda , tüm kadınlar birbirleriyle

görüşürler. Ne miktar yani? Bir miktardan kasıt ne? Bu tam açıklığa kavuşmaz. Müeyyed Sükine hanım bu konularla hiç ilgili değildir , onun saçlarına doğal parlaklık ve yumuşaklık verilmesi düşünülmemektedir. Sabiha Erişpal'in saçlarıysa kendiliğinden doğal parlaklık ve yumuşaklığa sahiptir. Sabiha hanım bu reçetelere gülüp geçmektedir. Üstelik Şehremini'nde başına yumurta kırarak , doğal parlaklık elde edeceğim derken , saçlarından olan Nihade hanımın , adının "Kel Nihade" ye çıkmasından beri , bu gibi reçetelere pek başvurulmamaktadır.

Bağırsaklarımızda terbiyesizce kanımızı emerek üreyen ve bizleri illegal bir biçimde rahatsız eden solucanlardan İSMET SOLUCAN BİSKÜVİTİ sayesinde tamamen kurtulabilirsiniz. Her eczanede 20 kuruş. Solucanlar kin kusuyor:

-Kim ulan bu İsmet?

Amerika'nın başında Ruzvelt , bizim başımızda Milli Şef İnönü , fransız frangı , 4 kuruş. 250 frank denkleştirecek ki salak fransız , bir türk lirası satın alabilsin. Kral Faysal 4 yaşında , hem de Irak'ın başında. Kral'ın çişi gelince , uykusu gelince , kızamık olunca , Irak'ın başında kimse yok. Pardon yani , kralımız çok küçük. İran'ın veliahtı Prens Reza ile Mısır kralı Faruk'un hemşiresi Prenses Fevziye'nin izdivaç mukavelesi Abidin

Sarayı'nda törenle imzalanır. Şehinşah , baba Reza Pehlevi'nin doğumunun 61. yılına rastlayan bu mutlu olay , o yağmurlu 21 Mart 1939 günü , İran'da çok acayip bir biçimde kutlanmıştır. Baba Reza , oğul Reza'yı evlendirmekte ve İran'ın başına yeni bir çorap örmektedir. Peki , havanın yağmurlu olduğunu ne biliyorsun lan , diyeceksiniz. Emin değiliz , yalnız pek şaşmayan Ömer Hayyam takvimi , o tarihte , bölgede fırtına ve yağmur gösteriyor.

Sadun Fandan'ların Üsküdar'daki evinde , kürdan boyut gramofon iğneleri , dönüp dönüp o Odeon marka plağı çalmaktadır. İsmi "CEMİLE" olan bu plak bir tango notturnodur. Bir gece tangosudur yani , güpegündüz böyle bir tango hiç kimsenin haddine düşmez.

Bundan ellidört yıl mukaddem , tramvaylar muntazam. Üstelik Ankara garı , Avrupa'nın en uygar istasyonu. Fakat işin boktan tarafı , o sırada Paris'te televizyon mevcut.

KİMİN Kİ İŞ?

Galata kulesinin dibinde , çini mürekkeple Galata kulesi resimleri çiziyorum. Gelip geçen üç beş meraklıya , üç kuruşa satıyorum , şarap parası çıkıyor işte. Benim bir şikayetim yok. Kuledibi kedileriyle arkadaş yaşıyorum orada. Bir gün bir herif dikildi başıma. Sanki Milli Eğitim'den müfettiş göndermişler bana. Herif omuzbaşıma yazıldı , çizdiğimi inceliyor. Bir resme bakıyor , bir Galata kulesine bakıyor. Belirli bir hayranlık içinde değil , hiç bir boku beğenmeyen bir resim uzmanı duygusuyla , beni tedirgin ediyor , giderek daha kötü çiziyorum.

-Gördüğümüz , bildiğimiz Galata kulesini , o kaada çizip bana parayla satıyorsun... Seninki de iş mi kardeşim?

dedi birden herif. Bombok oldum.

-Siz ne iş yapıyorsunuz beyefendi?

-Avukatım.

-Benim yasal hakkım olan , hukuksal durumumu belirlemek üzere , yargıç dosyanın başına oturduğunda , benim ve yargıcın çok iyi bildiği , dava dosyasında yazılı olan şeyleri , bülbül gibi yargıca yineliyorsun. Senin bu zevzekliğin de , genelde yargıcın kararını

değiştirmiyor. Avukatlık ücreti olarak benden bok gibi para alıyorsun. Seninki de iş mi kardeşim?

Bombok oldu herif.

Böyle bakıldığında , kimsenin bir iş yaptığı yok. Herkes birbirinden para tokatlamak için değişik kartvizitler bastırmış. Mesai denilen şey , bu paranın peşinde bir koşturmaca. Ortada para olmasa , kimse hiç bir iş yapmaz. Ben gene keyifle , kulenin dibinde oturur resim çizerim , beğenene hediye ederim. Avukat , avukatlık yapar mı bakalım? Diyelim , haydi o da aşkla yaptı işini , oto galericisi ne iş yapacak?

BALTIK DENİZİNE ULAŞAN BEYAZ TORBA

Sembolizm , romantizme gebeyken , yani artık bütün yazarlar ve çizerler , romantizme yatay geçiş yapmaya domuzlanırken;

-Bize , bizim insanımızı getirin!

diyordu , yırtık dondan çıkar gibi , Nikolai Gogol isimli bir genç yazar.

Genel bir afallama oldu Rusya'da. Kim lan bu Gogol?

1809 yılının 20 Mart'ında , balık burcunun son günü , yükselen burcu tarafımızdan bilinmeyerek , doğdu Nicolai Gogol , Ukrayna'da Poltava bölgesinin küçük bir kasabası olan Soroçinsk'te. Babası Vasili Gogol , bir tiyatro düşkünüydü. Ukrayna folklorundan esinlenerek yazdığı güldürüleri , eş dost arasında , amatörce sahneye koyuyor , bundan büyük bir keyif alıyordu. Böyle bir ortamda büyüyen Nicolai , 11 yaşında Niyegin Lisesi'ne başladı. İyi bir öğrenci değildi , ve fakat bu "iyi öğrenci" denilince ne anladığımıza da bağlı.Okumasına okuyordu deli gibi , ama onu ilgilendiren kitaplar , okulda okutulanlar değildi. Günün çağdaş yazarları , Jukovski , Butiuçkov ve Puşkin'e kaptırmıştı kendini. O günlerde yeni yayın-

lanmış olan Yevgeni Onyegin'i okuyordu. Ve fakat okuldaki öğretmenler ne Puşkin'i soruyorlardı , ne de Yevgeni Onyegin'i ! Adamımız , zaten şiir yazmaya başlamış , şiirleri okul dergilerinde yayınlanır olmuş ve taşra yaşantısı hiç çekilmez hale gelmişti. Bir an önce kapağı Petersburg'a atması gerektiğinin farkındaydı. Sıkardı bu Soroçinsk ! Okuduğu kitaplarla başka dünyalara gidip gidip geliyor , yüreği sıkışıyordu. Başkente gitmenin en kolay yolu , şu bitmez gibi görünen liseyi bir an önce tüketmekti. Bu işe ağırlık verdi ve 1828 yılında lise diplomasını edinerek , tası tarağı topladı Nikolai. Eyvallah lan Soroçinsk!

Koskoca ve aziz Petersburg kenti de oturmuş , Nikolai gelsin diye beklemiyordu elbette. Küçük insanların kocaman kentlerle karşılaşmaları hep böyle olur. Neye uğradığını tam algılayamazsın.İlk günler , hiç de düşündüğü , düşlediği gibi geçmedi. Anüs içi kadar bir odada kalıyordu. İş bulamamıştı. Eskiden imrendiği devlet memurluğunu da o kadar istemiyordu artık. Soroçinsk'li bir iki lise arkadaşından ibaretti Nikolai'ın Petersburg'u. Toplaşıp , Soroçinsk'ten , eski günlerden konuşuyorlardı. Ey gidi Soroçinsk!

İşte bu çay demleyip memleketten konuşmalar , doğduğu yerlere duyduğu özlem , getirdi onu edebiyata. Bunları yazmaya

koyuldu. Ukrayna'ya özgü ne varsa duygulandırıyordu Petersburg sakinlerini.

Babası ölmüştü.Anasına mektup yazarak , kendisi için , yerel gelenekleri ve masalları derlemesini ve rahmetli babasının güldürüleriyle birlikte kendisine göndermesini istedi. Bayan Gogol , analar oğullar için nasıl paralanırsa , öyle derledi oğlunun istediklerini , Soroçinsk'ten postaya verdi.

Mario Puzzo'nun anasından sittin yıl önce , Gogol'ün anası emek veriyor , oğlunun yazarlığına. Saygıdeğer bayan Puzzo , bu konuda ne ilk , ne de sonuncu yani...

Babasının yazdığı , eski soluk kaatlar , anasının , bir öğrencinin ev ödevi hazırlayışı gibi özene bezene derlediği , yerel gelenekler , masallar defteri , doğduğu evin kokusuyla sarmalanmış , üstüne tükürüklenmiş sabit kalemle "Nikolai Gogol" yazılmış ve ağzı dikilmiş bir beyaz torba olarak çıktı yola , Soroçinsk'ten üç atlı posta arabasıyla. Atlar dörtnala koştular uçsuz bucaksız buğday tarlaları arasından , bir süre Dinyeper nehriyle yarıştılar , sonra Dinyeper'i aştılar. Novgorad'da o atları çözdüler , arabaya yeni atlar koştular. Ben diyeyim üç zaman içinde , siz deyin beş zaman içinde , yani ne söylesek yalan olur bir süre sonra , tıngır mıngır Baltık denizine ulaştı ağzı dikili beyaz torba.

Nikolai gitti , postaneden aldı , evi ,

çocukluğu , anası , babası kokan torbayı , getirdi koşarak , yüreği hop hop ederek , açtı anüs içi kadar odasının ortasında. Çocukluğundan kalma bir koku sardı odayı. Torbadan çıkanlar odayı doldurdu. Sığmadılar odaya. Deli gibi yazmaya başlamıştı Nikolai.

Bu ilk öykülerinden oluşan "KÖY GECELERİ" isimli kitabı 1831 yılında yayınlandı. Yeni yeni , çömez olarak gidebildiği entel meyhanelerdeki yazar çizer takımının dikkatini çekmekle kalmamış , halkın da ilgisini çekmişti Gogol'ün ilk kitabı. Belki de halkın ilgisini çektiği için , o meyhanedekiler de konuyla ilgilenmek zorunda kalmıştı. O kadarını bilemiyoruz , bizim o meyhaneyi görmüşlüğümüz yok. Biz yalnızca Çiçek Bar'ı biliyoruz ve bir anlamda , çünkü bir kaç anlamda olası değil , imgelemeye uğraşıyoruz , acaba ne denli benziyordu Petersburg'daki o meyhane , bizim Çiçek Bar'a? Benzeyip benzememesi de önemli değil zaten. Ben Gogol'e benziyor muyum ? Kemal Sunal'ın Puşkin'le ne ilgisi var ?

Kemal Sunal'ı tanımayan Puşkin , Gogol'ün kitabı için şöyle diyordu:

-Köy Geceleri'ni okudum. Şaşırdım. İşte , gerçek sevinç , açık yürekli , içten gelen , duru , özentisiz , şiir dolu , duygu dolu bir ses. Bütün bunlar çok yeni bizim edebiyatımızda.

Tiyatro yazan bir babanın ve masal ve gelenek derleme uzmanı bir annenin oğlu olarak dünyaya gelen Gogol , müthiş bir diyalog ustası olarak dikkat çekiyordu ilk kitabında. Bu kitap tanınmasına yetmişti. Gogol'ün etten kemikten tipleri , romantizmi yıkmıştı.

1834'te Petersburg Üniversitesi'nde "Ortaçağ Tarihi" dersleri veremeye başladı! Haydaaaa! Ne ilgisi var ? Adamın biografisi şu ana dek , Ortaçağ tarihi dersi verecekmiş gibi gelişmiyor ki! Manyak mı bu Gogol ? Yoksa 1834'te , yirmibeş yaşında birdenbire mi fıttırıyor? Ya da şöyle oluyor olay; Çiçek Bar'da , Bülent Kayabaş'la "Kayabaşı Tarihi" üstüne sıkı bir tartışmaya giren ve esasen Emre Kongar'a gıcık olan Nikolai Gogol , gene Çiçek Bar'dan tanıdığı , Sosyal Demokrat Dekan Bey'in desteğiyle , birdenbire üniversitede , Ortaçağ tarihi üstüne dersler vermeye başlıyor. Her ne karın virüsüyse , sonucun neticesi , önceleri çok ilgi çeken dersleri , giderek birbirinin tekrarına dönüşünce , bir gün ders vermeye gittiğinde , kendisini dinlemesi gereken öğrenci sıralarının bomboş olduğunu gördü. Gözlerine inanamadı. Gözleri ona alçak ve saygın bir sesle:

-İnan bize Nikolai !

dediler. Bunun üzerine sinirle , üniversite yönetimine gitti ve hastalığı yüzünden , üni-

versitedeki görevinden affını istedi. Affettiler. Hastalığının türü konusunda bilgi vermemişti. Kimse de ona rahatsızlığının nedenini sormadı. Eve geldi , oturup yazmaya verdi kendini.

1835'te , içinde "Taras Bulba" ve "Bir Delinin Günlüğü" öykülerinin de bulunduğu , iki öykü kitabı birden yayınlandı. Bunları , içinde "Palto" öyküsünün de bulunduğu , Petersburg yaşantısını konu alan öykülerinden oluşmuş , başka bir kitap izledi. İlk kez bu kitapta , bürokrosiye ve burjuvaziye saldırıyor , yoksul rus toplumuna eğiliyordu. "Palto" rus edebiyatında yeni bir çığırın habercisi oldu. Dostoyevski daha sonraları , kendi kuşağının edebiyatçıları adına şöyle diyecekti:

-Biz hepimiz , Gogol'ün Palto'sundan çıktık !

Onun için çok verimli bir yıl olan 1835'te , Puşkin'in yüreklendirmesiyle , belki de babasının eski güldürülerinden de yararlanarak , "Müfettiş" oyununu yazmaya koyuldu. Bu oyunda , Rusya'da çürümüş ne varsa , hepsini bir araya getirdiğini söylüyordu. Oyun ilk kez 19 Nisan 1836'da izleyici karşısına çıktı ve alışılmışın ötesinde bir başarıya ulaştı. Gogol yirmiyedi yaşındaydı. Çarlık yönetiminin bu acı eleştirisinin , o günlerde yasaklanması gerekirdi , ancak yazarın dostları , Molyer'in Tartuffe'ünün , kra-

lın himayesi altında oynatıldığını hatırlatarak , Çar I. Nikola'dan hoşgörü istediler. Çar I.Nikola delikanlı adamdı , üstelik frenk kralından da aşşağı kalmak istemezdi. İlk gösteriye geldi ve oyunu çok beğenerek:

-Herkes kıssadan hissesini aldı , en uzun hisseyi ben aldım!

dedi ve bütün nazırlarına oyunu görmelerini emretti. Ancak başkentin tutucu çevresi şiddetle karşı çıktı oyuna. Yazarı , devletin bütünlüğünü sarsmak ve küçük bir satir görüntüsü altında , çarlık düzenine karşı çıkmakla suçladılar. Sibirya'ya sürülmesini isteyenler oldu , dilim dilim kesilmesi gerektiğini düşünenler oldu. Nikolai artık Rusya'yı terketme zamanının gelip çattığını anlamıştı. Eyvallah lan Rusya !

İlkin İsviçre'nin Vevey kentine yerleşti. Ruhunda bir bunalıma dönüşen vatan özlemiyle "Ölü Canlar" ı yazmaya başladı. İçinden bir ses Paris'e gitmesi gerektiğini söylüyordu. İçinden gelen seslere uyum göstermeye yatkın bir yapısı olan Nikolai , tipik bir balık burcu erkeği olarak Paris yolunu tuttu. Eyvallah lan Vevey !

Paris'te tiyatrocularla , yazarlarla tanıştı. Polonyalı yazar Miczkiewicz'le dost oldu. "Ölü Canlar" ı yazmayı sürdürüyordu , gel dikiz ki , Paris yaşantısını sevmemişti. Çiçek Bar'ın frenkçesi; Fleure Bar ! Paris pullu bir

mektubunda şöyle diyordu:

"... Keyfim yerine geldi. Ölü Canlar'a Vevey'dekinden daha büyük bir güçle sarıldım. Rusya'dayım sanki! Memurlarımız, zenginlerimiz, subaylarımız, köylülerimiz, izbalarımız, özcesi bütün ortodoks Rusya'mız gözlerimin önünde işte ! Hatta, Ölü Canlar'ı Paris'te yazdığımı düşündükçe, gülüyorum..."

Eyvallah lan Paris ! Gogol, fransızlardan sıkılmış, Roma'ya gitmek istiyordu. Tam o günlere denk gelen Puşkin' in ölüm haberi, onu allak bullak etti. Puşkin'in okuyacağını ve beğenip beğenmeyeceğini düşünmeden bir tek satır bile yazmamıştı Gogol. Yazdığı herşey Puşkin beğensin diyeydi. Daha korkunç bir haber alamazdı Rusya'dan. Dalgın dalgın Roma'ya gitti.

Paris'ten sonra acayip iyi gelir insana Roma. Fransızlardan sonra, italyanlarla karşılaşmak gayet huzur vericidir. Hatta herkes, kendi halkına benzer yanlar bulur italyanlarda. Buram buram vatan özlemi su yüzüne çıkmaya başlar "Ölü Canlar"da... 1841'de birinci cildi tamamlar, yayınlatmak üzere Rusya'ya döner. Rusları Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu başkanı, eseri çok fena muzır bularak:

-Nasıl olur? Ruh ölümsüzdür! Yazar

ruhun ölümsüzlüğü ilkesine saldırıyor!

diye fetva verdi. Buna karşın , Gogol'ün çevresinin etkisiyle "Ölü Canlar" 1842'de Petersburg'da basıldı. Yankısı "Müfettiş" inkinden de büyük oldu ve ünlü tarihçi Herzen'in deyimiyle , Ölü Canlar Rusya'yı sarstı !

İkinci cildi yazmak üzere Roma'ya döndü Gogol. Yaşamının geri kalanını Ölü Canlar'ın ikinci cildine ayırdı. Avrupa'da kentten kente dolaşarak yazıyordu. Bir kentte pek fazla duramıyor , nereye gitse sıkılıyordu. Üstelik ruhunda var olan çılgınlıklar , ruhunu sarmaya , davranış biçimi halini almaya başlamıştı. 1843'te yazdıklarını yaktı. Sonra yeniden yazmaya koyuldu. İki yıl boyunca yazdıklarını 1845'te yaktı.

1852 yılında Moskova'da tanıştığı papaz Kharlampi , korkunç biçimde etkilemişti onu. Artık mutasavvıf bir krize girmişti Gogol. Hastalanmıştı. Doktorların dediklerine kulak asmıyordu. "Ölü Canlar"ın nihayet tamamladığı ikinci cildini , bir kriz sırasında tamamen yaktı , iş bu yüzden "Ölü Canlar" ın ikinci cildi yoktur.

21 Şubat 1852' de öldü. Eyvallah lan ozondipli dünya !

Kırküç yaşında ölen bu büyük yazarın cenazesi kalabalık bir öğrenci kitlesinin omuzlarında mezarlığa götürülürken , yoldan

geçen biri:

-Kim ölmüş?

diye sordu. Bir öğrenci yanıtladı:

-Gogol öldü! Biz hepimiz , siz de dahil , bütün Rusya , yakın akrabalarıydık onun.

Ferhan Şensoy , 23 Mayıs 1993
Etiler - İstanbul

İÇİNDEKİLER

1/ SU ÜSTÜNE BİR YAZI 3
2/ DUVARDAN ODAYA İNEN KADIN..... 7
3/ ANABELLEK..... 16
4/ SOLUK SARI ZARF 19
5/ DİZGİYE YETİŞEN MİZAH 23
6/ YELKOVANLA YARIŞIYOR
SALAK AKREP..... 26
7/ ARİSTİDE AMCA..... 30
8/ ÇEVRECİ SİNEK..... 34
9/ DALYANAKLIK 36
10/MEMURENGİZ TİYATRO..... 39
11/NİSANIN YİRMİÜÇÜ 45
12/BEYOĞLU'NUN GİDEREK DAHA DA
GÜZELLEŞMESİ 50
13/GADDAR DAVUT'UN BABASI..... 51
14/MEDDAH DEDİĞİN. 57
15/GÖZE GELEN AŞK..... 59
16/SOKAK TİYATROSU 60
17/SPOR YAPAR MISINIZ? 66
18/EVE DÖNÜŞLER..... 68
19/SİNEMANIN MAKİNİSTİ
SAMUEL BECKETT..... 71
20/GEÇİCİ VERGİ 82
21/SAYIN HAVA İLE PEK SAYIN CIVA 83
22/DENİZ ANALARI..... 86
23/ZİYARET 91
24/DESTANSI 93
25/NEY ÇALARDI , TOMMİKS OKURDU.. 96

26/PREVEZE TUHAFLIKLARI 101
27/BOĞALAR KIRMIZI KART
GÖRMEZLER 103
28/O ADAMIN O ELİ 108
29/KWANGJUG 110
30/ÇOK SESLİ TİYATRO 118
31/İTLİK 122
32/FENNİ SİKKEZENBAŞI 123
33/ASAF HALET'LE TANIŞMAMIZ. 126
34/ÇOCUKLARI KİM YAPTI? 133
35/BİR KAPI YA AÇIK DURMALI ,
YA KAPALI 136
36/DİNOZOR ZEKİYE. 137
37/WAGNER'İN KARISI 142
38/BAĞIMSIZ MUZ KABUĞU 144
39/NECDET KONUSU 145
40/MÖSYÖ ANTUVAN 152
41/SEVGİLİ TOMRİS 158
42/BEYNİMDEKİ KARINCA 159
43/CUMHURİYET İLKOKULU 162
44/TUZ , GAZ VE BASMA 164
45/TELE-BEY 172
46/AYIPTIR DÜŞÜNMESİ 173
47/İNSANBÖCEK 178
48/YENİ DÜNYADA BİR ORTAOYUNU .. 180
49/ŞİŞLİ'YE YÜRÜDÜLER 184
50/ALASKA'NIN SATILIŞI 187
51/YANLIŞ ANNELERE KÜFÜRLER. 195
52/AŞK DA BİR CİNAYETTİR 197

53/İDRAR TAHLİL LABORATUARI SİNEMASI 198
54/GODOT 202
55/BEYAZ ADAM 204
56/ARANAN KAN BULUNMUŞTUR 206
57/KAPICI YÜKSEK KATI 210
58/OKUMA BAYRAMI 212
59/EKSİ ONİKİ YAŞIMDAYKEN 213
60/KİMİNKİ İŞ? 217
61/BALTIK DENİZİNE ULAŞAN BEYAZ TORBA 219

Denememeler, derken düşündüğümüz,
dene büyüklüğündeki memeler değil elbette.
Denememeler'in özelliği, bundan sonra ölecek olanların
hayatını kurtarmak gibi bir görev üstlenmemiş olması.
Ayrıca, daha önce cinayet işlemiş birinin
bu kitabı okuması,
onun yeni bir cinayet işlemesine engel olmaz.
Cinayet dediğiniz, ille kanlı, bıçaklı olmaz,
aşk da bir cinayettir.

4.BASIM

ISBN 975-7904-00-7